

Fotó: Csetvei Klára

Fotó: Csetvei Klára

VÁR UCCA MŰHELY
irodalmi és művészeti lap

XXVI. évfolyam, 89. szám
2025/3

Főszerkesztő:
Fenyvesi Ottó

Szerkesztő:
Kilián László

Kiadja a Művészetek Háza,
Veszprém, Vár utca 17.

Telefon:
+36-88-425-204

Drótposta:
varuccamuhely@gmail.com

Borítóterv:
Áfrány Gábor

Korrektor:
Erdőháti Károly

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza!

A kiadásáért felel:
Grászli Bernadett,
a Művészetek Háza Veszprém
igazgatója

Nyomdai munkálatok:
OOK-Press Kft., Veszprém

Tördelés:
Dénes Tamás

ISSN 1586-7838

Támogatók:
Veszprém Megyei Jogú Város
Önkormányzata

Művészetek Háza Veszprém

Tartalom

Röhrig Eszter: Kilátás a Vérmezőre	3
Takács Nándor versei	8
Sándor Zoltán: A büszkeség	10
Iancu Laura versei	15
Filip Tamás versei	16
Varga Richárd: Az idő múlásának szeretete	18
Györe Balázs versei	30
Székelyhidi Zsolt versei	32
Gyukics Gábor versei	35
Takács-Csomai Zsófia: Két minipróza	37
Berka Attila prózái	39
Kollár Dávid: A carbonara-hadművelet	43
Nyilas Attila versei	46
Perei Vivien versei	49

KÖNYVRŐL KÖNYVRE

Hörcher Eszter: A halál és a feltámadás mutatóványai (Domokos Tamás)	57
Mosonyi Kata: Az irodalom esszenciája (Szöllősi Máttyás)	63
Mohai V. Lajos: Tolnai Ottó ott, helyben	70
Bakonyi István: Míg kabátot cserél az Isten (Iancu Laura)	77
Bali Anikó versei	86
Debreczeny György versei	91
Tungli M. Klára versei	96
Németh István Péter: W. S. borotválkozik	101
Dorozsmai Szabó Eszter versei	103
Rév Tamás: Két novella	108
Tárkány-Kovács Bálint: Vigántpetend	115
Mosonyi Kata: A lélekjáró	120

Számunkban Csetvei Klára fotói láthatók

Csetvei Klára (1966, Gunaras, Jugoszlávia) évek óta fényképez. Groningenben, Hollandiában él, gyógypedagógusként dolgozik. A mostani számban látható felvételek Hollandiában, az Egyesült Királyságban (Londonban, Bristolban) Olaszországban (Szicíliában, Nápolyban) készültek.

RÓHRIG ESZTER
Kilátás a Vérmezőre
Görgey Bertha feljegyzéseiből

Nem a Vérmezőre látok. A vízre látok, a kikötőre, a viharjelző kósárra. Mögöttem, a szobor tövében művirág koszorú. Nem látom innen a Vérmezőt, csak elképzelem. Elképzelem a Vérmezőt. A magyar tenger vértenger. Vértenger és vérmező. Ezredévi kiállítás és népünnepély a Vérmezőn. A főváros kontójára. Május húsz. Kivégzés, egy híján száz éve, vigasság most, ugyanazon a napon, ugyanott, ugyanannak az uralkodóháznak az oltalma alatt. Ördögmalom, szappannal síkosított, húszméteres pózna, szőröstül-bőröstül forog a tűzön a hat ökör. Négyezer, más források szerint ötezer-hatszáz liter bort vertek csapra. Részegek, utcalányok, koldusok kapkodják a levegőbe dobált sült hús-darabokat. A királyi menet áthalad a babérból font diadalív alatt, és megáll a Ganz-gyár dalosköre előtt. Felhangzik a Himnusz. – Csak a munkások énekelnek ebben a dalárdában? – kérdezte a király. – Éljen a haza! Éljen a király! – kiabálta a negyvenezer résztvevő. – Én Magyarországom – kezdte beszédét meghatottan az uralkodó, huszártábornoki egyenruhában.

– Ez az én hazám. Nem teszem le az osztrákok előtt a fegyvert – mondta réges-régen az apám –, nem azért hasítottam szét a fejem! Az a sebére kötött, pöttyös, fekete selyemsál az enyém lett, most is a nyakamban hordom.

Letelt az egyórás vizit a népünnepélyen, vezényszavak, trombitaszó, aztán kapaszkodik vissza a várba az uralkodó az aranyozott hintón, zörög a metszett üveg, nyikorog a kerék. Mi már akkor sem ültünk ilyenbe bele, amikor én kastélyúrnő voltam a keleti végeken. Jaj annak, akit csúfolnak az apja miatt. Jaj annak, aki méltatlan az apja nevére. Jaj annak, akit megtagad az apja. Csak mert élni akartam. Férjem, a világosi kastély ura a férfiakat szerette. Bár hamarabb tudtam volna. Mert én szerelemmel szerettem, gyermeket szültem neki. Apám nem engedte, hogy elváljak, és annyi mindent nem engedett. A szép ruha bűn. A vigasság bűn. Legyek mindig szerény és egyszerű. Otthagytam a kastélyt, férjet, gyereket, világgá mentem, és kerestem, kerestem a jó életet. Anyámnak soha nem volt bátorsága visszamenni oda, ahonnan származott, sőt hagyta, hogy Adèle helyett Etelkának hívják. Magyarrá lett, de nem tanult meg magyarul. Élete végéig németül írt és beszélt. Én viszont elköltöztem anyám hazájába, és letelepedtem a tengerparton, közel a francia író lakhelyéhez. Anyám azt hitte, ő Emma Bovary és Artúr az ő Rodolphe-ja, az igazi férfi, ősi nemesi család sarja. Ő beteljesíti Emma álmát, mert

az ő Rodolphe-ja nőül vette őt, és soha nem hagyja el. Ha már Emma Bovary lányáról, Berthe-ről kaptam a nevem, akkor éljek is ott. Felkutat-tam minden helyszínt, körülményt, kívülről megtanultam a regényt fran-ciául, a második anyanyelvemen. A regényben az elárvult Berthe-et egy agg nagynéni fogadja magához, és beadja a még kiskorú lányt dolgozni a textilgyárba. Hát akkor legyen így, döntöttem a sorsom felett. Kétke-zi munkából éltem, megtanultam a csipkeverést, a híres dieppei csipkét akár behunyt szemmel is elkészítettem. Megtartottam a hársverőkéket, a legfinomabb selyemszálakból sodort gombolyagokkal tértem haza, és saját üzletet nyitottam a várban. A kirakatot telis-tele raktam a különféle mintázatú terítőkkal. Apám egyszer sem látogatott meg. Mint hallottam, a segesvári vasúti alagút építésénél dolgozott. Igen, az alagútban, a sötétben nyelte a port egész nap, hallgatta a kubikosok káromkodását, szót emelt feletteseinél, amiért a munkások nem kaptak elegendő ételt, sem vizet. Anyám Toporcra, a Görgey-birtokra költözött, ő, aki minden követ megmozgatott, személyes kihallgatáson kérte a miniszterelnököt, hogy engedjenek visszatérni minket a száműzetésből Magyarországra. Megfe-ledkeztek rólunk, ott vegetáltunk Viktringben tizennyolc éve. Hivatko-zott arra, hogy apám dolgozta ki Deáknak a leendő dualista monarchia hadügyi rendszerét, közben eszébe sem jutott kérvényt benyújtani, hogy ő is részesüljön amnesztiában. Mire minden engedélyt sikerült megsze-rezni, széthullott a család, már senki nem akart az apámmal maradni. Anyám, aki osztozott vele a száműzetésben, s zokszó nélkül tűrte apám katonai terrorját, nem akart többé a hitvese lenni, amikor megtudta, vi-szonyt folytatott egy klagenfurti grófnővel, s gyermeke is született a szép, művelt asszonytól. Toporcra, ahogy mondta, *az én Artúrom* családi birto-kára költözött, s ott is maradt, haláláig. Pedig a férje hívta, hívta őt Vi-segrádra, éljenek újra együtt. Hogyan élt volna imádott férjével, sok volt a nő, túl sok, nyugalmat akart, soha többé izgalmat, nem kívánta többé érezni a férje vonzerejét, amelynek hatása alól semmilyen módon nem tudta kivonni magát. Erre ő nem volt képes. Megírta emlékiratait, rossz minőségű papírra, rossz tollal, rossz tintával, ötszáz oldalt a szerelemről és hűségről, a korról és a ma már történelminek számító eseményekről. Nem bírtam nézni, nem bírtam olvasni a férje iránti rajongásnak ezt az emlékművét, a legihletettebb részeket elloptam, miszlikbe téptem, és bedobtam a latrinába. Nem akartam többé a szüleimet látni. Azt sem akartam, hogy újra összefonódjon az életük. Bármit is üzentek általam egymásnak, mindig meghamisítottam. Határozott elképzelésük volt arról, hogy nekünk milyeneknek kell lennünk, és ahogyan nőttünk az öcsém-mel, egyre kevésbé feleltünk meg az elvárásaiknak. Anyám, mint utaltam rá, Toporcon halt meg. Sírkövén a mai napig hibásan áll a neve. Hát senki nincsen e hazában, aki le tudná hibátlanul írni azt, hogy Adèle Aubouin? Merde alors...

Hiába is telepedtem le a budai királyi palota szomszédságában, mint mondtam, s nyitottam üzletet, az ottani előkelőségek felém sem néztek, nekik megvoltak a saját szállítóik. Az utca, ahol éltem és dolgoztam, csendes volt, a boltomba ritkán tévedtek vevők. Felrezzentem álmomból, ha az ajtó fölött megszólalt a rézcsengő. A szomszédom, Apponyi gróf, akárhányszor elment a boutique-om előtt, beköszönt, és mindig ugyanezt mondta, talán apámnak üzenve: „*Magyarország nem volt, de nem is lesz!*” Én hontalan vagyok. Az itteni Notre Dame-ba jártam misére. Egyszer alig-alig fértem be a templomba, mivel aznap volt a Szent Korona bemutatása. Egy ápolt, vonzó idős úr állt az egyik oszlopnak támaszkodva. Én nem, de a nép felismerte. Kezüket a szájuk elé kapva nézték tisztelettel, és helyet kínáltak neki az első sorban, mire ő büszkén nemet intett, fagyos, udvarias mosollyal. Vajon mi játszódhatott le apámban a koronát nézve? Most nem is arra gondolok, hogy végül kinek a fejére került, hanem arra, hogy Kossuth és a kormány ezt a koronát a veszített szabadságharc végén felajánlotta a Romanov családnak. Hazudnak a történészek, hazudnak az iskolai tankönyvek, a levéltárak tömve titkos anyaggal, a kort, a tényeket híven leíró memoárokat pedig nem adják ki nyomtatásban. Apámról egyetlen dolgot elismerek, azt, hogy *tönkrecsépelte az osztrák hadsereget, bárhol is találkozott vele.*

Hírét vettem, hogy ezredévi népünnepélyt rendeznek a régi katonai gyakorlótéren, mai nevén a Vérmezőn. Utolsó próbálkozásként kibéreltem a céllövölde mellett egy standot, keményített csipkekosárákat, csipke vállkendőt és terítőt árultam. Reméltem, sétálgat erre majd egy szabadságos katona, karján egy kisasszonnyal, s hogy lövészeti tudományával eldicsekedjen, durrogat egyet-kettőt a lövöldében. A kis hölgy unalmában talán felém pillant, hátha megkap udvarlójától egy szép holmit. De most, ahogy jobban nézem, látom, kire-mire lehet lőni. Az egyik céltáblán apám arcképe. Anyám mesélte, s emlékirataiban is megírta, hogy a budai vár visszafoglalása után, a Nemzeti Színházban a férje önhibáján kívül elkésett a díszelőadásról. Azonnal felismerték a babos kendőjéről, alig várták, hogy véget érjen az előadás, a kijáratnál a hölgyek egészen kivetkőztek magukból, mintha vezényszóra tennék, a lába elé dobták a keblükről a szalagcsokrokat. Abban a korban ez szemérmetlen felkínálkozást jelentett. Budavár visszafoglalása után... és már megint a nők, a nők... A szerentsi asszonyoktól kapott emlékül egy százötven éves kuruc szablyát. Semmihez nem ragaszkodott jobban ez a puritán ember, mégis odaajándékozta az orosz cárnak, jelezve ezzel is, hogy engesztelhetetlen ellensége az osztrákoknak.

Itt van most ő a vurstliban, Görgey a céltáblán, piros őrnagyi zekéjébe túrt, pöttyös selymekendőjében néz farkasszemet a puskacsövekkel. Nem csoda, hogy engem nem szeret, soha nem tudnék olyan bátor lenni, mint ő volt, ő, aki ebben a piros zekében eleven célpontként előrelovagolt és

ezt kiáltotta: „*Hé fiúk, nem gyűttök a piros hacuka után attakba?*” Tábornok létére, rangjelzés nélküli, célpont-hacukában vágatott serege előtt, és valószínűleg a katonáitól tanulta meg a magyar beszélt nyelvet. A céllövöldében apám szemét érte egy pisztolylövés, füstölt a kiégett lyuk, a szabados katonáé még azt is mondta, hogy „*Halál az árulóra*”. Elfordítom a fejem. Ide-oda tipegek, feltámadt a szél, meg kell erősítenem a ponyvát tartó kötélzöveget. Ahogyan lehajolok, lábam beleakad egy kőbe. Felcsípem a szoknyám, hogy megnézzem, mi az az éles tárgy, ami felhasított a cipőm orrát. Fehér mészkőbucka volt, rajta egy megrozsdásodott tábla, amire az volt vésve, hogy „*Szerelmem, Hajnóczy József emlékére. 1795. május 20. Terézia*”. Egyes szemtanúk szerint az idióta hóhér összevissza vagdalta a nyakát, fejét, vállát, Hajnóczynak feje már nem volt, de a teste a földön vonaglott néhány percig. Nem itt temették el őket. Titokban tartják, hol vannak. Remélem, nem a sintértelepen. A kivégzőhelyet gyorsan elbontották, hiszen ez katonai gyakorlótér volt, nem messze a laktanya, folytatni kellett másnap a kiképzést, vérben, agyagos sárban tapodva.

A szemem előtt játszódtak le a képek, míg a rozsdás szöveget lazítgattam, aztán könnyedén leemeltem a kőről a fémlapot, hogy hazavigyem és megtisztítsam. Apám szerint Hajnóczy volt a legbátrabb jakobinus, nem engedte, hogy a bakó hozzáérjen, maga vetkőzött és készült fel a csapásra, egyedül ment fel az emelvényre, és ismételtette, amikor lesújtott rá a hóhér pallosa, hogy az igaz és céljait kitartóan követő embert nem ingatja meg sem a tömeg lelkesedése, sem a türelmetlen zsarnok tekintete. Persze latinul idézte Horatiust – hallottam nem is egyszer. mondanom sem kell, hogy eredeti nyelven és fejből fújom ma is... *Iustum ac tenacem propositi virum...* Nekem már az apai nagyanyám is tudott latinul, úgyszólván családi kötelesség, én is megtanultam. Szinte hallom, hogy a nép zúgolódik, hát volt ott bor is, meg lacikonyha...: – Mit karattyol ez az átkozott? Még halála pillanatában sem hajlandó magyarul beszélni? – Hát persze, csak az elit tudott latinul, ráadásul Hajnóczy jogász volt, a törvény előtti jogegyenlőségről ábrándozott. Nem órára írták, én mégis a munkában korán megvénült Hajnóczyra kopírozom az emlékiró szavait: „*növése bajnoki..., járása... büszke, mint a lélek, mely benne lakott*”. A francia jakobinusok elmentek a végsőig, lefejezték a királyt, ők tényleg kikiáltották a köztársaságot, és nem jelentgették fel egymást. Csak vérpadra ítélte egyik a másikat... hát kinyírták egymást... – feleseltem vissza az apámnak, aki ezután napokig nem szólt hozzám. Mindig én kopogtam be a szobájába akkor, amikor nem hallottam a tolla sercegését a papíron, mert nem akartam zavarni. És bocsánatát kértem. Elfogadta, de két szemöldöke között soha nem simult ki a ránc, amikor rám nézett.

Ha szellemét, intellektusát nem is, de a szépségemet tőle örököltem. Anyámban és apámban is érzékeny tehetség rejtőzött. Apám gazdátlan leveleiről azt mondta titkos szerelmem, hogy *aranyból vert avar*. Én több-

szőr is önvizsgálatot tartottam, és nem találtam magamban semmiféle tehetséget. Egyetlenegy dolog kivételével. A horgoláshoz és a csipkeveréshez volt türelmem és kedvem. De az üzlethez, ahogy a családban senki, én sem értettem. Felszámoltam a boltomat, lakásomba lányom költözött, aki reggelente, elhúzva a pávás csipkefüggönyt, olvasmányába merülve ült hosszú órákon át. Így látta meg őt a királyi palota kulturális igazgatója, és felvette az akkor alapított könyvtár adminisztrátorának, majd vezetőjének. Legalább az ő élete egyenesbe került. Szegény Elmám, hiába próbált többször is hozzáférni a bécsi levéltár titkos anyagához, mert rajongott a nagyapjáért, szeretne volna ezt a hazaárulás dolgot a helyére tenni, nagybátyja és kiváló történészek vártak, kilincseltek a dokumentumokért, de minden próbálkozás kudarcot vallott. Én visszamentem Dieppébe. Távollétemben nagyot fordult itt a világ. Nem hordtak többé csipkés fejdísz Normandiában, a tengerparton azonban divat lett a vert csipke napernyő. Meg kellett tanulnom a készítését, repestem az örömtől, mert a csipkeveréshez csak türelem és idő szükséges, a méret, az eszköz, az anyag, a minta évszázadok óta adott volt, eltérni nem lehetett tőle. A napernyő tervezésénél szabadon engedhettem a képzeletemet, szemem előtt megjelent a minta és az is, hogy mennyi fényt eresszen át a csipke, hol legyen sűrűbb, hogy árnyékolja az arcot és alakot. Egy szép napon megszállták a festők a tengerpartot, s kitalálták, hogy csipkés napernyővel sétáló, szélben lebegő ruhájú lányokat fessenek. Nem győztem teljesíteni a megrendeléseket. Fiatal és öreg, sovány és kövér, mind azt hitte, a csipkeernyő széppé vagy vonzóvá teszi őket, aztán elmentek a festők és a rendelések elapadtak. Telt-múlt az idő, a gépi csipke megfizethetőbbé vált sokaknak, mint a finom és igényes kézimunka. Megint tönkrementem. Egyre fogyott a pénzem, hitem és erőm. Az utolsó piacon az utolsó vacsorám egy tucat osztriga, nyersen. Még egyszer utoljára szürcsölöm a tenger ízét, az élet esszenciáját. Aztán már nem emlékeztem semmire. Elképzelem a tengert. Elképzelem, hogy apám vitorlással érkezik egy láthatatlan szigetről, messziről lengeti a szalmakalapját, és én rohanok felé.

A civilizációtörténet a rossz alkalmazkodásról szól, amit a pszichiáterek elfojtásnak, hisztériának vagy ki tudja még, minek neveznek. Még álmaimban sem vagyok szabad, a szabadság nem más, mint amit róla olvasunk vagy amit róla tanítanak.

Ablakomon rács, vállamon dieppei csipkekendő. Verőkéimet a zsebemben forgatgatom, kékre-lilára ütögetem a combomat velük. Ariadné fonala... Az nincsen, csak a labirintus.

Vértenger, vérmező, Lipótmező.

TAKÁCS NÁNDOR

Kövek az erdőben

Már jártam itt, s most újra
megtaláltam a szigetet, hol
emberi kéz nem fontoskodott.
A letört gallyak megpihennek
a szikla peremén, a páfrányok
a nap felé nyújtóznak, az árnyék
a sarokban kívárja az estét.
Feljebb fény vetül a fákra, odáig
nem érhet szemem. Ez most a világa,
a föld templomának zuzmós falai,
repkény és fodorka tűnő ligete
a nyárban – a gyöngyperje virágai
majd segítenek, hogy visszataláljak.

Erdei csoda

A homoktakaró megindul
a síkság felé, lovak úsznak
nyakig a folyamban. Fölbuknak
a régi házak és a templomok,
az elmerült utak megrázzák
a hátukat s vonulnak tovább.
Rózsaszínű ujjak kapaszkodnak
a partba. A halmok tanya romjait
takarják. Ajtó döng lépteink alatt.
Színes rongyok lebegnek az ágon,
de az erdő vadöregje nem a tölgy,
és nem a szil; egy bozontos nyír
a déli oldalon. A holdsarlót nézi,
amióta feljött. Hálával tartozunk
neki: ránk sem hederít.

A kert és a szoba

Meghalt az a férfi, aki ápolta
a kertet. Elvadultak a cserjék,
az üvegházat fölveri a gyom.
De a fák mögött, a zárda
csendjében kell hogy legyen
valaki, aki ránk is gondol,
néhanapján áthajol a téglá-
kerítésen, elképzei, mit fog
mondani, ha megszólítjuk.
Ránk mosolyog-e majd? Vagy
zavarában csak a kertet nézi?
Így is, úgy is megakad szeme az
öreg székeken. Oly elhagyatottak,
hogyzavakkal leírhatatlan.

A fenyvesben

A lemenő nap fénye megremeg
a fákon. Elnémulnak a szajkók.
A levélszőnyegben még alszik az
éjszakai motozás, de nemsokára
éled. Amikor a fák fölé emelkedik
a hold, és a podagrafű csillan a
szegélyen, feltárul az erdő rejtett
anatómiája. Már benne járunk.
A hold ezüstje minket is bevon, míg
mozdulatlan állunk a meglelt tisztáson.

SÁNDOR ZOLTÁN

Büszkeség

A nyakkendőös férfi indulatosan telefonálva lépett be a nyilvános illemhelyre. Nem érdekel, mit teszel, felőlem az összes alkalmazottat kirúghatod a részlegről, de ezt a giksztet oldd meg! Megpróbálta elmozdítani a bejáratnál található fémrudat, de az nem moccant. Dühösen intett a mosdó előtti kabinban ücsörgő hölgynek, akit egyáltalán nem zavart meg a méltatlankodása, unottan rámutatott a falra kitűzőtt felíratra, és visszazökkent okostelefonja képernyőjének világába. *A belépéshez zseton szükséges!* Lényeg a lényeg, nem akarok több kifogást hallani, most azonban le kell tennem, majd hívlak! Kinyomta a készüléket, és megkopogtatta a vécés néni ablaküvegét. Az asszony felpillantott rá.

Hol tudok venni ezt a vackot?

Ha a zsetonra gondol, uram, akkor nálam.

Mennyibe kerül?

Száz dinár.

Nem vagy szívбайos. A pénztárcájából kivett egy kétezrest, és a szűk nyíláson keresztül benyújtotta.

Adj kisebb bankót, ebből nem tudok visszaadni.

Nincs kisebbem! Van kártyám, ha netán tartasz leolvasót ebben a kócerájban.

A nő felröhögött.

Ne szórakozzál velem! Ha nincs se elektronikus leolvasód, se apród, akkor engedj be!

Ingyen?! Azt most azonnal felejtsd el! Hozzál aprót, vegyél zsetont, és akkor könnyíthetsz magadon! Ezzel bepötyögött valamit a telefonjába.

Ez most komoly? Az én feladatom aprópénzt biztosítani?!

Az asszony le nem véve róla szűrös tekintetét, nem szólt semmit.

Az alak belecsapott az üvegfülkébe, utána pedig belerúgott a fémrúdба. A vécés néni megkopogtatta az üveget, és rámutatott a szemben lévő térfi-gyelő kamerára. A férfi abbahagyta a háborgást. Távozóban még odaszúrta, dögölj meg, vén banya! Te meg szard össze magad, dünnyögte a másik.

Minden rendben, Milka néni?

Az asszony bólintott a két kopaszra nyírt srácnak. Köszönöm, hogy ilyen gyorsan ideértetek.

Nem tesz semmit. Épp itt jártunk a környéken, néhány piaci kofával akadt némi elintézni való. Mindig mondom, egyesek túlzásba viszik a gondolkodást, hiába figyelmeztetjük őket, hogy ne tegyék, csak feleslegesen ragadtatják el magukat, de úgy látszik, a szép szó ma már nem elég.

Ezek szerint a probléma itt megoldódott magától. Mehetünk?

Csak dobok egy sárgát! Amikor a fémrúdhoz ért, intett az asszonynak, aki megnyomott egy gombot és az akadály máris elhárult.

A várakozó fiú elmosolyodott. Nagy arc maga, Milka néni! Találkozunk estére?

Hogyne! Ki nem hagynám, fiam!

*

Az autóbusz zsúfolásig megtelt. Milka néni a jármű középtáján talált magának ülőhelyet egy kopottas zakót viselő idős férfi mellett. Kérdés nélkül leült, lábai közé szorította vászonszatyrát, és unottan nézett maga elé.

Nem érted, paraszt? Teljesen le vagyok égve! Most nem lehet! Hülye vagy?! Dugulj el! Kinyomta a mobiltelefonját. Te meg mit röhögsz?! Akarod, hogy behúzzak egyet? A szabadidőruhás srác tett egy olyan mozdulatot, mintha megütni készülne a társát, amitől a másik ösztönszerűen hátrahúzódott és ráesett az idős asszonyra.

Mekkora állat vagy!

Vagy inkább te vagy béna. Miért nem kapaszkodsz rendesen?

Majd megmondom, ha lementünk.

Már előre berezeltem!

Megint Kígyó volt?

Ő hát!

Mit akart?

A régi mese: követeli a tartozás megadását.

Még mindig lógsz neki?

Még mindig! Tegnap már majdnem megvolt. Egyetlen eredményre vártam, és az is jól alakult, a vége előtt megszületett az áhított gól, már majdnem rendeltem a túrát az egész bagázsnak a fogadóirodában, ezer euró feletti összeg mosolygott rám, amikor az a barom játékevezető megsemmisítette a találatot. Azt hittem, menten felrobbanok! Mert les volt, vagy mi a fasz! Olyan ideges lettem, hogy muszáj volt azonnal könnyítenem magamon. Bementem a vécébe, és egymás után kétszer is kivertem.

Fiú, vigyázz a szádra, hölgy is van a közelben!

Kussoljál, te vén kecske! Neked nem osztottam lapot! Mit ütöd bele az orrod mások dolgába?! Jobban teszed, ha bámulsz ki az ablakon, és ábrándozol Jugoszláviáról.

A társa nyugtatta le. Hagyd rá, ártalmatlan. Miért nem kérsz az ősköztől?

Mert folyton le vannak égve! Pláne amióta az öregemet pár hónapja kirúgták.

Ez igaz?! De miért?

A fene se tudja. Nem mondta, én meg nem kérdeztem.

És mit csinál?

Ül otthon, iszik és sajnáltatja magát. Ha éppen nem anyámat basztatja.

A busz megállt, a két srác a kijárat felé indult, az asszony kissé összébb húzta magát, hogy az aggastyán is kimehessen, alighogy komótosan elhelyezkedett, megszólította egy hölgy. Szabad? Szó nélkül összébb húzta magát, és engedte helyet foglalni az új utast.

Milkám, te vagy az?!

Az asszony kelletlenül bólintott.

Alig ismertelek fel!

Nyugodtan mondhatod, hogy szarul nézek ki.

Ne beszélj így. Történt, ami történt, mégiscsak lehúztunk húsz évet együtt a szalag mögött. Mi van veled? Hogy vagy?

Nem szeretnék erről beszélni.

Hallottam, mi történt szegény Novakkal. Szörnyű tragédia! Emlékszem, milyen aranyos kisfiú volt, és te milyen büszke voltál rá.

Az asszony felpattant, felemelte a szatyrát és az ajtóhoz sietett.

Milkám, nem a következőn kell csak leszállnod?

Nem.

*

Belökte maga után a bejárati ajtót, lerúgta lábáról a cipőt és a konyhába ment. Vászonszatyrából átpakolt a hűtőszekrénybe, és bekapcsolta a gázrezsót. A polcra leemelte az egyik lábast, teliengedte vízzel, a frizsiderből beletett néhány csirkelábat, és az izzó karikára helyezte. Mire a víz felforrt, felkarikázott pár sárgarépat és megpuccolt egy-egy vöröshagymát és petrezselymet. A zöldségeket beledobálta a lábasba, megsózta, megborsozta, majd jól megkavarta a főzetet, és visszább vette az edény alatta a lángot. Átment a zsúfolt szobába, megcsókolta a falra akasztott ikont, a díszes feszület előtt pedig néhány keresztet vetett magára. Ledőlt a díványra, összekulcsolt kézzel elmormolt egy miatyánkot, és elszenderedett.

Ébredés után egy tojásból grízgaluskát kavart ki, befőzte a levest, és egy tányér gőzölgő étekkel az asztalhoz ült. Mielőtt falatozni kezdett volna, egy konyharuhával megtörölt két bekeretezett férfiportrét, és felállította őket magával szemben az asztalon. Az idősebb, egy negyven körüli, bajszos férfi, terepszínű egyenruhába van öltözve a fényképen. Bazsalyogva tartja kezében a puskát, elégedettnek tűnik, szeme csillog. A másik fotón egy szurkolói szerelésben lévő legény áll, fején fekete kapucni, kezében baseball-ütő, sunyin mosolyog a csuklya alatt.

Hogy vagytok, fiúk?

A gőzölgő levest szűrőcsöve, elmorzsolt egy könnyecseppet a szemében.

Képzeld, Milan! A riherongyod ma mellém ült a buszon. Évek óta nem láttam. Erre föl, odahuppan, és még csevegni akar! Azt mondja, borítsunk

fátylat a múlra! Mintha az csak úgy menne! Eddig így volt, holnaptól meg amúgy lesz! Nem eszik olyan forrón a kását!

Belefűjt a kanalába.

Azt azért meg kell hagyni, hogy jól tartja magát az átokfajzatja! Nyilván van neki miből. A fia külföldön informatikus, programoz vagy mi a csudát csinál, manapság ez egy felkapott szakma, jól megfizetik. Biztos küldd pénzt az anyjának, hogy az itthon kedvére nagyzolhasson!

Jól van, nem kell mindjárt megsértődni, abbahagyom! No de, ami igaz, az igaz. Akkoriban nagyon menő voltál, pláne, amikor hazatértél a sok motyóval, nem csoda, hogy mindegyik a kegyeidet kereste.

Egy ideig tűrtem a locsogását, de amikor az egyetlen, drága fiamat vette a szájára, otthagytam. Hallotta, mi történt. Képzem, mi mindent beszélhetnek összevissza! Mintha bárkire is rá tartozna!

Tisztában vagyok az igazsággal, csillagom, semmi sem igaz abból, amit az a sok szemét újság megírt. Pontosan tudom, hogy csak azért kellett téged kiiktatniuk, hogy minden mocskot rád foghassanak.

*

Megcsörrent a telefon.

A fotelban üldögélő Milka néni a készülékhez csoszogott.

Igen?

Én vagyok.

Hallgatom.

Pontosan, ahogy mondja... Jó, akkor mondd. Így van! Lassan már semmit sem lehet, ami normális. Az egészséges érzéseket szégyellni kell, meg el kell hallgatni, nehogy megsértődjék valamelyik aberrált állat. Tő-lünk meg azt várják el, még hogy elvárják, egyenesen megkövetelik, hogy tűrjük el azt a sok istentelen mocskot, amivel traktálnak bennünket! Meg-áll a józanész! Biz' isten, a vesztébe rohan ez a társadalom!

Küzdelem nélkül nem adjuk fel!

Tudom, miről beszélsz. Ma hozzám is beállított egy ilyen rátarti ma-jomparádé! Látnod kellett volna, milyen öntelten lépegetett. Mint az a nyavalyás rózsaszín madár, hogy is hívják... flamingó, baszd meg, jó, hogy nem jut eszembe, mégis hogyan lehet valamit így hívni, fla-min-gó, pont ráillik ezekre a seggüket riszáló buzeránsokra.

Rendben, szólok, amint látok vagy hallok valamit, ami érdekes lehet. Ott mindenféle figura megfordul. Szarni és hugyozni mindenki szokott. Számíthatsz rám!

Letette a kagylót, és a vekkerórára pillantott.

Sebtében lecserélte szabadidő-alsóját egy fekete szövetnadrágra, a für-dőbe sietett, magára kapta fekete dzsekijét, amikor eszébe jutott valami. Visszament a szobába, a szekrény aljáról kiemelt egy téglát, kendőbe csa-varta, és beletette ridikülébe.

Iparkodva ment a buszmegállóhoz. A járaton alig néhány utaztak. Egy nő sztárpletykákat olvasott okostelefonján, egy tizenéves srác valami érthetetlen videojátékba mélyedve vonaglott jobbra-balra az ülésen, egy idős hölgy tortarecepteket tanulmányozott valamelyik bulvárlapban, egy aggastyán pedig a pálinkafőzéssel kapcsolatos tudnivalókat osztotta meg ismerőseivel telefonon. Milka néni mindegyiket alaposan megnézte magának, és csak azután foglalt helyet. Egész úton szenttelenül nézett maga elé. Ha valaki tüzetesen szemügyre veszi őt, egy nagyvárosi nagyságát vél felfedezni benne, de nemigen figyelt fel rá bárki is.

A belvárosban szállt le a járműről. Azonnal megütötte a fülét a zsvaj. Kissé húzta a karját a téglá, ennek ellenére, gyorsan átvágott a parkon. A túloldalon egy nagy csapat csuklyás, és arcát sállal bekötött egyén zászlókat lengetve és füstbombákat égetve, torka szakadtából skandálta a *Fül, kés, gége* és a *Drót, bicska, Srebrenica* rigmusokat. Milka néninek nagyot dobbant a szíve.

A távolban szivárványszínű zászlók lobogtak.

Fotó: Csetvei Klára

IANCU LAURA

Időjárás

A harangszóra vártam,
hogy majd akkor ebédelek,
de ma nem haragoztak.

Magyarországon
délben nem szól a harang?
Anyám kérdezi, mit válaszoljak?

Lét és lét

lehet hogy lassan elfeledem
elfeledem a napot
amikor semmi sem volt jó

szétszakadó sziklán járok
sarkom véres vérem forró

elfeledem a különbséget
léted és léted között
s nem fogom tudni
vagy te egyáltalán
vagy én teremtelek meg
a Kárpátok keleti oldalán

lehet hogy lassan megszeretem
az őrült csendet
a Kárpátok keleti oldalán

FILIP TAMÁS

Kit fogsz megkérni, Uram?

Drámák folyondárja fojtogat,
nem tudom kimondani az áment,
még cipelem tovább az imát,
görgetem, magammal együtt,
mint követ Sziszifusz, ganajt
a szent bogarak, mert nem
hagy nyugodni egy kérdés:
nem tudom, kit fogsz megkérni
Uram, hogy írja meg végre,
ebben az édetlen hazában mi van?

Utazni kell

Az éjszaka csöndes, mint az ekrazit.
Telihold-obulus a nyelve alatt.
Hátukon viszik az alvilág folyói,
de ő is visz elszánt virrasztókat,
kik élőket siratnak hangosan.

Éjjel utazni kell vízen és gyalog,
s ha jut szekér, boldogan felülni rá,
beszélgetni a kocsissal, hogy
el ne aludjon, s ha mégis, bízni
a lovakban, hogy ők tudják,
a hajnal merre van.

Obszidián és zene

Meg kell valahogy éleznem
ezt az obszidiánt, hogy
meztelenre borotválhassam
vele a szívemet, mert a Jónás
könyvéből szeretnék operát
írni, de úgy, hogy magamra
osztok minden szerepet.

Eléneklek és rögzítem,
s amikor kész, meghallgatom,
és ha megrendülök tőle,
nem mutatom meg senkinek.

Csak egyszer

A fuldoklónak a part az élet,
hajósna a tenger.
De annak mi, aki nem fuldoklik,
és hajóra szállni sem mer?
A mentőöv mellett áll
egész életében, várja, hogy
dolga legyen, és leéli úgy,
hogy csak egyszer dobta
be a vízbe, de a cápák miatt
akkor is elkésett vele.

Május felé

Előttünk már humusszá vált az út.
Úgy várja lépteinket, mint
a messiást, mert akik korábban
erre jártak, nem akarták, hogy
nyomukban élet fakadjon.

Azt súgja a kőbe zárt csigaház,
belőlem elsüllyedt hajók kürtjei
szólnak. Előre megyünk napkelték
felé, és vissza az alkonyokba.

Az első padra még nem ülünk le,
majd a századikra talán,
mert a századik pad a miénk,
ahogy a százmilliomodik hullám.

Kincsek és sírok felett mindig május felé,
mikor a csupasz kert megédenül és
fiókává törik a madártojás. Jössz velem,
elnézed botló lépteim, mert egyszer
kimondtad: megvárod, aki rád várt.

VARGA RICHÁRD

Az idő múlásának szeretete

Toszkán útinapló

Bevezetés az emlékezésbe

A teljes történés csak ott és csak akkor van jelen, amikor éppen történik. Ezért olyan nagyszerű és gyakran katartikus egy épület, egy táj vagy egy műalkotás megpillantása: mert arra az egy pillanatra a teljes, az egész van velünk. És ezért emlékcsonkítás tulajdonképpen minden emlékezés. Vagy éppen világépítés. Attól függ, honnan nézzük. Mindenesetre most megpróbálok emlékezni. Lesz benne kihagyás és lesz benne hozzátoldás is. Azt hiszem, inkább építés, semmint csonkítás. Egy biztos: annyira jól esett ez az ötnapos toszkán kirándulás, hogy szeretném leírni azt, ami bennem gomolyog, hogy minél pontosabban tudjam megjegyezni és átadni azt a derűt, egészen pontosan annak a derűnek a sűrűségét, ami körül vett minket Olaszországban.

Egy utazás gyakran lehet sorsfordító vagy éppen tapasztalatsűrítő. Toszkána egy apró szeletét jártuk csak be Krisztivel, de szinte minden város, és még a városok közötti vonatutak is tartogattak valamiféle, kisebb vagy nagyobb felismerést. A sorsommal most elégedett vagyok, gyanítom tehát, hogy ezért biztosított lehetőséget számomra a reneszánsz és a chianti hazája az utóbbi, vagyis a tapasztalatsűrítő megélésekre. Az összegzések és ráeszmélések útja volt ez. Persze csak egy bizonyos síkon. Egy másik, sokkal kézzelfoghatóbb síkon ott volt a pisztáciafagyi, a tört fehérén sorakozó Vespák, az öröm, hogy sikerült egy-egy nagyon szép szobát foglalni, a felhős és szellős időért érzett hála, a cantuccini ropogása és az egész napos séta után a cipőtől és zoknitól való megszabadulás öröme is. És ez a sík pontosan annyira fontos, mint az első. Az szellemmel telítettebb, ez pedig anyaggal. Mindegyik kell.

Magyarpolányról és a szövegről

Én csak azt akartam mondani, hogy milyen érdekes az a ház, de végül Augustusról, Garibaldi tekintetéről, az igazi carbonara borsosságának nagyszerűségéről, a kánikulában is zakót hordó olasz férfiak hanyag eleganciájáról és úgy általában az egész olasz társadalomra jellemző irigylésre méltóan hanyag eleganciáról kezdtem el beszélni, hogy aztán a magyar mentalitásnak és az olasz életérzésnek az összevetését követően, hol igaz, hol teljesen téves következtetéseket levonva végre kimondjam: milyen érdekes az a ház. Így telt az utazásunk nagy része, és azt hiszem, ilyen lesz

ez a szöveg is. Csupa leágazás, mellékút, néha kereszteződés, néha autópálya. De valójában mindvégig körforgalom.

És Magyarpolányról muszáj szólnom. Mert hiába a toszkán dombok, hiába Siena ódon házai és hiába a Vernaccia di San Gimignano mézes sárgasága, ha most kinézek az ablakon, és látom a mi kis Bajcsy utcai parasztházunk udvarát a cseresznye-, alma-, dió- és fenyőfáinkkal, a bodzabokrokkal, a szedrekkel és rózsákkal, a lonccal és a vadszőlővel, na meg a tornácon alvó Pipacs kutyánkkal együtt, akkor elfogultságtól telve persze, de úgy érzem, hogy minden szépségek között a legszebb ez a hely és az a kis élet, ami megadatott nekünk ebben a bakonyi faluban. Mert annyi csoda van itt, hogy szemünk lesz tőle a csodára. Talán nem tévedek tehát nagyot, ha azt gondolom, hogy Magyarpoláynak komoly szerepe van abban, hogy a látványos és köztudott szépségek mellett a szokásosnál is több apró csodát vettem ezúttal észre Toszkánában.

Szerb Antalról és előljáróban Firenzéről is

Van még valaki, aki mintegy harmadik útitársként velünk tartott, és alapvetően meghatározta, megemelte az utazás élményét. Szerb Antal *A harmadik torony* című könyvét vittem magammal, és olvastam belőle egy keveset a repülőn és a szállásokon is minden este vagy éppen a szieszta idejében. Szerb zseniális, és ez a könyv pontosan azt adja, amit egy Szerb Antal-szövegtől vár az ember: szellemesen bölcs, lényeglátó, barátságos. A csaknem száz éve írt úti beszámolót olvasva a bennem legtöbbször felvillanó gondolat mégis csak az volt, hogy a sok hangulati hasonlóság mellett – mert Olaszország esszenciája az idők során nem változott – mennyire más az a társadalmi közeg, amely körülvelt minket. Firenzét például Szerb még igazán élhető, optimális méretű városként írta le, én pedig most – csaknem száz évvel később, ami történelmi távlatban nem számít olyan nagy időnek – azt éreztem, hogy Firenze túlsúfolt, élhetetlen, és a lelkesítő művészeti és épített örökség dacára, ugyanolyan, mint bármelyik európai város. Ugyanazok az üzletek és gyorséttermek sorakoztak az utcákon, és ugyanazok a turisták hömpölyögtek és szelfiztek itt is, mint Budapesten, Bécsben, Athénban vagy éppen Barcelonában. Egyébként számomra abszolút ténynek tűnt, hogy valamilyen különös okból kifolyólag, 2024. június 21-én a világ népességének legalább a fele a Piazza del Duomo és az Uffizi közti terekbe és sikátorokba fészkelte be magát. Nagyon sokan voltak. Nagyon sok ember a világ minden tájáról. Ki gondolta volna, hogy az én generációm-ból a globalizmusnak és a fogyasztói kultúrának köszönhető látszólagos sokszínűség váltja majd ki az uniformizálódás élményét? Úgy tűnik, a minden van és a mindent lehet, pont annyira szűkíti le az életet, mint a csak egy van és a csak egyet lehet.

Az indulás

A toszkán városok öreghölgyek, entellektüel nagymamák, akik Puccinit hallgatnak és Botticelliről mesélnek, miközben paradicsomszószos kötényben gyúrák a tésztát az ebédhez. És szeretnek. Mindennél jobban szeretnek. Szorosan ölelnek, hasukat és kebleiket három kisgyerek sem érné át, és akkora csókot nyomnak az arcodra, hogy hiába írnád le szívesebben azt, hogy pusztít adnak, az bizony csók, nem puszi.

Személy szerint engem sokkal inkább lázba hoz a toszkán vidék, a kisebb falvak, a pincék és az olajfa ültetvények, de egyáltalán nem volt hiányérzetem amiatt, hogy végül városnéző kirándulást szerveztünk magunknak Krisztivel. Sőt, talán az előbb említett nagymamásságnak köszönhetően, a vidék élményét is megadták nekünk a városok. Kivéve persze Firenzét. Ott a legfontosabb megélésem az volt, hogy Firenzére egy nap nagyon kevés, de ahhoz, hogy elegend legyen belőle, bőven jó a 24 óra. De nem haragszom a városra, egyáltalán nem. „Hölgyem, kedves Mama, túl sok volt ezúttal az ismeretlen rokon a vacsoraasztalnál. Én most inkább elvitelre, ha nem gond...” Valahogy így érzek.

De haladjunk időrendben. Szerdán reggel hét órakor indult a gépünk Budapestről, és nem egészen másfél óra repülés után már le is szálltunk Pisában.

Lucca

A pisai reptérről a vasútállomásra, onnan pedig egyenesen Luccába vonatoztunk. Lucca Puccini városa. Vaskos várfalának köszönhetően még Firenze hódító háborúinak is ellen tudott állni, és megőrizte függetlenségét egészen csaknem az olasz egység kikiáltásáig. Lucca kedves, elbűvölő és kevésbé zsúfolt, mint a többi toszkán város. Az egykori nagyhercegséghez hasonlóan a turisták sem vették még be ezt az ékszerdobozt. A nevezetességek ismertetését a különböző portálok elvégzik helyettem, én inkább arról a néhány momentumról írnék, amelyek június 19-e óta olyan erősen élnek bennem, hogy azon kaptam magam, hogy egy héten belül már a hatodik embernek mesélek Lucca tornyait. Merthogy rengeteg torony van itt. Réges-régi tornyok, amelyek közül néhánynak a tetejére Kriszti fel is ment. Én csak szolidan, nagyjából féltávig jutottam, ami a tériszony leküzdésének rögzös és valójában lehetetlen útján egészen szép teljesítmény. Szóval Lucca tornyai gyönyörűek, és attól azok, amitől a legtöbb olasz épület gyönyörű: nem tagadják le az időt. Leomlott róluk a vakolat, különböző növények nőnek a kövek és tégláik között, a cserepek itt-ott elcsúsztak a helyükről, és úgy általában olyan állapotban vannak, amit Magyarországon inkább romosnak, mintsem patinásnak neveznénk. Valójában lenyűgözőek. Látom, érzem rajtuk az időt, az évszázadokat, és ez tekintélyt és tiszteletet parancsoló. Lucca tornyai méltóságosak. Isten

ója őket attól, hogy felújítsa őket egy közbeszerzésnyertes építési vállalkozó. Igen, az olasz tájból, az olasz városokból és emberekből áradó életörömhöz hozzátartozik az idő múlásának elfogadása, sőt mi több, szeretete. Ettől lesz a puszta örömből valami nagyobb: Derű.

Luccában egyébként nagyon szép szobánk volt. Régi, fafödemes épület a belváros egyik utcácskájában, az ágy fölött a mennyezet virágmintákkal festett, a tulaj – Cristiano – kedves és segítőkész. A városban megnéztük az egykori amfiteátrum helyén kialakított teret, és annyi templomba mentünk be, amennyibe csak tudtunk. Valamiért hívogatóbbak az itteni templomok, mint az otthoniak. De talán nem is a hívogatás a különbség, hanem az érzet, hogy ide nyugodtan bemehetsz, itt szívesen látnak, itt nem kell feszélyezettnek lenned, mert bár Isten házába léptél be, itt Isten is Aperol Spritzet iszik, ha melege van, és szívesen eltrécsel veled a tegnapi Eb-meccs eredményéről is, ha betérsz kis és nagy bazilikáinak egyikébe. A többi városban is sok-sok templomba bementünk egyébként. Leültünk, elcsendesedtünk egy kicsit. A toszkán templomok menedékek és nappalik.

Másnap reggel a Cristiano által ajánlott kávézóban ettünk egy croissant és ittunk egy cappuccinót. A kávézó mögött egy szabadtéri antikvárium állt, ahol a kiválóan összeválogatott könyvek mellett gyönyörű metszetekeket, régi térképeket is lehetett kapni. A kávézóban jól öltözött olasz urak olvasták az aznapi újságot, kisebb asztaltársaságok alakultak – láthatóan minden reggel így megy ez –, és beszélgettek kedélyesen, hangosan, olaszosan. Így kell indítani egy napot. A cappuccino olyan volt, mint a nagykönyvben, de ezen a reggelen rá is kellett jönnünk, hogy a keményebb kotyogósokhoz szokott szervezetünk legalább annyira hangosan kiabál még egy presszóért, mint amennyire hangosan gurulnak a turisták gurulós bőröndjei Lucca macskakövein. Így a hátralévő három reggelen már a cappuccino-croissant-espresso triumvirátus előtt róttuk le tízeurós tiszteletünket.

Vonatút először

Toszkána városai között vonattal utaztunk, és mindegyik vonatút tartogatott valamilyen meglepetést a számunkra. Lucca és Firenze között például egy diákcsoport zsúfolta be magát a vagonunkba, és annyira jól érezték magukat, hogy a mi arcunkra is folyamatosan mosolyt csaltak a leplezetlen és őszinte vidámságukkal. Magyar iskolásnak nyilvános helyen, felnőttek társaságában tilos az ilyesmi, pedig egyáltalán nem volt zavaró a hangoskodás, mert ezek a gyerekek nem rosszkodtak, nem nevetlenek voltak, nem káoszt teremtettek maguk körül, hanem a lehető legjobban eltalált keretek között lehettek azok, akik ők valójában: gyerekek. Énekeltek és mondókákat ismételtettek és nevettek és nevettek és

nevettek. És ki volt a leghangosabb az egész csoportban? Ki volt a főkolompos? Minden énekek és mondókák fennhangon elkezdője? A tanár. Én ennyire jól koordinált felszabadultságot még sosem láttam. Tetszett. Nagyon tetszett.

Jobban, mint Firenze. Pedig Firenze vitathatatlanul csodálatos. Ez a város már jóval azelőtt elvarázsol, hogy betennéd a lábad és a bőröndödet tízezer hektárnyi reneszánszsal átmasszírozott területére. Mert amikor a Google-térképen meglátod, hogy a Stazione di Firenze Santa Maria Novella-pályaudvar lesz a végállomás, akkor ellágyulsz egy, két vagy inkább ötszázhetvenhárom pillanatra. Micsoda név! Stazione di Firenze Santa Maria Novella. Ez zene, szakrális zene és funky. És bor. Badacsonyi bor.

Az állomáson aztán szembesültünk azzal, hogy Firenze nagyon népszerű turisztikai desztináció. Ezt persze egyébként is tudtuk, de a romantikus elképzelések hihetetlenül könnyen képesek felülírni a valóságot az ember fejében. Ebben az esetben nagyjából százezer turista jelentette a különbséget a valóság és az ideál között. Firenze o morte!

Firenze

A szállásunk a via Nazionalén volt, öt percre az állomástól és tíz percre a dómtól. Sokat elárul az is a korunkról – nem Firenzeről, hanem a korról, amiben élünk –, hogy ez volt a legdrágább és egyben a legrosszabb szállásunk. Nem volt egyébként vállalhatóan, nekünk abszolút megfelelt egy éjszakára, de a luccai vagy a sienai szobáinkkal köszönőviszonyban sem állt ez a hotel. A recepció mindenestre kedves és humoros volt. Húszmillió dollárt kért a szobáért. Ha-ha.

Nem húztuk sokáig az időt, lepakoltunk a szálláson, ittunk egy espressót egy sarki kávézóban, és az Uffizi felé vettük az irányt. Fejenként harminc euróba került a belépő, de ezért többet sem sajnáltam volna, mert az Uffizi nagy élmény és nagy tanulság volt. A legjobban maga az épület, Vasari mesterműve, tetszett. A hosszú előcsarnok díszes fagerendáit, szobrait, arcképeit és a részletgazdag mennyezeti freskókat legalább annyira és legalább annyi ideig csodáltuk Krisztivel, mint az előcsarnokból nyíló termekben található festményeket. Ide jöttünk ki megpihenni, ücsörögni egy kicsit, amikor már nem bírtuk feldolgozni a bent látottakat. Mert, ami az Uffiziben van, az lenyűgöző, de egészében megtekintve feldolgozhatatlan. Az én agyam Botticelliig bírta, ami azt jelenti, hogy a teljes tárlat körülbelül felére volt neuron- és lélekkapacitásom, így tehát a kora reneszánsz időszakáról maradtak meg bennem mélyebb benyomások. Élesen emlékszem például Filippo Lippi festményein az újszülött Jézus tiszta, mindent átható és megnyugtató tekintetére, az angyali üdvözlés tematika ezerféleségére – a Gábrit féléngen szinte elutasító Máriától, a megrettent Márián át, a sorsát szelíden elfogadó vagy éppen a nyíltan

örvendező Máriáig – Pierro della Francesca serpenyőorrú Sforza-festményére és a *Primavera* megpillantásának századmásodpercére is. Érdekes módon a *Tavas*z jobban lenyűgözött, mint a *Vénusz születése* – talán a színnek mélysége miatt –, de a legtöbbet mégsem a két leghíresebb Botticelli-festmény előtt álltam, hanem a firenzei mester egy harmadik munkája, a *Madonna del Magnificat*, előtt cövekeltem le. Itt legalább volt hely a lecövekelésre, ez is igaz, mert a Vénusz születését nem igazán lehet úgy megnézni, hogy félpercenként ne jöjjön neked véletlenül valaki, vagy ne álljanak be eléd a festményt nem megnézni, inkább lefotózni vágyók. A Madonna kevésbé volt érdekes a látogatók számára. Kicsit együtt lehetett lenni vele, és azzal az angyallal, aki Mária jobboldalán helyezkedik el. Az ő arcát néztem nagyon sokáig. A tekintetét, ahogy Mária és a korona közé néz, ahogy hidat képez a szeme sugarával, ahogy tudja – látszik rajta, hogy pontosan tudja –, hogy mi a dolga, és hogy mi a jelentősége annak a pillanatnak. Az angyal nem a kedvesség, hanem a tudatosság és a cselekvőképesség mintapéldánya. Hibátlan. Mária pedig olyan szelíden elfogadó, és olyan érzékenyen gyönyörű ebben a szelíd elfogadásban, hogy szerelmes lesz belé, aki csak ránéz. Igen, ebben a teremben, Máriába lehet igazán szerelembe esni, nem Vénuszba.

Filippo Lippi *Madonna a gyermekkel és két angyallal* című festménye előtt álltam még nagyon sokáig. Lassú voltam, mint egy fa, miközben néztem. A nevető angyal akár Radnóti a teli szájjal vigyorgó fotóján.

Da Vincire és Raffaelóra szinte már nem is emlékszem. Annyit tudok visszaidézni, hogy a galériában látható befejezetlen, *A bölcsek imádása* című da Vinci-festmény jobban tetszett, mint a mester legtöbb befejezett alkotása. És ez nem a befejezett művekre nézve kritika, mert azok nyilván zseniálisak, sokkal inkább a befejezetlenség dicsérete. *A bölcsek imádása* a közvetlenség hatását kelti azáltal, hogy nem készült el. *A bölcsek imádása* emberi.

Emberi, mint a pisztáciafagyi a Dóm térről nyíló kis utcában. Mert az egyre nagyobb hőség elől a fagyihoz és a Ponte Vecchióon keresztülfújó szél hűvösségéhez menekültünk. Az üzletekkel teletűzdelt híd nagyon izgalmas és nagyon szép, de a legkisebb mütyürre, amit ott meg lehet venni, rámenne nagyjából háromhavi fizetésem. Jól van ez így? - tettem fel magamban a költői kérdést, miközben egyáltalán nem a fizetésemet keveseltem.

Ez az anyagi gondolat hozta végül felszínre bennem az Uffizi létéből leszűrhető egyik tanulságot. A Mediciek Firenze urai, vezetői, leggazdagabb polgárai voltak. Nagy hatalommal rendelkező politikuscsohad, joggal gondolhatunk tehát róluk minden rosszat. És igazunk is van. De azért kíváncsi lennék, milyen irányba haladna az országunk, ha a vezető politikusai és szélvészgyorsasággal meggazdagodó milliárdos vállalkozói közül csupán egy-kettő annyi pénzt és energiát fektetne a kultúrapártolásba, mint mondjuk annak idején Lorenzo Medici tette. Mert mint köztudott, a Mediciek

az ókori és a reneszánsz művészetek rajongói, alkotók mecénásai is voltak. Négy név, akik valamilyen módon Lorenzónak köszönhetik a pályájukat: Botticelli, Verrocchio, Leonardo, Michelangelo. Ennyit az Uffiziről.

Este a szállásunktól ötlépésnyire található étteremben vacsoráztunk. Remek hely volt, mosolygós olasz pincérekkel és többnyire olasz vendégekkel. Firenze belvárosában mindegyik ritkának számított, mi viszont pont az ilyen helyeket kerestük, szóval le is csaptunk az egyik üres asztalra. Margherita pizzát ettem, ami az egyik legjobb példája az olaszsnak: nagyon alapvető, nagyon egyszerű és éppen ettől tökéletes. Tészta, paradicsomszós, mozzarella, friss bazsalikom. Nem kell több. Ezeknek az ízeknek a harmóniáját, ha nem is rontja el minden extra feltét, de biztosan csorbítja. Jó alapanyagokból, jól elkészítve a Margherita a nagybetűs Pizza. Ha az ember karrierválságba kerül vagy bármilyen fronton elégedetlen az életével, kevésnek érzi az összespórolt vagyonát, öregnek az autóját, ódivatúnak a ruháit, és úgy egyáltalán, kevésnek érzi saját magát, egyen egy Margheritát, és rájön, hogy sokkal kevesebb is elég a boldogsághoz, mint gondolná. Sőt, talán az sem nagy tévedés, ha azt írom: a kevés közelebb van a boldogsághoz, mint a sok. Egyébként egy jó gombapörkölt, egy fokhagymás tojásrántotta vagy egy madárcsicsergés közben elfogyasztott pohár somlai is meg tudja adni ezt az élményt. Kinek, mi.

Másnap korán reggel hagytuk el a szállást. A vicces recepciós helyett egy unottabb férfi búcsúzott el tőlünk. Neki és a legtöbb olasznak is szörnyű éjszakája lehetett az esti Eb-meccs miatt. A Squadra Azzurra kikapott Spanyolországtól 1-0-ra, ráadásul öngóllal. Calafiori combjáról pont akkor pattant be a labda a kapuba, amikor az utolsó falatot nyeltem le az előbb említett nagybetűsből. Santa Maria és minden szentek bocsássák meg nekem, hogy margheritaevés közben a spanyoloknak szurkoltam. A focimeccsnek köszönhetően vagy sem, Firenze reggel lassú volt és visszafogott. A vasútállomáson sem volt még akkora tömeg, mint előző nap, így a vonatjegyünket is viszonylag gyorsan meg tudtuk venni. És ezekről a jegyekről muszáj írnom néhány szót. Merthogy hatalmasak. Olyan nagyok, mint az Élet. Persze rögtön megszólalt bennem a progresszív és némileg frusztrált közép-európai lélek is, hogy ez cseppet sem környezettudatos, és a digitalizáció korában valóságos vétek ennyi papírt elpazarolni arra, hogy bemutathassam egy kalauznak, hogy honnan és hová utazom éppen, de hát annyira jó volt megfogni ezeket a jegyeket. Sokáig kerestem egy szót, amivel meg tudom magyarázni ezt az ellentmondásosságában is jó érzést, és végül a tartalmas jelzőnél kötöttem ki. Nem pazarló: tartalmas. Itt minden tartalmas. Még a vonatjegyek is. És hogy valójában én vetítettem rá minderre ezt a tartalmat? Részben biztosan. De az áradó életöröm képes átlényegíteni mindent: egy épületet, egy utcablát, egy elálló fület és egy darab papírt is. Hát még akkor, ha erre a darab papírra Siena városa van felírva célállomásként.

Siena

Siena. Számomra ez a hely volt az utazásunk csúcspontja. Kissé tartottam attól, hogy a városra jellemző június végi forróság élvezhetetlenné teszi majd az itt-tartózkodásunkat, de az égiek ezúttal is ránk kacsintottak, és kellemes, kicsit felhős, kicsit szellős idővel ajándékoztak meg minket. Siena varázslatos. Ez a város a legjobb példája annak, hogy a múlt értékei nem akkor hatnak a legerőteljesebben, ha kiragadjuk őket a mindennapjainkból, felhelyezzük őket egy posztamensre, törhetetlen üvegburát és lézeres riasztórendszert építünk köréjük, hanem akkor, ha használjuk őket, ha megtöltjük őket élettel. Ahogy Lucca tornyai kapcsán is írtam: a múlt itt nem valami felmagasztalandó vagy éppen elrejtendő, a jelenről némiképp leválasztott szegmense az életnek. Nem mutogatnak rá, hanem magukba ölelik. Az idő mint folyamat érezhető meg a több száz éve épült házakban élő, modern sienai polgárok fesztelen mozdulataiban és persze magukban az épületekben is. Az emberiség nagy, közös története hömpölyög, kavarog és csordogál Siena utcáin. Hétszáz évvel ezelőtt élt rokonainkkal és még meg nem született barátainkkal találkozhatunk a Banchi di Soprán vagy éppen a Via dei Terminin sétálgatva. Mert utódai, boldog ősei, rokonai és ismerősei vagyunk mi mindenkinek. Ez itt az üzenet.

A bölcsességre vágyó tudat mellett a hasunkat is elkényeztette a város. Krisztivel itt ettük a legjobbakat. Találtunk egy éttermet a Costa dei Paparonin, közel a szállásunkhoz, ahova beültünk ebédelni, és a nap végén vacsorázni is. Qui Che Antico Bistrót. Zseniális gnudi, carbonara és marhasült, napfény ízű helyi borok, tiramisu. Ha életemben már csak egyetlenegyszer mehetnék el étterembe, ide mennék. A vacsora után esti sétára indultunk, és újra a belváros felé vettük az irányt. A Santa Maria Assunta-katedrális előtti téren leültünk egy kicsit, hogy gyönyörködhesünk a monumentális épület aprólékos díszítőelemeiben, amikor egyszer csak zakatolós acid techno ömlött a szűk utcákon át a padunk felé. A katedrális falai visszaverték az ütemeket, mintha csak egyenesen a templomból érkezne a zene. De nem az angyalok és az itt eltemetett püspökök szellemei tartottak Szent Iván-éji warm up partit, hanem a közelünkben lévő kis téren gyűltek össze a sienai fiatalok a szokásos hétvégi bulijukra. Kitolták a hangfalakat és a DJ-pultot a hat-hétszáz éves házak elé, az egyik sarokba egy rögtönzött bárpultot állítottak fel, és táncoltak és táncoztak. Szép volt. Szent és profán, múlt és jelen. Minden együtt.

Vonatút másodszor

Másnap reggel újra vonatra szálltunk, és Empolin keresztül visszazötyögtünk Pisába. Akárhogy is nézem, és akármennyire is kilóg az eddigiekből, ez bizony szörnyű út volt. És mint ilyen nyilván elgondolkodtató, ami a derű megérlelődését is segítheti, vagyis mégsem lóg ki

annyira ez az eset az útinapló eddigi fényes szövetéből. Egy fiatal arabokból álló baráti társaság ült mellettünk. Az egyik fiú nem sokkal korábban veszíthette el az egyik rokonát, vagy esetleg a szerelme szakíthatott vele, nem tudni, de olyan keserves sírást még soha nem hallottam, mint amivel ő árasztotta el nagyjából fél órán át a vasúti kocsit. Lehetetlen helyzet volt. A nyelvi akadályok miatt nem is tudta senki, hogy pontosan mi történik, megszólítani sem mertük a csapatot, mert az elmúlt években bennünk szisztematikusan elültetett kulturális különbségek miatti félelem lebénította a segítőszándékunkat is. Mi van, ha rossz néven veszik? Mi van, ha agresszívak lesznek? A tehetetlenség nehéz, mérgesnek lenni sokkal könnyebb. Talán ezért lettünk egyre türelmetlenebbek, és ezért támadtak nekem is végül olyan gondolataim, hogy „nem igaz, hogy nem veszi észre, hogy ez egy vonat, és igazán nem kellene a nagy nyilvánosság előtt rendeznie ezt a cirkuszt, hát nem látja ez a gyerek, hogy a bőgésével mennyi embernek teszi tönkre a nyugodt és kellemes zötykölődését Empoliba?” Végül át is mentünk egy másik vagonba, és leültünk két üresen maradt helyre. Szörnyű érzés volt. Mint valami cserbenhagyásos gázolás. Az egymással szembeni bizalmatlanságunk nagyon veszélyes irányokba terelhet minket – ez járt a fejemben. Lelkiismeret-furdalásom volt, ezért kimondottan jólesett, hogy az új helyünk sem mentesült az idillt szétromboló hangoktól. Itt egy természetes olasz horkolt eszeveszettül két üléssel előttünk. Köszönet neki, mert ezen már csak nevetni tudtunk, és ez a nevetés feloldotta az elmúlt fél óra feszültségét. Mindenesetre ez az út előhívott belőlem egy nyugtalanító gondolatot: Vajon meddig lesz meg a mi viszonylag békés, stabilnak tűnő világunk? Túl sok az aggodalomra okot adó jel. Utoljára mégis az jutott eszembe, hogy a világ természeténél fogva a jó dolgok irányába halad, még ha néha-néha az emberiség le is akarja rángatni őt erről az útról. A világ erősebb. A világ jobb. Pisa, végállomás, napfény mindenütt.

Pisa

Az igazat megvallva nem vártam túl sokat Pisától. A turisztikai portálok és a rajtuk kommentelők egytől egyik azt írták, hogy a ferde toronyon kívül nincs igazán semmi érdekes a városban, de a tornyot persze mindenképpen látni kell, és érdemes néhány szelfit is lőni itt, amikkel garantáltan sok-sok lájkot begyűjthetünk majd a különböző közösségi média oldalakon. Nem mintha annyira adnék ezeknek az oldalaknak a szavára – általában éppen az érdekel a legkevésbé egy városban, amit az „ezt mindenképpen látnod kell” címkével jelölnek meg, és hát azt írni Galilei városáról, hogy van ez a torony, de semmi egyéb, finoman szólva ostobaság –, de Pisával szemben mégis csak volt valami előítéletem. Valami kellemetlen érzés: Pisa már elveszett, Pisát elfoglalták a ferde toronnyal

fotózkodó turisták. De Pisa rám cáfolt, és az Arno-parti város újra a keblére ölelt minket, és utoljára még felénk kiáltotta: *La vita è bella, Bambini!*

Pisa szép. Különösen a folyó északi oldala hangulatos. Kanyargó utcácskák, amelyek itt-ott kiszélesednek, hogy helyet adjanak két-három trattoria asztalkáinak, vagy éppen a híres Pisai Egyetem épületeinek. Gyanúsán sokszor írtam már le, hogy életem legjobb valamelyét ettem valahol, de hát nincs mit tenni: életem legjobb fritto mistóját ettem itt. Az étterem nevét sajnos nem írtam fel, de mint később kiderült nagyon nehéz erre a helyre asztalt foglalni, mert az egyik legnépszerűbb vendéglője volt ez Pisának. Szerencsére mi nem tudtunk erről, ezért amikor a kora esti sétánk végén megláttuk ezt a helyet, és egy pincért, aki éppen az asztalokat készítette elő az esti nyitáshoz, megkérdeztük tőle, hogy leülhetünk-e. Ő persze visszakérdezett, hogy van-e foglalásunk, amire mi mondtuk, hogy nincs, erre kért egy kis türelmet, beszaladt az étterembe, majd egy perc múlva visszajött, és megmutatta az asztalunkat. Egyetlen kérése az volt, hogy 20:30-ig legyünk majd kedvesek befejezni a vacsorát, mert akkorra lesz itt egy foglalás. Másfél óra alatt nagyon kényelmesen megvacsoráztunk, és még a szalonspicces állapotot is sikerült elérnünk egy velencei bornak köszönhetően. Tè jó ég, az a fritto misto tényleg hihetetlenül jó volt.

Mindenképpen szót kell ejtenem a katedrális és a ferde torony közvetlen közelében tapasztalható örületről, bár nem szívesen időzőm el ennél a témánál, mert katasztrofálisan nevetséges és éppen ezért idegesítő is a jelenség, ami a szelfizés és a közösségi médiák kultúrájának kezdete óta terheli a dóm környékét. Mindenesetre feljegyzem ezt is, azzal a reménnyel, hogy ha teszem azt ötven év múlva olvassa majd valaki ezt a szöveget, akkor éppúgy rácsodálkozik majd erre a furcsa múltbéli jelenségre, mint mi arra, hogy volt idő, amikor a nők fűzöt hordtak és a fociban nem volt leshelyzet. Tehát a jelenség: A turisták oldalról támasztják, alulról nyalogatják, a fenekükből lövik ki a ferde tornyot. Több százan pózolnak nevetségesnél nevetségesebb módon a torony körül, hogy feltehessék a különböző közösségimédia-felületekre az így készült felvételeiket. Nem viccelek, tényleg több százan. A teret határoló hosszú kerítés kőperemén méterenként áll egy szoborként megmerevedett ember, és velük szemben méterenként állnak az okostelefonokkal fotót készítő rokonok vagy barátok. Ha megvolt a fotó, jöhet a csere. A kerítésen belül a gyönyörű, tömött gyepen fekszenek a viccesebb fotóra vágyók tömegei. Mellettük a tábla: *Do not step the grass*. Sosem szerettem a „fűre lépni tilos táblákat”, mert egy városi közegben a füves terek lényegétől fosztják meg a lakókat ezek a tiltások. A fűben feküdni, gördülni, piknikezni, csillagot nézni, jókat beszélgetni, kiterülni kell. Rá kell lépni. Na de itt! Itt minden apró zsigerem kikérte magának, amit ezek az emberek a fűvön művelnek, miközben ott a tábla: DO NOT STEP THE GRASS! Nem akartam elhinni,

ami itt folyik. Krisztinek kétpercenként meg is jegyeztem ezt. Azt hiszem nem is mondtam mást, csak ismétелgettem: ezt nem hiszem el. Láthatóan nagyon keveseket érdekelt itt maga az épület, a hely története, a reneszánsz idősza, a keresztény katedrális falaiba beépített pogány kövek, amelyeken többek között az Imp Caesar Divi Hadriani Divi Traiani felirat olvasható, és amelyektől én elég látványosan elolvadtam. Egyébként a pisaiak Piazza dei Miracolinak, vagyis a Csodák Terének hívják ezt a területet. Mit mondhatnék? Egy biztos, az ember itt csodálatos gyorsasággal megérti, hogy miért áll a világunk a szétesés határán. Felesleges szépíteni a dolgot: elkeserítő volt látni ezt az ostobaságot. De ha másképp keretezem a történetet, akkor azt kell írnom, hogy lelkesítő volt megérezni, hogy Krisztivel és nagyon sok barátunkkal, ismerősünkkel – és persze sok ismeretlennel is – nagyon mást gondolunk az értékekről, arról, ami jó, ami emberi, ami természetes. Arról az életről, ami ténylegesen teret ad a csodáknak. Kedves ferde toronnyal fotózkodó turisták, köszönet és archaikus Apolló-torzó!

Búcsú

Másnap hajnalban keltünk, mert a legkorábbi géppel indultunk vissza Magyarországra. Vasárnap volt, és üresen kongtak az utcák, amikor elhagytuk a szállásunkat. Két autót láttunk összesen a vasútállomás felé vezető kis úton, semmi mást. Hát így búcsúzik tőlünk ez a lüktető, zsongó ország? Ilyen szokatlan csendben? Amire megmagyaráztam magamnak, hogy ez így szép, ebben a szokatlanságban, valami csattanást hallottunk. Az a két autó karambolozott. Senki nem volt az úton, csak ők, és ezek mégis képesek voltak egymásba hajtani. Mi van egy karambol mögött? Egy hosszú éjszaka öröme és fáradtsága? Egy veszekedés? Egy kedves mondat, amire fontosabb emlékezni, mint az útjelző táblákra figyelni? Egy szűnyog, ami a sofőr kezére szállt? Egy telefonhívás? Egyszerű figyelmetlenség? Szándékos kivagyiság? Egy találkozás szükségessége? Ki tudja? Mindenesetre a sofőrök széles olasz gesztusokkal és bődületes hangerővel küldték el egymást melegebb éghajlatra. Következtetést nem vontam le, csak megállapítottam, hogy a búcsú mégsem szokatlan csendben történik.

Otthon, avagy még egyszer Magyarpolányról

Pár órával később már a tornácunkon kortyolgattam a kávé, és néztem, ahogy Kriszti Pipacs kutyánkkal játszik az almafa alatt. Elöntött a hála érzése. Hálás voltam ezért az utazásért, minden csodáért, amit Toszkána adott, de legfőképpen azért az újbóli felismerésért, hogy mindezeket a csodákat átélhetem, megtapasztalhatom itt is. Itt a Bajcsy utcában, Magyarpolány közepén, ahol Lucca tornyai a fenyő- és diófák, a firenzei dóm

a Szentkút, az Uffizi Misi bá és Erzsi néni háza, a Boboli Anikó kertje a szomszédban, Botticelli a Csabai Tibi, a Via dei Termini a Petőfi utca, a sienai piac a széki erdő, a Vernaccia di San Gimignano pedig Meinczinger Nándi bora. Néztem Krisztit. Néztem a kertet és a házat. A kőfalak réseiből virágok nőttek. Peregtek a percek, múlt az idő.

Fotó: Csetvei Klára

GYÖRE BALÁZS

(csobánka)

nagy teraszunk volt
25 négyzetméter
akkora mint a ház
a terasz beépítéséről
ábrándoztunk éveken át
csupa üveg télikert
ott ülnénk most
látjuk a főtí templomot
ki készít kávét
olyan egyszerű
a nyeles telek aljára
soha többé
nem fut le a lányunk

(kőszeg)

utolsó látogatásomat
nem tudom befejezni
a tenispályákhoz
vezető erdei ösvénynél
nem tudok továbbjutni
a mamutfenyő átlát
az elhagyott strandra
egy lányt markolásznak
a fiúk a ródlipályánál
vágytalan közönnyel
és hideg bizonyossággal
csak a kánikulának
van nyugalma
nem szőke lovakat
hanem nagy fehér hajót
mos az ég hallgatag

(balatonfüred)

paplan az ég

szomory dezső is
esőben indult el sétálni
anyám csukható talált ernyőjével követem
vajon hol s mikor találta
az esernyőn nincs felirat

japán vagy koreai lány
közelít a sétányon
fekete ruhában
fekete napszemüvegben
vajon mit hall(gat)
bedugaszolt fülében
szemét nem láthatom

várom a siófoki hajót

anyám könnyű ernyőjét
a földre teszem kinyitva
nem fújja el a szél

SZÉKELYHIDI ZSOLT

Vesse

Hazudtam arról, hogy élek.
Jól, lódítottam, jól, közben meg,
hát nem is tudom. Az se igaz,
hogy nem ugrottam meg, hogy nem az.
Érted, valahol a kettő közt,
mikor hogy, most épp, azt hiszem, oké, nincs panasz,
felkelek, végigsiklok a napon, este lecsatolok, el-elvagyok,
holnap ugyanez. Mégis, belül, nehéz elkapni,
valami húz, forgat, sújt, semmi konkrét, körülírható indok,
csak hogy egy-két dolgot kéne, az életet jobban (mind)ennél
lehetne kicsit tovább jegelni.
Félre ne értsd, velünk minden pöpec. Csók veled. Örökre egymás nyakában.
Magamat kéne rajtad megigazítani mostanában.
És az is lehet, persze, bólogatsz, hogy minden a helyén,
én le a kispadra csak töprengeni, kidőlni megyek.
Talán hazudnék arról, ha attól, ami szorítgat, nem tartanék.
Nyugodtan körbenézhetsz a pályán, hogy tessék, ez volt, van, ez lesz, élek
ott középen, de nem csak, hogy forgok, hanem minden velem,
centrifuga vagy piruett, fönt a fejemen
a haj, a szem, a száj, az arcvonások,
látszik, hogy megvan, ami meg, csak nézek,
mint leszúrt korcsolyázó a rittbergerbe'.
Hazudnék, ha nem esnék magamtól elég messze.
És közben te tartod bennem a féket.
Magamat álltatom tehát, ha a stadion lassan beleroskad,
egy kőrnyi tér leker(ek)ítve, bennem a beomló emlékek,
hogy mi volt, amikor még, hát tudod. Tömődik be a lék.
Hazardíroztam. A tükörlét sima jég, a fennforgás, ami bennem olvad,
a megélezett, kicsorbult, de azért vérbe belevág(tat)ó művégtagok.
Én lepontozva. Talán arról is hazudtam, hogy most hazudok.

Amit tud

Tudja, aki víz és lélek,
hogy kell elérni
más kliséket,
újult belsőt bűvölni
a bőrbe, csontokon
inakat folyni körbe.
Ugyanolyan test,
de az égtáj eltér,
forgóban a szem.
Tudja, aki izom és vér,
hogy köröz a kor
a homlok felett.
Aki kihúzza áll ellen,
arcára ráncokat ró,
legyen bár fedhetetlen
jellem, aki feltörne,
feltöri lábát, éktelen
tagjába szakad.
Szárazon szédül
az ágyra, ülepszik,
szoktatja magát
a veszteséghez,
szorítja összébb
szemét, szabadjára
ereszti türelmét.
Tudja, aki csont és bőr,
táplálni kell az elmét,
kutatni, mint versben
a szavak szükségét.
Odafélni a megosztó
szájhoz, és várni szerényen,
hogy végül a pátosz
puhán, könnyen,
mint egy pontos utószó,
csukódjon az ágyon hagyott testre,
és elaszott póreségét
tegye tényleg tönkre.

Tudta, mi lakik

Rengeteg a járdán.
Élő betontenger.
Lehetetlen nem belemenni,
félelmetes, hogy fogy a hely,
vesztésre állok az emberekkel.
Valaki rám közelít,
kitérhetnék a hitemből,
csak két lépéssel előbb,
betöltött idegállapotok,
még jó, hogy megütközök.
Bontsam a járdát le,
szólok magamra,
harmadnapra
se jöjjön egyenesbe,
lépések nélkül maradjon
kimerevedve.
Vegyen vissza a föld.
Nőjön dudva, gyökerezzen a nehezén.
Ne súlyosodjak én se, álljak le engedni,
máshol végezzem, szabad nap,
egy betonlap se említve láb alatt.
A hely se számít, az élhető
bárhol megterem,
csak én legyek végre
lényegtelen.

GYUKICS GÁBOR

a lény

akit zavarnak a hangok
akit megöl az ideg
akinek görcsbe rándul az agya
a nem kívánt zajoktól

úgy lépett be az ajtón
mintha egy másik
bolygóról érkezett volna
mint parfüm a láthatatlan nőn
suhant végig a folyosón
alélt óvatlanokat
hagyva a falnak dőlve
menekült
a sejthető csendbe

a folyóparton körülnézett
nem látott semmi ember
készítette dolgot
a nap eltűnt
az ég papírzacskóként gyűrődött össze
a vízi tündérek összerezzelésének
hangja volt az egyetlen
ami nem zavarta

a látens teremtés lehetőségének kezdetén

galaxison túli
fenyőerdőkön keresztül
a széllel érkező
szökevény fények
tűzik dárdavégre
a napot
maguk mögött hagyva
a
kagylójakuzziban visszafogottság nélkül mosolygó

koldusok és királyok
elveszett világait
a
földöntúli időt
a
szélcsapdák látens töretlen képeit
a
kétségek között vergődő tudatalattit
hogyan világítson
nekünk

akik itt kavargunk
ezen a föld nevű
lehetetlen úrhajón

egyik szétporlad a másik összeáll

hengeredik a homokfúvó
az izzadó
negatív síkba lendülő fogantyú
két pórere vetkőztetett képet
két pólus keltette elektromos töltést
fejleszt

egyesülnek
a köztük levő távolság
kétszínű ellentétes pólusai

a felismerés villanásában
a pengeatlan lábazat
archaikus térfelületén
kettéhasad
a testre feszülő
bőr

Csurifészek

Annus néni a fa tetejére épített csurifészeket figyeli. Kenyeret vesz elő a zsebéből, elmorzsolja, és a fa törzséhez szórja. A kismadarak lelkesen gyűlnek össze, és zsibongva csipegetik fel az apró morzsadarabokat. Annus néni elégedetten hátradől a kerti széken, és közben lágy hangon mesél nekik. Mikor belezavarodik a történetbe, nehézkesen feláll, és el sétál a közeli tóhoz. A partján állva otthonkája másik zsebébe nyúlva kivessz egy köteg papírpénzt. Egyesével a vízbe dobja őket, és figyeli, ahogy elsüllyednek a bankók. Mikor végzett, a szobájába indul lepihenni. Annus nénit egyik gyereke sem látogatja, de ő nem neheztel rájuk ezért. Nem tudja, mitől fél jobban: hogy minden így marad végleg, vagy attól, hogy bármi is megváltozik. Egyébként is van, amihez már túl késő. Annus néni két másik nénivel osztozik egy hálósobán. Egyikük a nap java részében némán a fal felé fordulva alszik, vagy legalábbis úgy csinál, mintha aludna. A másik szobatársával csak a legszükségesebből ejtenek alkalmanként pár szót: időjárás, koszt, emelkedő árak. Aki a szívéhez igazán közel áll, az a szomszéd szobában lakó Naca néni, aki sajnos már fél éve elhunyt. Vele szokták etetni a csurikat, álldogálni a tóparton, beszélgetni, vagy épp nagyokat hallgatni. Annus néni mindig elpityeredik, mikor eszébe jut ez a lelki rokonság. Úgy képzei, Naca néni lelke még itt van, kismadárként várja, míg őt magát is eléri a halál. Erről a meggyőződéséről azonban mélyen hallgat. A néma szobatársa most is a fal felé fordulva pihen, ezért úgy dönt, ő is lepihen kicsit. A másik szobatársát elvitte a nagyobbik fia haza. Annus néni álmában megint fiatal, a falu közepén álló almafához megy összeszedgetni a lehullott gyümölcsöket. Mire odaérne, addigra az almák elrothadtak, barnán összeaszalódva hevernek szanaszét a viruló fűben. A semmiből ott terem előtte apja-anyja is, szomorúan állnak kart karba öltve, ő pedig hiába igyekezne hozzájuk, a lábai nem engedelmekednek neki. Nagyot sikoltva riad fel álmából. Megkönnyebbültem hanyatlik vissza párnájára, ám meglepetésére a néma lakótársa az ágya mellett állva suttog valamit. Pár szót megért a halk beszédből: „Naca vár rád”. Annus néni tudja, mit kell tennie. A lakótársa visszamegy az ágyához, és a fal felé fordulva pihen tovább. Annus nénit késő délután találta meg a tóban az egyik ápolónő, mikor ment, hogy a szokásos módon kihalássza Annus néni vízbe szórt bankjegyeit. Sikoltására odacsődültek a lakók, és a személyzet is, valamint két kis veréb, akik vígan csiviteltek egy darabig, végül a csurifészekre szálltak, hogy megpihenjenek egy kissé.

Gyufaszál

Nem nézel rám, miközben felállsz az ebédlőasztaltól. A konyhapulthoz lépsz, és kiveszed a középső fiókból a gyufásskatulyát. Hüvelykujjaddal betolod a doboz végét. Még majdnem tele van, kedvedre válogathatsz a szálak közül. Találomra kiveszed az egyiket, a dobozt pedig zsebre vágod. Elindulsz az ajtó felé, dúdolsz közben, aztán észbe kapsz, megköszörölöd a torkod, és a kezeden lévő gyufaszálat a füledhez emeled. A barna, foszforos végével tisztogatni kezded a hallójáratodat, megállsz, és átadod magad a pillanatnak. Alaposan megnézed a gyufaszál végét, ha még használható, akkor visszateszed a gyufásskatulyába. Most a kukába pöcinted a szálat. Szó nélkül kilépsz az ajtón, miközben a konyhaablakból figyelem távolodó alakodat. A ház sarkához érve mélyről jövő köhögésed felriasztja a barackfán pihenő szécinegéket. Küszködsz, de végül sikerül felköhögnöd, ami ellepte a tüdődet. Kiköpöd, majd tovább indulsz. Mindent megül a zúzmara, az ellapátolatlan sóderkupac tetejét hófehér aurába vonja. A szőlőt nézed, körmöddel kapargatod leveleit. Nem tudom, mit látsz rajta, jócskán túl vagyunk már az őszen. A napsugarak aranyfénybe vonják hajadat, és a tarkódat melengetik. Zsebedbe nyúlsz, és kiveszed a gyufásskatulyát. Körbekémelelsz, de nem veszel észre. Figyellek, ahogy a szőlő előtt állsz, és meggyújtod a gyufát. Odatartod a leveléhez a szálat, amely rögtön lángra kap. Elkerekedett szemmel figyelem, ahogy végigfut a tűznyaláb a szőlő szárain, le, egészen a tövéig. Lángba borul az egész növény, egy lépést sem hátrálsz, pedig a tűznyelvek egyre hatalmasabbak, és lassan a ruhádba is belekapnak. Vértörös árnyalatokban táncol rajtad a tűzsugár, kitárod karjaidat, miközben becsukott szemmel mosolyogsz. Elszenesedett kóró és hamu maradt csupán a szőlőből. Leengeded karjaidat, de továbbra is mosoly ül az arcodon. Még mindig markodban tartod a gyufásskatulyát, váratlanul feldobod a levegőbe, és miután elkaptad, zsebre vágod. A kert végébe indulsz, hogy megvizsgáld a gyümölcsfáidat is. A konyhapulthoz lépek, és kihúszom a középső fiókot. Tele van gyufásskatulyákkal, mindegyiket összeszedem, és egy nejlonzacskóba szórom. A zacskót az utazótáskám mélyére süllyesztem, és köszönés nélkül elhagylak.

BERKA ATTILA

Elmondom végre

Istenem, ha lenne egy tökéletes világ, akkor biztosan tökéletes lehetnék.

Nádas Péter

Jaj, a vesztemet érzem, bármi megtörténhet. A beszéd és az írás kiszámíthatatlan. Szavanként változtatom a mondataim irányát. Nem látnok célt, nem érzek formát. Örülök, ha az írásjeleket viszonylag helyesen használom. A betűtévesztés alapvető: egymásba akadnak a szavak. Csoda ez mégis, varázslat. Mese. Felpöndörödik a világ négy sarka, hátára borult rovarként kapálózik az élet. De legalább teljes valójában látom az eget. Persze a felhőkbe akarok kapaszkodni, hogy apró szöszökké téphessem őket, hogy kipárnázzam a búrát, amit az összekalimpált világból építetek. Ha sikerül. Semmi nem biztos. A siker, az én sikerem a legkevésbé. Amitől a kedvem változékony. Egyszer fent, egyszer lent, ahogy mondani illik szokás szerint. Legalább ennyi stabilitásom van. Legalább ennyit kapaszkodhatom. Más lehetőségem nincs az önmegtartásra. Pedig lehetne végre valaki, aki megtámaszt. Aki van, ha kell. Amíg nincs, én vagyok magamnak, ami azért jobb a semminél. Vagy csak több. Valójában nem jobb, nem több, hanem kevés, mert nem vagyok meg magamnak. Soha nem voltam. Tehát a semminél is kevesebb. Vagyis semmi.

Jaj, ha már akkor, ha már a legelső pillanatban, éppen túl a magzatvízfolyáson, szülőcsatorna-átúszáson, túl a köldökzsinór-átvágáson, túl a muszájfelpofozáson (sírjak fel, sírjak fel, vegyek levegőt, feszüljenek a légzsákocskák, lüktessenek az erecskék, fújtasson a tüdőcske), tükröt tartanak elém, és én meglátom magam benne, és felismerem magam, és tudomásul veszem magam, hogy ez az én, ez az, ami van, tetszik, nem tetszik, ezt kell szeretnem, mert tükröm-tükröm súgja, leheli az örömhírt, és így azonnal tudok szeretni, minden más, egészen más lehetek, leszek, vagyok.

Jaj, talán nem lett volna baj, ha kicsit késik, de végül megjön egy szükséges mozdulat, egy vágyott érintés, egy elvárt szó alakjában, mivel csak valami technikai hiba történt, a postáskisasszony valóperes könnyeitől félreolvasta a címet, a kézbesítőnek, aki jól ismeri a környéket, beteg édesapjához kellett utaznia, a helyettese, az új fiú meg másnapos volt, mert egyszer húszéves az ember, tehát ha akkor így a megérkezésekor észreveszem magam, biztosan más leszek, mint aki most vagyok.

Jaj, ha tudtam volna szeretni, amikor megszülettem, mi minden lehettem volna, tűzoltó, katona, igen, igen, vagy mesterember szeretettől

pirospozsgás arca nézne vissza rám a tükörből, mert ha tudtam volna szeretni háromévesen, hát, bizony mondom, akármi lehettem volna, és nem rázna a kérdés, szabad-e sírnom, ha magamra gondolok.

Jaj, pedig hétévesen nagyanyám szilvás buktájának illatában pancsoltam, amikor a kapu felől halk sóhaj szállt felém, de hiába rohantam ki, csak a lefelé gördülő napot láttam, és éreztem, hogy megint nem sikerült.

Jaj, tízévesen volt egy olyan mozdulatom, hogy na, végre most, ma, hamarosan, mindjárt sikerül, igen, képes leszek szeretni, de akkor a tavaszi huzat két ajtót és egy ablakot is becsapott, én meg rémülten visszahúzódtam.

Jaj, tizenöt lettem, vagy tizenhat, és a napján mintha végérvényesen eldőlt volna, hogy nem úgy van az, nem úgy lesz, hogy nem a szeretet fehér lovának patkói kopognak, hanem rögök ezek, és görögnek, pont ahogy a száraz ágak zörögnek.

Jaj, a vég is, az utolsó pillanat, a felnőtté válás is úgy jött el, hogy már csak akkor vettem észre, amikor túl voltam rajta. Bámulhattam visszafelé, tompa tekintettel, mereven, és nem volt a tükör, hogy kizökkentsen. Sehol egy zavartalan vízfelszín, sehol egy tiszta márványfal, hát be kellett ismernem és el kellett fogadnom, hogy e pillanattól fogva ez a kudarc vagyok én. Nem kell tovább keresnem égre-földre, se akarnom éjjel-nappal, se várnom soha többé. Ha ekkor, ebben a tág és mély pillanatban meghalok, még épp jó életem lehetett volna, már ahhoz képest. Hiszen az odáig elmúltakkal tulajdonképpen kibékültem, megadtam s elfogadtam magam, és úgy tűnhetett volna, hogy de jó lenne, ha még élhetnék pár évet ilyen kiegyensúlyozottan.

Jaj, amit én akartam, amit legbelül kívántam, nem volt lehetséges. Bizony, perspektíváim oly szegényesen éltek, oly kiábrándítók voltak, nyomorultak, senkinek sem kellők, hogy nem véletlen, hogy rám ragadtak. Én voltam az egyetlen, aki képes volt velük együtt élni, még ha azon az áron is, hogy nem valósult meg belőlük semmi, maradtak az üres lehetőségek, tartalom hiányában a felszínen karistolás, csúszkálás, az elbalettoztatás.

Jaj, csak a beszéd maradt kizárólagos ösvényemnek. Mert ha a tükör lenne, látnám az arcomat beszéd közben, a számát is, ahogy formázom a hangokat, a szavakat, és akkor jobban érteném, amit mondok, és hogy miért mosolyognak és nevetnek, amikor a világról és magamról beszélek, miért tartják viccesnek, amiről és ahogy beszélek, amikor én komolyan és komoly dolgokról beszélek, fontos kérdéseket vetek fel. Biztosan az arcommal történik valami beszéd közben. Vagy az ajkamat tartom rosszszul, helytelenül, és az ilyen testi hibákból nyelvi hibák születnek, és ettől komikus leszek, pedig tragikus akarok lenni.

Jaj, az idő haladtával egyre gyakrabban jelenik meg a csend. Először egy-egy pillanatra, aztán hosszabban, és hiába beszélek kétszer-háromszor akkora lendülettel és beleéléssel, hiába fűzök egybe mind szerteágazóbb

gondolatmeneteket mind összetettebb mondatokká, a csendek száma és hossza egyre csak nő, senki nem beszél. Hiába a kérdéseim, magam vagyok kénytelen megválaszolni őket, és továbbgombolyítani az elbeszélés fonalát, és egy idő után mintha nem is figyelnének rám, mintha már nem érdekelne senkit, amit pedig az ő érdekükben mondok, meg hogy ne ülünk ott kukán. Egyre furcsábban érzem magam, és mikor hazaindulok, olyan elnehezülten tudok csak mozogni, hogy annak is örülök, ha falnak támaszkodhatom, ha korlátba kapaszkodhatom.

Jaj, ha meglenne az a tükör, hiába fújna a szél, rángatna az élet, tekintetemmel belekapaszkodnék, koncentrálnék és ellenállnék. Azért túl sokáig nem néznék bele, mert az már nárcizmus. Persze könnyebben boldogulnék, ha nárcisztikus lennék. Akkor nem kellene az életnek értelmet adó eszmék és nekem való isten után járnom. A legtisztább őszinteséggel rólam szólna magam. Bárcsak nárcisztikus lennék!

Arról, amit tudok

A relativizmus nem azt jelenti, hogy mindenki (világa) el van zárva egymástól, bezárva magába, ellenkezőleg, minél több relációban gondolkodik, annál okosabb, érzékenyebb és kedvesebb.

Farkas Zsolt

Ha most benyitsz, tudom. Biztos vagyok benne. Nem nyitsz be most, ezt tudom, de ha mégis, akkor tudnám. Azt, igen. Hogy te. Hogy tényleg.

Régóta nem vagyok jól, elég régóta. Azért is találkoztunk. Ha akkor jól lettem volna, nem tudsz rólam. Nem tudod meg rólam, hogy nem vagyok jól. Nem tudod, hogy vagyok, és én se tudom, hogy vagy. Az a semmi maradtál volna, ami azelőtt. Ahogy én is semmi maradtam volna számodra.

Most itt vagyok. Nem várlak, ostobaság volna. Nem számítok rád, ugyan már. De ha megjelenél, ha rám nyitnál, rögtön tudnám.

Emlékszem, haza akartam menni. Aludni. Zenét hallgatni. Leginkább enni. Reggel csak bekaptam pár falatot, gondoltam, úgysem leszek sokáig távol. Aztán lettem. Nem is tetszett a közérzetem. De te nagyon. Nem a külsőd, hanem ahogy beszélsz. A hangod. A mondataid. A mosolyod. A nevetésed. Pedig magammal szórakoztattalak. A botlásaimmal és a kudarcaimmal. Jó volt veled kinevetni magamat.

Rögtön éreztem. Tudtam. Te nekem, én neked. Mi. Úgy, ahogy van. Ahogy vagyunk. Még akkor is, ha. Aztán annyi minden történt.

Annyi rossz. Se neked, se nekem nem jó. Nem is lehetett. Hát hogyan is? Mitől?

Ha most idejössz, ha most rám nyitsz, elporlik ez a hogyan. Meg a nem is lehetett.

Gyere ide most, kérlek. Légy itt. Most.

Fáj ám, ezt tudnod kell. Talán elmondanám, ha itt lennél. Fáj, hogy nem úgy lett, ahogy, hanem így.

Valami elcsúszott. Eltűnt, elfáradt, és a többi. Minden el.

Egy ideje csak az van, hogy nem. Nem lehetsz.

Nem jelensz meg, nem nyitsz rám, tudom. Természetesen. Magától értetődő. Logikus. Miért tennéd? Más már az életed. Nem az, nem olyan, mint ami akkor. Amikor lehetett volna együtt. Ami nem lett. Nem lehetett.

A körülmények, igen. Megértem, hogy nem érdekelnek a körülményeim.

Akkor se voltak mások, csak akkor még úgy voltál, én meg ahogy. Most fordított a helyzet, és ezt én viselem nehezebben. Rosszul.

Hibáztam. Nem is egyszer. Ezt azért mondom, nehogy azt hidd, hibáztatnálak. Csak magamat. Hozzá vagyok szokva. Megtanultam, hogy mindenért én vagyok a hibás. Hallottam eleget, úgyhogy elfogadtam. Alig értek valamit az életből. Semmit nem értek.

Álmomban kétségbeesés vagyok. Mozdulatlanul várom, hogy megtörténjék a legrosszabb. Világvége vagyok. De nem hirtelen omlom össze, hanem lassan, tyúklépésenként sorvadok el. Andalító nyugalomban.

Ha ébren vagyok, félek. Rettegek. Elsősorban magamtól. Hogy hiába telt el annyi év, sőt évtized, még mindig nem találom a helyem. Fel is adhatnám a keresést. Ez a hajó elment.

Az összes hajó elment.

Ne gyere ide. Ne nyissz rám. Ne tudjam. Nem kell tudnom. Nincs mit tudnom. Nincs, amit tudnom kellhetne. Nem is lesz.

Ez vagyok. Semmi. A semmi. Számodra is, magam számára is.

Ezt tudom.

KOLLÁR DÁVID

A carbonara-hadművelet

Mariann és Leonárd a negyedik cataniai étteremben ültek aznap, amikor Leonárd meglepő felfedezést tett: minden elfogyasztott carbonara után pontosan három perccel és tizenkét másodperccel érkezett egy galamb az asztalukhoz. A galambok nem koldultak, nem próbáltak ételmorzsákat lopni – egyszerűen csak megjelentek, körbenéztek, mintha ellenőrizni akarnák a tányérokat, majd ugyanazzal a mechanikus precizitással távoztak.

„Ez statisztikailag lehetetlen”, jegyezte meg Leonárd, a Casio óráját bámulva – amit Marianntól kapott az ötödik évfordulójukra. Eközben a negyedik galamb éppen elhagyta az asztalukat, pontos menetrend szerint.

„Talán a szardíniafélék illata vonzza őket”, válaszolta Mariann, aki nem hitt a véletlenekben, de abban sem, hogy bármi is előre elrendelt lenne. „Vagy a tojás-szalonna kombináció bizonyos molekuláris szerkezeteket hoz létre a levegőben...” – tette hozzá.

Aztán ahogy végzett az étellel, egy nedves szalvétával kezdte törölgetni a szája szélét. Leonárd észrevette, hogy a szalvétán egy térkép rajzolódott ki – Szicília kontúrja, benne egy piros X-szel. Mariann követte a tekintetét.

„Tudod, mit mondott a recepciós ma reggel? Hogy Szicíliában nincs is igazi carbonara, mert az egy római étel. És tudod, mit mondott a takarítónő? Hogy csak a szicíliai carbonara az igazi, mert a rómaiaknak fogalmuk sincs a tojás és a szalonna kapcsolatáról.”

Leonárd eltűnődött, vajon mi a különbség az igazság és a meggyőződés között. És ami még fontosabb: melyiknek az íze jobb egy tányér tészta?

„Láttad a térképet?” kérdezte Mariann, és a nedves szalvétára mutatott. „A reggeli kávéim is ilyen alakú foltot hagyott a lepedőn.”

„Lehet, hogy álmodtad”, felelte Leonárd, bár jól tudta, hogy Mariann soha nem álmodik térképekkel. Legalábbis azt állítja. „Lehet, hogy a carbonara álmodik minket.”

„Mit keres két közép-európai Szicíliában, carbonarát kóstolgatva?”, fordult hirtelen Leonárdhoz egy harmadik hang. Egy öltönyös férfi állt az asztaluknál, aktatáskával a kezében. „A nevem Umberto, és a Hivatalos Carbonara Minőségellenőrző Bizottság tagja vagyok.”

Leonárd és Mariann először azt hitték, ez valami helyi tréfa, de Umberto átnyújtott egy hivatalos igazolványt, amelyen az Európai Unió emblémája díszelgett, alatta egy tányér tészta stilizált képével.

„Csak azt szeretném tudni,” folytatta Umberto, „hogyan értektek, hogy miért jöttek minden étkezés után, és miért mérik stopperrel a galambokat?”

Mariann elmosolyodott. „Nem a galambokat mérjük,” mondta, „hanem az időt, ami ahhoz kell, hogy valaki észrevegye: nem is a carbonarát keressük.”

„Hanem?” kérdezte Umberto és Leonárd egyszerre.

„A tökéletes félreértést,” válaszolta Mariann játékosan, és elővett egy jegyzetfüzetet, amiben semmi más nem volt, csak galambrajzok és étteremnevek, mellettük számokkal.

Umberto gondosan szemügyre vette a jegyzetfüzetet, majd komoly arccal visszaadta. „Akkor önök bizonyára a párizsi részlegtől jöttek,” bólintott. „Gyanítottam, hogy a franciák titokban megfigyelés alatt tartják a carbonara-minőségellenőrzést.”

Leonárd és Mariann egymásra néztek.

„Természetesen nem vagyunk... illetve...”, kezdte Leonárd, de Mariann egy hirtelen fejbólintással félbeszakította.

„Igen, pontosan”, mondta Mariann olyan természetességgel, mintha egész életében titkos carbonarakém lett volna. „Minden rendben van a központi algoritmussal? A galambok pontosan érkeznek, de észrevettünk bizonyos anomáliákat a via Etna éttermeiben.”

Umberto arca elsápadt. „Önöknek tudomásuk van az algoritmusról? És a galambokról?” Körbenézett, mintha attól tartana, hogy lehallgatják őket. „Kérem, folytassák az adatgyűjtést, de legyenek diszkrétebbek. Holnap találkozunk a katedrális mögötti kis téren, hajnali ötkor. Hozzák magukkal a jegyzeteiket.”

Miután Umberto sietve távozott, Leonárd meglehetősen zavartan nézett Mariannra. „Mi folyik itt? Tényleg van valami carbonara-összeesküvés?”

„Fogalmam sincs”, válaszolta Mariann őszinte csodálkozással. „De legalább kiderült, hogy nem képzelődtünk a galambokkal kapcsolatban. Bármilyen is történik, úgy tűnik, belecsöppentünk valami nagyszabású... patakonspirációba.”

Aznap este a szállodai szobájukban Mariann és Leonárd megpróbálták rekonstruálni az események sorozatát. A szoba falára különböző színű post-it cédulákat ragasztottak a galambokról, éttermeikről és az eddig megkóstolt carbonarákról.

„Gondolj bele,” mondta Leonárd, miközben egy zöld cetlit helyezett a „Gyanús események” feliratú oszlopba. „Ha létezik egy titkos carbonaraminőség-ellenőrző hálózat, akkor logikusan kell lennie egy titkos carbonarareceptnek is, amit védenek.”

„Vagy épp ellenkezőleg,” vetette ellen Mariann. „Talán nincs is igazi carbonara. Talán az egész csak egy összeesküvés, hogy az emberek folyamatosan új éttermeket próbáljanak ki, abban a reményben, hogy megtalálják a tökéletes verziót.”

Éjfél körül kopogtattak az ajtajukon. Amikor kinyitották, nem volt ott senki, csak egy boríték a padlón. A borítékban egyetlen papírlap volt, rajta egyetlen mondattal:

„A tökéletes carbonara nem létezik, de az, aki keresi, igen.”

Másnap hajnalban, pontosan ötkor megjelentek a katedrális mögötti téren. Umberto helyett azonban egy öreg halász várta őket, aki szótlanul intett, hogy kövessék. A kikötő melletti apró, névtelen kifőzdébe vezette őket, ahol a konyha már teljes gőzzel üzemelt.

„Üljetek le”, mondta az öreg, most már magyarul, tökéletes budapesti akcentussal. Umberto az unokaöcsém”, folytatta az öreg. „Ő küldött hozzám tegnap este. Sajnos már nem találkozhat veletek... Az éjjel elvitték a carbonaramilícia emberei.

„Carbonaramilícia?”, kérdezte Leonárd egyre növekvő zavarral. „De hát Umberto maga is a Hivatalos Carbonara Minőségellenőrző Bizottság tagja...”

Az öreg keserűen felnevetett. „Épp ez a lényeg. A bizottság nem más, mint egy fedőszerv. Umberto kettős ügynök volt – látszólag a hivatalos olasz vonalat képviselte, de valójában az igazságot kutatta.” Lehalkította a hangját. „A gasztronómia történetének legnagyobb összeesküvése. Az olasz konyha féltve őrzött titka nem más, mint hogy a carbonara valójában magyar étel. Egy bizonyos Carbonelli nevű szakács találta fel Budapesten, az 1870-es években, amikor az Osztrák-Magyar Monarchia...”

Mielőtt befejezhette volna, a szakács egy tál ételt tett eléjük. Első pillantásra egyáltalán nem hasonlított carbonarára. Nem volt benne se szalonna, se tojás, és a tészta sem spagetti volt. Mégis, amint megkóstolták, mindketten pontosan tudták: ez az, amit kerestek.

„De hiszen ez nem is carbonara” mondta Leonárd.

Az öreg halász elmosolyodott. „Persze hogy nem. Ez túrós csusza. Az egyetlen étel, amiről a carbonarát mintázták. De erről nem beszélünk idegeneknek.”

Egy galamb szállt az asztalukra, pontosan három perc és tizenkét másodperc múlva.

NYILAS ATILLA

Fehér lázadás

*Rán-rán, ávávárán,
rán-rán árárarán —
valahogy így hallom
egy Clash-szám refrénjét,
a Lyukban látom a bandát
egy félreeső képernyőn,
iszunk, pörgünk, táncolunk
a sötétség mélyén,
aztán valahogy elvergődünk
a Ferenc körüti megállóig
a lánnal feketében,
kivel egyfelé lakunk,
néhányan körülöttünk
ugyanonnan jönnek, mint mi,
addigra elcsendesedve
várjuk az éjszakait,
hideg van, de nem fázunk,
mámorosan cigarettázunk,
buszozunk, gyaloglunk,
bakancsban alszom el,
ébredek, amikor ébredek,
munka után járunk,
lenne is érettségivel,
de ő nem szerezte meg,
hát én se szegődöm el,
egy néptelen játszótéren,
hintában üldögélve
csodálatos ízű párizsit
harapdálunk kiflivel,
a húga öngyilkos lett,
akkor még sejtelmem sincs,
hogy később nekem is
az lesz legkisebb öcsém,
valahogy így szól a fejemben:
*run, run, I wanna run,
run, run, I run down you –**

érzem az áradó energiát,
és rohanást képzelek hozzá,
fékevesztett rohanást,
egész nap arra várok,
hogy végre éjszaka legyen,
és megint ott lehessek
a számomra akkoriban
legotthonosabb helyen,
újra nézhessem azt a klipet,
újra élvezzem azt a rohanást,
és amikor leérek a föld alá,
tökéletes időzítéssel
rögtön viszontláthatom
a szenvedélyes énekest,
ki mint tizenhat év múltán
majd megtudom, így lázít:
white riot, I wanna riot,
white riot, a riot of my own!

Ifjúkori önarckép

Ódivatú fekete bakancs,
oldalt sliccelt, fekete sínadrág,
félmeztelen felsőtestemen
elől nyitott, gomb nélküli,
szakadozott sötétbarna szőrmellény
(tulajdonképpen egy kabátka
kifejtett bélése lehet),
talán valami olcsó karkötő
(nem a dupla csatos fekete csuklópánt,
azt csak később kapom),
fülemben fekete biztosítótű,
rövid, sűrű, halántékomon fölnyírt haj,
enyhén aszimmetrikus frizura,
esetleg feketével kihúzott szem –
szeretek így otthon lenni,
egy szándékosan elől hagyott,
a falnak támasztott tükörben
sorsom manökenjeként
elnézegetem képemet, mint Sid Vicious
a Nagy rock 'n' roll svindliben,

és ami korábban sosem fordult elő,
az ellenkezőjére inkább volt példa:
egyenesen gyönyörködöm magamban,
merész tekintetemben,
lányosan karcsú, feszes karizmomban,
ahogy vállammal együtt mozog
ifjúságom himnuszára,
a legjobb Clash-szám ritmusára,
a címe *Deny*,
amiről sokáig azt hiszem, egy nő neve,
kicsit szerelmes is vagyok belé,
miközben egyik kedvenc saját,
évtizedeken át lappangó verssorom:
mitikus tagadás a két nem.

Fotó: Csetvei Klára

PEREI VIVIEN

mégis feketén

pont most
amikor sietnem kell
kétszáz izom egy lépésért
ekkora felhajtást
egy doboz tej se érdemel
szlalomozok
a reggeli mosolyok között
elviteles poharakat kerülgetve
pizsamafelsőben
még mindig nem jöttem rá
hogyan ezek honnan jönnek
lehet egy eltemetett csillagkapu
vagy csak van kire hagyniuk a halált

a sarki közért is késik a helyéről
kozmikus hajléktalanságában
valaki úgy döntött
befekszik a lomha épület elé
uralni az időt

talán sosem zavart ennyire Kierkegaard
és a végtelen rezignáció

nem minden szerv

mert a kifordított zsebek
transzplantálhatók
az öklökkel tágitott szárnyak
még évekkel
a halál beállta után is

csak a gránitok felett nem félek
ott tanultam meg repülni
egy szatyornyos mécses vittem
apámnak

miután eldöntöttem
megbocsátok

pont úgy álltam előtte
mint ő a kiságyamnál
órákon át keresni egy gyufásdobozt
aztán annyit mondani
mégse

félrenyelt távolság

bőröndben
folyosórácsok és sematikus merevség
a hangok
közös megegyezéssel maradnak
csak tőlem fogadják el az ételt
miután egy táj nélküli napon
a gótikus ablakoktól
majdnem megfulladtak

már nem emlékszel
hol volt a bejárat
felszedem neked a parkettát
elcsalom alólad a foszforeszkáló lényeket
amíg átverekszed magad
az ozmiumvihar tudatán

négykézláb
egy templomba nyíló ajtón

árnyék koppan
a kifordított gyertyaformán
mint tovább nem bontható
plasztikus üresség
ami azóta is itt kering
egy félrenyelt távolság
kiköpött darabjai felett

Fotó: Csetvei Klára

Fotó: Csetvei Klára

Fotó: Csetvei Klára

Fotó: Csetvei Klára

Fotó: Csetvei Klára

A halál és a feltámadás mutatványa(i)

Domokos Tamás kötetében erőteljes élet- és sorshelyzet-ábrázolásokat fogalmaz meg. A többnyire központosítás és nagykapitálisok nélküli szövegfolyam és egybefolyó szövegépítés jelzi a közlésszándékban rejlő fontos egzisztenciális kötelékeket, a kilátástalanság, a sors-talanság pillanatát, és az ebbe zárt halálközelséget. A halált automatikusan rendeli a transzcendencia teljes kizárásával zárt élethez, színtelen-szagtalan közzé válóvá változtatva azt. Ez az állapot (illetve ebben az állapotban, kondícióban) az ember a céltalanság és végnélküliség, az iszonyattal átítatott városesztétika foglya. Domokos megformálásában ez az (eltorzult) világ, és a világban lét egyszerre szellemi és testi, a mélyben lévő és onnan a magasba törő. Mindez Domokos *de profundis clamavi* hangjának felel meg.

Domokos megfogalmazza kezdetként – minden kezdet helyszínéként – a várost, annak minőségét, létezését, lüktetését: „A tekintetet korlátozni vágyó tér [...] Helyünk szelleme a visszavonulás [...] A város áttetszősége, legyőzöttsége nem / hozná mozgásba e közönséget máshol, / csak itt, a téglától tégláig tántorgó / világ rojtosra csipkézett peremén” (*Budapest oda-vissza*). A kezdet, a magyarországi főváros bejárása, bejárhatósága, beláthatósága azonban nem ugyanazt a tapasztalatot, élményt és egységet adja (biztosítja), mint Bécs bejárása, melynek kontrasztja és hasonlóságai a kötet lezárását is megadják. A kötet szövegeiben tárgyak, helyzetek, léthelyzetek keletkeznek, a város (underground léthelyzet) szintjeiben, rétegeiben, amelyek a költő (szemlélő) felől és az érintettek narrált-fokalizált (szemlélt) felől alkotnak kettős mércét és válnak egyszerre szubjektívvé és objektívvé a saját és a tárgyi (a szó szerinti tárgyak – bicikli, szatyor – között-lét és filozófiai értelemben vett eltárgyasulás) mentén. (*Peremhelyzet-gyakorlatok – Biciklitolvajok, Peremhelyzet-gyakorlatok – Törvénytől sújtva*): „átpakoltam egyik szatyorból a másikba / de nem találtam, amit kerestem / aztán visszapakoltam a mindennapi apokalipszis / örült szükségétől hajtva / tétova lépteim [...] jelek csupán e szenvtelen város porlepte margóján / megmutatják ma esti patakperti nyughelyem” (*Peremhelyzet-gyakorlatok – Törvénytől sújtva*). Ebben a léthelyzetben a költő kifejezi a teljes megadás és belenyugvás állapotát is: „megtanultam nem a szemetekbe nézni [...] testemet már nem lehet átkapcsolni” (*Peremhelyzet-gyakorlatok – Fallal szemben*), ugyanakkor Domokos nem engedi el a veresszövegbe épített és a megszemlélt, észrevett esztétikumot, szépséget sem, amelynek helyet

ad a konstruálásban: „ám ha lecsillapodva megpillantom / a szürkébe fulladó égbolt varratszegélyét / nem szikráznak föl mítoszok / bennem sem amerikáról / sem a tékozló fiú kasztrált sirámairól” (*Peremhelyzetek – Florida, paradicsom*).

Domokos egy külön ciklusba (*Bérmunkás madrigálok*) állítja fel és érzékelteti a *nem-normális* létmód és léthelyzet, a megjelenített karakterek kilátástalan, körforgásszerű életvitelének, napjai változatlanságának (hiábavaló ciklikusságának vagy sziszüphoszi állapotának) a felmutatását, melyben a kisbetűvel szedett nevekkkel is („zsolti”, „miki”, „maja”, „anett”), ahogyan a többi tulajdonnév említésével is („john wayne”, „harlequins” vagy a „quasimodo”) az anonimitást („főnök” vagy a „tulaj”), identitásvesztést, identitástorzulást ábrázolja. Leírásában, narratívájában megjelenteti a munkavállalás és egzisztencia kölcsönhatását, az életstílus, életvitel beágyazottságát, megszilárdulását. Külön mutat be női és férfi szereplőket a költő, de az ábrázolás mentén a kapcsolat, az interszubbektivitás és az elkülönülés nem találja a maga érvényét, helyét, nem kerül sor megfelelő interakcióra, csupán az egymás mellett létezés fázisai bontakoznak ki, tehát a magasabb fokú vagy rendű lét ellenében a létezés mindennapi (hétköznapi) rutinba fulladó monotonitása van jelen, nem egzisztencia vagy koegzisztencia, mindössze sajátos szimbiózis vehető észre és figyelembe a megjelenített szférában: „bandi a kazánházban lakik / második otthona a crafter / ő indítja a legmélyebb / slukkokat / műanyaggal foltozott gyomrú / baszok én rá / ezzel nyugtatja magát / utólag / amint csillapodik / a lebaszásáradat / összehaverkodott egy rókával / ha bekukkant a kazánház / nyitott ajtaján / néha ad neki enni” (*Bérmunkás madrigálok* 6.). Az (ön)sorsrontás és a lelki-pszichikai végkimerülés másik példájában az ember, az emberi test, az anyagi és fizikai szférába ragadó ember képe és világképe ugyancsak a befelé szűkülő, végül teljesen bezáródó tendenciát sugallja, ahol a fizikai (erő)tér lényegében magát a testi erőteljességet jelenti, de nem feltétlenül a lelki-szellemi gyengeséggel vagy erőtlenséggel, hanem inkább a kiégéssel és elfáradással ellentétben: „sanyi / anyagokkal és súlyokkal / sanyargatta a testét / amikor először láttam / mosogatni / már-már földöntúli örömmel / hajtott félbe szteroidos / mancsaival egy / szétesőfélben lévő / habverőt / a főnök tartott tőle / és szinte félt hogy / egyszer besokall / és elhúz innen a vérbe” (*Bérmunkás madrigálok* 42.). Ebben a körben, ábrázolt (és egyben bezárt, beszűkült és beszűkített) világban néhány karakter bemutatása megismételt (Monica, Bandi vagy Sanyi történetei). A női karakter bemutatása is felvetíti ezt a problémát. Domokos tudatosan nem tesz a nemek között különbséget. A kirajzolódó élet- és munkavégzés-mozaikok mindannyiukra vonatkoznak, nem biológiai a különбözés, illetve az azonosság, hanem a sorsközösség mentén válnak azonossá: „maja / rommá ázva érkezett a zuhé közepén / (gyalog járt szatyrokkal / láttam néha a városban) / aztán csak megszik-

kadt valahogy / erre szétszakadt a / karkötője / szanaszét gurultak az / apró türkizkékes / kerámiagömbök / szótlanul rásöpörte a / lapátra és mehetett / a kukába / ettől az emléktől is megszabadult / végre” (*Bérmunkás madrigálok* 77.). Az interszubbektivitás gyengülése, megszakadása Domokos ábrázolásában kommunikációs alapokon is áll, amely kettős tükröt mutat: „azt mondta nagy / bajban van kitette a férje / nem engedi látni a / gyerekeit aztán / összefutott majával / szia maja megörült az ismerősének / hagyjál békén jött a válasz” (*Bérmunkás madrigálok* 80.). Domokosnál a megjelenő szimbolika is érzékletesen tételezi a rózsák, mint az dolgozó ember párhuzamát, metaforáját. A körforgás, a monoton munkavégzés, a mindig ugyanaz szinte (dantei) poklában, a változtathatatlan és változhatatlan rossz megtestesülésében, a munka világának szinte kárhozatában a *rózsza* mint a szépség megtestesülése Domokos közvetítésében megmutatja az emberben rejlő – de nem a közhely értelemben vett – alapvető jót, amelyet elnyom és eltorzít, megmász és elhanyagol a külső tényezők és hatások sora: „a rózsák fele eleve nem / mutatott hajlandóságot / az égvilágon semmire / érthető a masinák is / megunják egyszer / a szolgálatot” (*Bérmunkás madrigálok* 93.)

Domokos szövegalkotásában az irónia és a humor az ábrázolt élethelyzetekben meghatározhatatlan, egybeolvadó kategóriát képez. Az elmosódó határmezsgyén a megfogalmazott sorokban tükröződő nyelvi jellegben a két alakzat elválaszthatósága mégis megnyilvánul vagy észrevehető, kibontható azokban a sorokban, ahol a mélypont és a mélypontban megjelenő viccesség valamilyen szinten mégis felemeli ebből mélypontból (az abszolút mélypontból vagy a mélypont abszolútumából) a jeleneteket, a bemutatott – valóságalapú – lélethelyzeteket: „úgy néztek ki mint egy / sergio leone filmben [...] én csak egyikükről tudtam / elképzelni hogy képes lenne / beadagolni / a parasztkolbász / egy életunt úrhölgynek / juan miranda modorában” (*Bérmunkás madrigálok* 89.). A Quentin Tarantino-i képi és eseményvilágot is idéző abszurd is körvonalaódik, a maga lent-és-fent végpontjaival, a minden-lehetséges tükrében. Az irónia és a humor fájdalomban, illetve fájdalomra megkomponált szövegek és versesemények (narrációk) közül a *Bérmunkás madrigálok* 90. című szövegben megjelenő „death & resurrection” jelensége konkrét eseményre utal. A (*Lydia Lunch [már-már perverz vigyorral arcán] lobotomizálja a sok elcseszett apucit*) szöveg az 1959-ben született pop-punk, no-wave, indusztriális avantgárd és spoken word stílusában és műfajában alkotó énekesnő, Lydia Lunch (1959–) előadásának adaptálása, parafrázisa, intertextualitása egyben. Lunch *Shotgun Wedding* című 1991-ben készült lemeze Rowland S. Howarddal közös alkotás volt, a *What is Memory* című dallal a korongon. Domokos egész kötetét (illetve a *Néhány felforgató falzett* ciklust) átjárja a Lunch–Howard szerzőpáros által képviselt és Tarantino narratíváját, vizuális megoldásait is magába foglaló horrorisz-

tikusság, a végzet elkerülhetetlensége. Ebben a fiatalon elhunyt Howard élettörténete is benne rejlik, ami a *Bérmunkás madrigálok* ciklus fiatal, kiégett, léthelyzetük javulásáért, életminőségük tisztulásáért hiába dolgozó társadalmi-szociális szinten élők testi-szellemi élethosszára is asszociál. Domokos írja: „mi másra szóljanak / a nyugalom megzavarására alkalmas képsorok / mint a felkúrtság / megtekertség / átbaszódottság / elcseszett-ség / régimódi komótos pozícióváltásairól [...] nem gázolt el humphrey bogart / ütött el rock hudson / csapott le rám villám will / dobott máglyára montgomery clift / vetett hurkot a nyakamra john wayne / lőtt járomcson-ton cary grant / elkerült a vég / a légutakat eldugító hányadék / az orgaz-mikus exitus tűje / nem robbant arcomba a májam / nem szabták át testem kontúrjait hogy átférjen a másvilágra” (*Lydia Lunch* [már-már perverz vigyorral arcán] *lobotomizálja a sok elcseszett apucit*). A „menstruáló vér-farkas / halálos ölelését” (*Lydia Lunch* [már-már perverz vigyorral arcán] *lobotomizálja a sok elcseszett apucit*) másoknak szánt – és valószínűleg valóban azt el nem kerülő – eredményét, hatását, bekövetkezését, aki- ket a(z) ugyancsak Tarantino rendíthetetlen és elátkozott nőalakjainak is a tulajdonságaival felruházott) Lydia Lunch fiktív karaktere a pokolba kíván, nem engedi el a költő, és jelzi, hogyan alakul az élet igazságossága és igazságtalansága. A ciklusban megjelenik Charles Bukowski (*Charles Bukowski nem kukkanthat be minden buliba félrelökni téged*), illetve Paul Raven alakja is (*Paul Raven eljárta a naptáncot a következő apokaliptikus jóslat hallatán*), akik az avantgárd műfajokat egyszerre képviselik. Paul Raven (1961–2007) személyéhez kötődik a *The Death and Resurrection Show* című dokumentumfilm és zeneszám is, amely a *Bérmunkás mad-rigálok 90.* című szövegben jelenik meg, utalva a halál és feltámadás ket-tősségére is: „atesz / az úrban bízott / a hatalmon lévők meg / abban hogy a megnyomorítottak / nem egymásban / a közösség erejében hisznek / hanem a feljebbvalók / és az úr kegyelmében / így maradhat minden a / régi-ben / mindörökkön örökké / esetleg a tévében / lemegy a követke-ző / death & resurrection / show” (*Bérmunkás madrigálok 90.*). Jarboe (Jarboe Deveraux) amerikai énekes, zenész alakját is megjeleníti Domo-kos, kapcsolva ehhez a körhöz: „nincs ott sehol és mindenhol ott van [...] kacatokat hajigálva elméje hófehér kiállítótereibe” (*Jarboe halott stílusok nyelvének imitálásába fog a képzeletbeli múzeumban*). Jarboe tagja volt a *Swans* experimentális rockegyüttesnek is, amelynek rajongójává vált, ami-kor az 1983-ban elkészített *Filth* című albummal megismerkedett. Később Jarboe már a *Greed* (1986) című albumon a csapattal együtt működött közre, annak tagjaként debütálva.

A halál és a feltámadás („death and resurrection”) kettőssége olyan összefüggést teremt, amely az életet – mint a halált megelőző, annak előzményeként jelenlévő fázist – kihagyja a domokosi rendszerből, an-nak ellenére, hogy élő személyekről szólnak a szövegek. Domokos tuda-

tos döntésében az élőhalott¹, egzisztenciális szempontból labilisabb és megtörtebb pszichikai határokon mozgó létezők sors- és élethelyzetének ábrázolása a transzcendencia kihagyásával valósul meg, a földi-anyagi lét lezárásával, a feltámadást az irónia keretébe helyezve. A monotonitásba szőtt *akadások*, *időbeliségek* képlete a másik megjelenése, aki nem a közülünk való, nem a bajtárs, hanem „a pár boldog percet” szétromboló egyén: „betoppant közénk a főnök-állat / fölزابálni azt a pár boldog percet / lényéből önfeledt kicsinyesség áradt / bárcsak kiszabhattuk volna zsinórnak a selymet / mit a képzelet közénk libbentett / e kései órán túl a kialvatlan égen / ócska nyereségvágy lázától didergett / lelke s már megértette régen / e testben otthonra nem lelhet soha [...]” (*Bérmunkás madrigálok* 100.).

A költő közvetít nemcsak az olvasó felé, de a mintegy narráció a narrációban megoldással fogalmazza meg, mit tehetne (a nietzschei értelemben már halott, de Domokosnál még maga is élőhalott) Isten, a sors, a folyamatokat irányító láthatatlan, ezoterikus invokációval idézett entitás: „elvághatna pár torkot helyettünk [...] kiforgathatna pár zsebet helyettünk [...] szétkaphatná a rendszert helyettünk [...] fölnyársalhatná a vezért helyettünk [...] letéphetne pár láncot helyettünk [...] ledönthetne pár falat helyettünk [...] legyakhathatna pár fejest helyettünk [...] ledönthetne pár bálványt helyettünk [...] becsukhatná az ajtót helyettünk” (*Bérmunkás madrigálok* 100.). „de baszhattuk már eljött az ő országa” (*Bérmunkás madrigálok* 100.) és meglett az ő akarata, a földön (nincs összehasonlítás a költő által megformált egzisztenciákban). Domokos nem nyitja meg a transzcendencia dimenzióját, a megváltás, a kegyelem és a kegyelmi helyzet nem érvényesül. A *mindennapi kenyér megadása* és a *vétkek kölcsö-*

¹ Az élőhalott kifejezése, párhuzama vagy analógiája ebben az értelemben olyan kölcsönhatást vetít fel, amely megfelel Eric Santner megállapításának, „az élőket háborgató kísérteteket, a traumatikus fantáziák titkos történetét, amit csak a sorok között, a hiányokból és a torzulásokból olvashatunk ki. [...] [Eric] Santner szerint mindezt vékony határvonal választja el attól, ahogy általában a narratív hálózatban végbemenő változás fogalmát értelmezik, azt, ami lehetővé teszi, hogy múltunkat koherens történetként beszélhessük el, amikor egyik narratíváról a másikra váltunk, újraírjuk a múltat, akkor az új leíró szótár elfojtja erőszakos érvényesülésének traumatikus túlkapasát, azaz elzárja a régi és új rendszerek közti »eltűnő közvetítőt«. Ez pedig kirekesztett marad, nem integrálódik, ezért folytatja kísértetjárását a »valóságos« történelemben, mintegy megteremtve annak kísérteties MÁSÍK SZÍNHELYÉT. Ezért ez az elzárt [...] elfojtott mítosz, mely megalapozza a logosz uralmát, nem egyszerűen egy múltbeli esemény, hanem valami állandó, kísérteties jelenlét, élőhalott szellem, akinek folyton jelen kell lennie ahhoz, hogy a meglevő szimbolikus keret továbbra is ellássa feladatát.” Kerekes Erzsébet (2016): *Imaginárius, szimbolikus és Valós* hármassága Slavoj Žižek A *törékeny abszolútum* című művében. In: Fehér M. István–Lengyel Zsuzsanna Mariann–Kiss Andrea Laura–Bognár László szerk. (2016): *Imagináció a filozófiában Hermeneutikai, fenomenológiai, vallásfilozófiai megközelítések* Budapest: L'Harmattan Kiadó – MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport, 344. https://real.mtak.hu/41086/7/Imaginaciol_tordelt_170209.pdf

nős megbocsátása („szia maja [...] hagyjál békén” *Bérmunkás madrigálok* 80.), a megszenteltetett név Domokos ábrázolásában kimaradnak, illetve a kiskapitálissal szedett szövegfolyamban folyamatosan megírt versekben Isten sem konkrét nevében jelenik meg, és a hozzá intézett ima (*Miatyánk* ima) lírai megfordítássá, parafrázissá válik.

Az intelem jellege, mintegy hozzáadott műfaja is megformálódik a versek között (*Ferenc János utolsó prédikációja*), amely szövegcsoportban Domokos instrukciókat fogalmaz meg, „vedd el ami jár”, „ideje áthangolnod diszharmóniád”, „döbbenj rá / melyik zászlót lengeted / nézz a fejed fölé és / bökd ki végre / melyik zászló alatt / vonulunk veled” (*Ferenc János utolsó prédikációja*). A költő továbbra is fenntartja és beépíti a nyelvi-interpretációs játékot a szövegkonstruálás folyamatába: „cell / ám”, „ingá / ja”, „dia / dalától”, „urbi et orbi / tális pályán”, (*Bécsi Elégia*). Az osztrák anyagi és szellemi viszonyokat a magyarhoz viszonyító (visszaulva a *Bérmunkás madrigálokra*) szövegekben a szenvedés (félelem és reszketés) egységében, atmoszférájában a nyelvi elemeken keresztül is megalkotja a kapcsolatot: „Das war kurz / Leben ist einte kurze Nacht / Kurz und langsam” (*Bécsi Elégia*), azaz az élet rövideisége és lassúsága mint létélmény jelenik meg. Domokos emellett egy történelmi pontot, egy dátumot is ábrázol, amelynek „1940. május 20-án² itt combközépig ért a víz” (*Bécsi Elégia*). Európa történelmében ezen a napon kezdtek el építeni az auschwitzi koncentrációs táborot, és ebben az intervallumban zajlott a dunkerque-i csata és evakuáció (Dinamó hadművelet) is, amelynek során a brit haderő szövetséges katonák százezreit mentette ki a város térségéből, a német oldal általi fogságtól illetve megsemmisítéstől. Domokos bécsi tartózkodása, a város bejárása meghozza az egyszerre elégikus és vad körvonalat, kontrasztot a tapasztalatban, a bejárásban, beutazásban: „elbaktatok a Hauptbahnhofra / a glorious pursuit of / happiness / időben jön / térben távolodik / otthonra lel a / válságban / szédítően kijózanító távlatok nyílnak / Rousseau dzsungelére permetezett agent orange / feltáruuló intim tájrészletek / ráteríti árnyékát a város / az én elfelejti a vant meg / csillan benne némi / Einheit ohne Inhalt” (*Bécsi Elégia*). A „tartalom nélküli egység” (*Einheit ohne Inhalt*) itt az abszurdot és az iróniát egyre élesebben vegyíti, és Domokos gyorsítja (fizikai és szemantikai értelemben is) a szöveget. Meghatározásában a lét egyre kevésbé nyer értelmet, a munka, a rohanás, a kultúra(fogyasztás) valamint az élet részletei mind valamiféle értelmetlenséget, egyben értelmi-értelmezési távlatokat is kölcsönöznek a létezésnek és a szöveg-

² 1940-ben Magyarország területén több régióban volt árvíz, amely ipari, mezőgazdasági és általános anyagi és természeti károkat okozott. Az esemény említése a versszövegekben megjelenő munkavégzés monotonitásának, céltalanságának, hiábavalóságának (vagy az újrakezdés keserűségének) és sziszüphoszi jellegének is egyfajta (valós) metaforája, jelképe, asszociációja.

nek. Ez a felgyorsulás az avantgárd popkultúrának is egy válfajaként jelenik meg, az ember sodródásának jelképeként.

Domokos Tamás verseskötetéhez Tóth Péter készített fotográfiákat, fotomontázsokat. A szövegi és képi együttthatás egyszerre teremti meg a látványt és a verbális dőlésszögeket, perspektívákat. A vizuális és verbális kölcsönhatás mellé Domokos nyelvi játékot rendel, a jelentéseket és jelentéstartalmakat a szövegbe szőtt értelmezési elemekként tartja számon („visz / ont”) a sodródás, az élet áramlása kapcsán: „aligha érkeztek ajánlatok a világhiány pótlására / mi visz / ont nem úsztattuk le tetemeinket a folyón / csak ültünk a parton és vizslattuk a távoli horizontot / míg / éjsötét nappalok füstje terült szét a víz felett.” (*Bécsi Elégia*). A *Bérmunkás madrigáloktól a Bécsi Elégiáig* Domokos (a madrigál, falzett, elégia mentén) az eltorzult, dekadens (világ)kép vibrálásából ugyanilyen (világ)kép letisztultabb, de markánsan stagnáló dekadenciával átítatott pszichológiához jut, amelyet kívülállóként, a horizont szemlélésének filozófiájával tölt meg, és válik maga is a belenyugvás (megnyugvás?) sajátos színárnyalatává, amely ponton képviseli mondanivalóját, mottóját: „ha békén hagyod / a tévelygőket / a tévelygők is békén / fognak hagyni téged” (*Bérmunkás madrigálok* 81.)

(Domokos Tamás: *A bomlás melódiái. Scriptura Profana* sorozat, Dotnet, Budapest, 2023)

HÖRCHER ESZTER

AZ IRODALOM ESSZENCIÁJA

„A lélek titkainak birodalma ott kezdődik,
ahol a látható világ végződik.”
(Móricz Zsigmond)

A 2024-ben a Helikonnál megjelent *Fóbia* című regény is arról tanúskodik, hogy szerzőjének, Szöllősi Mátyásnak valószínűleg van egy máig tabusított, feldolgozatlan (talán személyes vagy hallomásból eredő) traumája, amely kulcsmotívumként rögeszmésen előkerül műveiben, nevezetesen: az elvált szülők és az eltitkolt féltestvér esete. Már a Margó-díjat nyert 2016-os *Váltóáram* című novelláskötet utolsó írásában, a *Lefekvés előtt, ébredés után* címűben megjelenik a lelkiismeret-furdalással küzdő apa, aki egy kocsmában mintegy meggyónja a papnak készülő fiának, hogy korábban megcsalta az anyját a szomszédasszonnyal, aki szült is a saját férjének egy gyermeket, a papnövendék féltestvérét. Egy fiút. Majd a már súlyos beteg apa elmegy volt feleségéhez is, hogy bocsánatot kérjen tőle. De ezzel nem hull feledésbe a történet, mert 2018-ban a *Simon*

Péter című regénynek ez fogja alapját képezni. Ott egy étteremben zajlik a „gyónás”, majd a 75. oldalon kiderül, hogy a féltestvért Péternek hívják. A diakónus Simonnak is van lelki terhe, fiatalon özvegy lett, felesége halálát közvetetten ő okozta, nem bírva elnézni a beteg nő szenvedését, és túlادagolta neki a gyógyszert. Ezekről a traumáktól megszabadulni szinte lehetetlen. Szöllősi Mátyás új regényében rendkívül szövevényesen építi fel a családtörténetet, bontja ki ugyanezt a problematikát, így a könyvben primer szerepet játszanak a szereplők lélektani ábrázolásai. A 20. századi szövegirodalom után előtérbe kerülő önéletrajziaságnak is jelentős velejárója a lélekábrázolás. A *Fóbia* esszenciálisan pszichológiai kor- és családi kórtörténet, vegyítve bűnügyi elemekkel, valamint a 21. századi kollektív félelem testközeli tapasztalatával: a Covid 19 járványügyi történéseivel.

A regény szerkezete tulajdonképpen hat jelentős részre tagolható, mintegy novellafüzérként követik egymást a kibontott események, ugyanakkor a regény felépítése tekinthető keretesnek is. Ugyanis már az első nagyjelenetben (a pszichiátrián) az énelbeszélő tudatában lépten-nyomon föl-villannak a tágabb család gubancos szálai, illetve a 47. oldalon utalás történik arra, ami egy későbbi esemény: a nagymama meghalt és el kell temetni. A főszereplő lányt eleinte férfinak is képzelhetnénk – ebben rokon a Szvoren Edina-novellákkal – mivel a szóhasználatában inkább férfias, például: „rohadtul idegesítő volt”, vagy „mi a franc az”...; durván beszél az orvossal, csak amikor az rákérdez a barátjával történteke, akkor válik egyértelművé, hogy nőről van szó.

Nem értek egyet Bráder Edinával, aki a könyv 7.hu-n (2024. 06. 26.) az *Egy rémálom krónikája* című recenziójában azt írja, hogy Szöllősi „leejti” ezt a kórházi szálát, mintha nem kapcsolódna a továbbiakhoz, negatívumként kezeli, „lóugrásként” az ezt követő vidéki történéseket. Nem figyelt fel arra, hogy a szerző által kiválóan megteremtett pszichiátriai aurában már előtérbe kerülnek az oda öngyilkossági kísérlettel bekerült nő súlyos családi problémái. A lány zavarodott idegállapotában palimpszesztként montírozódnak egymásra a regény végi vidéki történések a jelenlegi budapesti eseményekkel. Olyannyira, hogy van olyan pillanatkép, amelyben alig választható szét a két halott földön heverése a nő barátjának, Csabának a szeretőjével való egymáson fekvésével, amit a hősnő előző nap látott meg, a lakásba lépéskor. Ezek átfutó emlékképek a nő elméjében, miközben az orvos kérdéseket tesz fel neki öngyilkossági kísérletének okáról. Valamint a kés is mintha duplán villanna : egyrészt a regény végső oldalain, másrészt amikor a lány azzal fölhasítja barátja kabátját, dühében. De saját ereit is – valószínűleg – azzal vágta fel. Ez utóbbira nem derül fény, de ez a jelen, amikor már túlvannak a nagy temetésén is. Főhősünknek pedig több hetes kórházi ápolásra van szüksége, ami nem csoda, mert valóban rémtörténetek állnak mögötte.

A regény nagyobb időszakaszt ölel át: három nemzedék (nagy szülők, az elvált szülők, a két testvér s az apa féltestvére) sorsát kíséri nyomon. Az énelbeszélő nevét csak a 280. oldalon tudjuk meg, akkor is csak a keresztnevét: Emília. Az apa nevezte el így a lányát Emilie de Châtelet, 18. sz.-i természetfilozófus után. A pszichiátrián még kiderül, hogy a 14 éves lány és a bátyja kifejezetten fölszabadult attól, hogy a szülei elváltak. Az orvos nem akarja megérteni, hogy gyermekként hogyan örülhettek ennek, holott a folytonos feszültség alól szabadultak fel. Am még maradtak rejtélyek, amikre később derül fény. A szerző érzéketes jellemzést ad minden teremtet figurájáról, külső-belső jellemzőkkel eleveníti meg alakjait. A feszültséget pedig úgy tartja fenn, hogy látszólag részletezően mindent elmagyaráz, többször ismételi is, ugyanakkor több helyütt fragmentál, lebegteteti a történeteket, azzal elbizonytalanítja az olvasót. A bűnügyi nyomozás terén némi rokonságot érzékelhetünk Csabai László *Inspektor*-történetével. Szöllősi már az első oldalaktól kezdve bevonz teremtett világába: a narrációval, a párbeszédekkel, a milióval, a képzeletbeli képekkel; szimultán módon jeleníti meg a testi-lelki-szellemi történéseket.

A cím a 167. oldalon nyer értelmet, állapotmagyarázatként. 2020-ban a mesterségesen gerjesztett félelemérzet mindenkibe beleköltözik, a világjárvány képes teljes káoszt teremteni az egész földkerekségen. Éppen ezért néhányan Covid-regénynek tartják a könyvet, de valójában a fobia Emília családjának a sajátja: titkokat, fájó sebeket kell feltépni ahhoz, hogy valamikor nyugvópontra jussanak a rejtélyek. A pszichiátriai vizsgáloból (illetve amíg a lány kórházi gondozása zajlik), végig kísérhetjük őt azon a 36 órás útján, amelyen nagyon sok minden napvilágra kerül. „Pizok szar volt tudatosítani magamban az emlékeket, mégiscsak szükségem volt rá, hogy beszélhesek róla, megkönnyebbültem egy kicsit” (35), vallotta be magának Emília a kórházban. Ezután mi is átélői lehetünk annak a félelmetes kalandnak, melyet a lány bevállalt. Tulajdonképpen a családjukért tette, kötelességvállalás volt a részéről.

A következő nagyobb egységtől kezdve kicsit visszamegyünk az időben, főhősünk a fővárosból abba a (valahol Nógrád megyében lévő) vidéki kisvárosba utazik busszal, hogy meglátogassa a kilencvenéves mamát, akit sztrókkal előzőleg vittek be a kórházba. A papa már nem él, hatvanévi házasság után tíz évvel ezelőtt halt meg. A nagyszülőknek egyébként ott van a családi házuk. A buszút alatt sok minden kiderül: egyrészt rálátunk a magyar viszonyokra, a buszban nincs légkondicionálás, fullasztó a hőség, valamint a főhős telefonon értesül a hazai járványhelyzet súlyosbodásáról. Ő egy napja tért vissza Berlinből, ahol egy fizikai kutatócsoporttal dolgozott, ugyanis a foglalkozása fizikai kutató, a kozmológia is vizsgálódásának a tárgya, fiatal kora ellenére egyetemi tanár. A reál tárgyak iránti vonzódás családi vonás, apja és a bátyja is kiváló volt matematikából. Legtöbbször mégis a lány vitte. A papa azonban a testi munkát, a fizikait

becsülte, ez sok megaláztatást jelentett, még verte is a matematikával foglalkozó fiát. Az unokák pályaválasztásába már valamelyest beletörődött. Egy interjúbán Pozsgai Roland rákérdezett Szöllősi-re, hogy honnan jött az ötlet, hogy éppen fizikával foglalkozzon a főhőse. (litera.hu, 2024. 04. 18.) A válasz, hogy már a *Váltóáramban* is szó van egy égi jelenségről, itt is egy 1961-es napfogyatkozásról, valamint a szerző sokat olvasott (a regényben is említésre kerülő) Carlo Rovellitől, és beszélgetett is Ribarics Pál elméleti fizikussal. Most női szemszögből, más érzelmi attitűddel próbálta körbejárni a témát. Ez persze nagy kihívás is, nemcsak a szerzőnek, de az olvasónak is, hogy megértse a 48-tól 118-ig terjedő buszban zajló beszélgetést. Még a főhősnek is izzadással, kínódással jár, hogy egyszerű szavakkal elmagyarázzon szakmai dolgokat egy utastársának, aki épp mellette ül, és érdeklődik. Nem részletezném a társalgást, meghagyva ezt az élvezetet azoknak az olvasóknak, akik esetleg értenek is a kvantum- és húrelmélethez, de bevallom, kissé abszurdnak tűnik, hogy egy vidéki buszon egy könyvkötővel efféle magasztos témáról értekezzenek. Ellenben a szituációrajz, a belső lelki folyamatok ábrázolása mindenért kárpótol. Ráadásul annyit az átlagolvasó is felfoghat, hogy a tudomány még most is gyerekcipőben jár, és a földi jelenségek színpada csak része egy sokkal nagyobb egységnek. A témának transzcendens kifutása van. Valójában ugyanerre jut a szintén 2024-ben megjelent Egressy Zoltán is az *Attentionrough reflektora* című verseskötetében.

Közben Emília az emlékei közt lapozgat, és újabb családi titok motoszkál a fejében: ki lehet az a rejtélyes V kezdőbetűs valaki, akivel a papa éveken át levelezett, még egy doboz őriz a levelekből néhányat. Úgy véli, hogy a családban ez tabu, senki nem beszélt róla. Nos, a továbbiakban erre is fény derül. A szülei még élnek, ugyan különváltan, de még velük is tisztázhatja a kérdést. A bátyja pedig Bécsben dolgozik, az ENSZ egyik egységénél, nős, van egy kislánya, ha találkoznak, tőle is megkérdezheti. Hátha tud róla. Szöllősi nagyon beleérezően képes ezeket az elmén átfutó gondolatokat rögzíteni. És még Csaba is eszébe jut Emíliának, ekkor még nem lepleződött le, hogy a fiú egy ideje csalja őt. A lány csak azt tudja, hogy az apja fűvel-fával csalta az anyjukat, a bátyja egyszer meg is kérdezte: „egy ilyen lelkiségű embernek, mint az apám, miért is lesz gyereke?” (67) Általános emberi gyötrelmek ezek, melyek előjöttek a buszút alatti pillanatképekben. És még elmélkedik a Covid 19-ről is; hírlett, hogy szándékos emberi hiba következtében indult útjára a vírus. Tucatnyi összeesküvés-elméletről olvasott már (bár itt megjegyzendő, hogy az első hetekben erről egyáltalán nem szólt a média sem a sajtó, ez utólagos véleményként fogalmazódhatott meg a szerzőben is), mindenesetre valóság-hűnek tűnik a gondolatfelvetés.

A különböző egységek ugyan nincsenek fejezetekre bontva, csak két sor kihagyásával következnek, de a 119–150. oldalig terjedő rész kiemel-

ten izgalmas, mely egy közönséges, hétköznapi helyszínen, a kisváros nyilvános vécéjében zajlik. Főhősünk nagy lelkiérőről tesz tanúságot, ugyanis a friss rendelkezés alapján „nem üzemelő” helyiségben, egy női fülkében rekedve kénytelen végighallgatni két férfi szokatlan témáról szóló beszélgetését. Szó van egy bizonyos Jenőről, aki tíz évnél is többet ült börtönben, holott nem ő gyilkolt meg egy házaspárt, s most a Murván él egy öregasszonnyal. A férfi fogyatékos, a valódi szülei lepasszolták. Ez a két férfi pedig rabló (talán az egyik a gyilkos), és készülnek egy akcióra, kihasználva a járvány okozta káoszt, üresen álló házakat akarnak kifosztani. Ma éjjel épp a Puskin u. 7. sz. alattit. Természetesen ez pont Emília nagyszüleinek a családi háza. Hősnőnk törheti a fejét, hogy hová menjen először: a kórházba, a rendőrségre vagy a házhoz? Szövlősi végig fenn tudja tartani a feszültséget.

Újabb helyszín a kórház (153–198). Az épület előtt hatalmas sor áll, maszkban várakoznak az ingerült emberek, a főhős maximálisan átéli a járványügyi káoszt, a bizonytalanságot. Lelkében effélélt érez: „bűntudatom támadt, ami teljesen indokolatlannak tűnt”. (159) Hasonló, de kifejezetten a pandémiával foglalkozó regény Garaczi László: *Wesztteg* című könyve, mely 2022-ből való. Ez az apokaliptikus állapot légszomjat, pánikhelyzetet teremt, ráadásul Emília most tudja meg, hogy a nagymamája egy nappal korábban meghalt. És mennyire jellemző az emberre, hogy a lány, fájdalomérzete mellett automatikusan arra gondol, hogy ő akkor éppen Berlinben egy próbafülkében ruhát próbált. Elszégyellte magát. Sok hercehurca után egy nejlonzsákban megkapja a mama holmiját, és távozik. Kint leül egy padra, és előkotorja a mama tárcájából a régi fényképeket. Az egyikken ott az egész család, csak még ő hiányzik róla, pontosabban anyja vele várandós a képen. Végre kiadós zokogásba tör ki, talán azért is, mert valójában talán csak őt érdekli, hogy ők valaha egy család voltak.

De össze kell szednie magát, mert a rendőrségen be akarja jelenteni a tolvajlás tervét. (199–269) A szerző tökéletes képet fest a vidéki rendőrség állapotáról: a törzsőrmester a meghallgatás alatt zacskóból szendvicset majszol, a kolléganője ellenszenvesen figyeli a lányt, nem tűnnek közreműködőnek. És miután meghallják, hogy a lány tud arról, hogy Jenő mégsem lehetett gyilkos, igyekeznek gyorsan Budapestre visszaküldeni. Egy fiatal zsaru viszi ki a buszpályaudvarra, s a kocsiban, ahol egy rózsafüzér lóg a szélvédő alatt, váratlan módon vallási kérdésekről kezdenek beszélgetni. „Megkereszteltek, régen jártam templomba, de kicsit abszurd, hogy egy ilyen módszeres kínzóeszköz vált szimbólummá” – mondja a lány. Számunkra pedig az a meglepő, ahogyan reagál erre a rendőr: „a szenvedés ennek a történetnek a lényege”. Majd: a szeretet és a szenvedés „nem zárja ki egymást. Régebben voltak, akik úgy hitték, hogy a szenvedés az, ami elmélyíti az embert, és általa nyílhat meg más dimenziók felé”. (262) Ez – bármennyire is helyénvaló gondolat, de jelen esetben kissé erőltetett,

inkább írói vélemény. A történet itt véget is érhetne azzal, hogy a lány hazautazik, ám ő nem törődik bele, hogy éjjel kirabolhatják a házat, emiatt a buszról a kisváros határában lévő megállónál leszáll. Azt se bánja, hogy ötezer forintja odaveszett. Vakmerő a vállalkozása: találkozni akar Jenővel, és mindenképpen hazamenni a házba. A sötétben a Murva nevű városrészben megtalálja az öregasszony kis házat, ahová épp beállítanak a rendőrök, majd részese lesz egy durva jelenetnek: az idős nő a porolójával alaposan ütlegeli Jenőt, aki azt szó nélkül tűri. Majd a magára maradó férfival megismerkedik, és a vályog melléképületben újabb titkok oldódnak meg. A lány érzi, hogy a férfiban „van valami ismerős, érthetetlenül közeli”. A szerző játszik az olvasó képzeletével, szinte szuggerálja, hogy rájövünk a családi rejtélyre. A vályogépület leírása autentikus, ellenben az már kevésbé (és ez már sokadik furcsaság a regény során), hogy belül a falakon reprodukciókat látunk, nem is akármilyeneket: Klimt, Bosch, Vasarely alkotásait. Valamint az asztalon hever egy Obádovics matematika könyv, amit egykor a lány sokat forgatott. A falakon zsúfolt könyvespolc, majd előkerül egy fotóalbum, melyből feltárul a családi titok (297): az apa féltestvére Jenő. Ezt a tényt a képek és a hátlapon lévő dátum is tényként dokumentálja. A kettejük közti minimális kommunikációval kiderül, hogy a nagypapa titkos V betűs levelezőtársa Jenő (vagy tán mindkét fiú) édesanyja: Veronika, az itt élő idős nő. Logikailag elkápráztató, ahogy mindezt a szerző bonyolítja, ámde az is abszurd és hihetetlen, hogy Jenő, akit bolondnak tartanak, szuper értelmes! A lány jegyzeteibe belelapozva kapásból kijavít két számolási hibát. Ez már teljes képtelenség! Mindenesetre a kulcsmotívum: az eltitkolt testvér előkerült. Közben a lány telefonon beszélt az apjával és a bátyjával is, akiket különösebben nem rázza meg a mama halála.

Ezután elérkezünk az utolsó nagy egységhez (310–378): Jenő és Emília együtt elmennek a házba, mely a regény talán legfontosabb helyszíne. Mohai V. Lajos a Sofában a *Kísérlet egy regény körüljárására* című írásában bővebben kitér a helyszín jelentőségére. Idegborzoló szituációk sorozatát éli át az olvasó, de itt is van egy szerzői baki: a lány folyton azért aggódik, hogy lemerül a telefonja, de nem jutna eszébe, hogy töltőre tegye. Végül – természetesen – megérkeznek a betörők, még a rendőr is befut, s a párbeszédből kiderül, hogy összejátszik (pénzért) az egyik betörővel. Ráadásul arra is fény derül, hogy egykor a Varga házaspárt kik ölték meg. Ekkor robban be a színre Jenő, aki eddig a lánnyal a konyhában rejtőzködött, és most oltalmazóként elbánik a betörőkkel. Az egyiket megöli, a másik torkához kést tart.

A regény itt véget ér, ám a szerző nyilatkozataiból tudjuk, hogy lesz folytatása, ez a *Fóbia* 1. része volt. A könyv szerkezetileg jól felépített, nyelvileg érdekesítően megírt, minden egyes rész érzékletes miliőt kínál, a környezetfestés olykor brutálisan realista, a szellemi enteriőr

(itt-ott túlírtsága ellenére) izgalmas. A cselekmény a járványügy ábrázolásával világkórbonctanná tágul, s benne a szereplők pszichológiai megjelenítése életes. Szöllősi megteremtette a maga univerzumát, melyben úgy bolyonghatunk, akár egy Térey- vagy Darvasi-szövegtérben. Külön említést érdemel a könyv borítója, amely a szerző (aki fotós is) originális felvétele, és tökéletesen visszatükrözi a regényvilág valóságát. Ezek után nem marad más hátra, mint várakozni a *Fóbia 2.* részére, remélve, hogy Szöllősi abban is meg fogja csillantani lélekábrázoló képességét, az irodalom esszenciáját.

(Szöllősi Mátyas: *Fóbia*, Helikon, Bp., 2024)

MOSONYI KATA

Fotó: Csetvei Klára

MOHAI V. LAJOS

Tolnai Ottó: Ott, helyben

Tolnai Ottó életműve az egyetemes magyar irodalom stabil értéke, egyúttal jól reprezentálja a magyar irodalom európai nivóját, látószögét. Kísérletező kedve szinte páratlan kortársai között: alkotásaiban a műfajok kiterjesztésének és olykor próteuszi átváltozásának, bizonyos „weöresi mintáknak” lehetünk tanúi, továbbá azoknak a költői leleményeknek, amelyeket ez a páratlan (stílus)művész fölszívott a világirodalomból. Ott helyben, a Délvidéken, a magyar irodalom „szabadkai” tradíciójának átörökítője és növesztője, mégpedig érzésem szerint Ezra Pound mintáját követve; eszerint „A hagyomány megőrzendő szépség, nem pedig rablánc.”¹ Tolnai Ottóról szólva nem feledkezhetünk meg a modern szerb és horvát széppróza olyan – a mi irodalomképünkbe is beépült – emblematisztikus képviselőiről sem, mint Mirko Kovač vagy Danilo Kiš, akik az izzó, iszonytató keservekkel teli, zabolátlan, mégis „édes balkáni világot” hamis nosztalgiák nélkül ábrázolták. Az egykori délszláv államalakulatban élő írók sorsa beleíródik egymás életművébe. Ez korántsem ambivalencia, hanem többlet, amely eredeti módon járul hozzá az életművek ki- és átalakulásához.

Az eltelt, lassan egy évszázadnyi idő alatt az úgynevezett „határon túli vagy kisebbségi magyar irodalmak” különfejlődésen mentek át, de ez az irodalomtörténeti tény nem rekeszti, sőt rekesztheti el a magyarországitól a művelőit. Torz, méltánytalan és kicsinyes az a szemmérték, amely a más-más régióban született művekről csak akkor vesz tudomást, ha mintegy a magyarországi uralkodó trend „jóváhagyását bírják”. Több, a határon túli irodalomban új fejezetet nyitó író panaszkolt és fájlalta ezt; elég csak Tőzsér Árpádra, a magyar irodalom pozsonyi őrszemére gondolni. Az ugyancsak több műfajban jártas, kiterjedt esztétikai műveltségű Tőzsér a közép-európai értékekre kivételesen fogékony alkat, és művészetvallásához odatartozik a cseh és a szlovák irodalom is. (Egyebek mellett Bohumil Hrabal költői alkotásainak átültetését köszönhetjük neki.) Tágkeblű írói magatartásának kikalapálásában a kényszerűség mellett az okos belátás is a kezére játszott: ő is két világ határán áll – és nemcsak életrajzi, politikai-földrajzi értelemben, hanem alkatilag, lélektanilag is. A két világ határán az oszlopokat az érintkezés jelöli ki, az érintkezés pedig egyúttal többlet, rá- és szétsugárzó-dás az innen oda, az onnan ide állapotára. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy a mostoha helyzet kiváltság is lehet számára.

¹ Idézi Mirko Kovač: *Európai költésrothadás*. Ford. Borbély János. *Forum*, Újvidék, 1987, 35.

Erre mutat rá Tolnai Ottó életműve. Ahogy Poszler György fogalmazott: „...másfajta kisebbségi irodalom. Egészen más, mint az oly sokat emlegetett, a figyelem középpontjában álló erdélyi irodalom. Nem az anyaországi irodalom bolygója. Hanem egészen más naprendszerek vándora. Nem Pest az igazodást jelentő centruma. De Újvidék, Zágráb, Belgrád, Ljubljana. Sőt, Párizs és New York is. Meg sok minden egyéb. Az anyaország felé hosszán, majdnem egészen zárt. Mert a szellemi vasfüggöny is leereszkedett Szeged és Szabadka között. Az egynyelvű monokultúra előtt. De nyugat felé hosszán, majdnem egészen nyitott. Mert a szellemi vasfüggöny nem létezik Szabadka és Róma között. A soknyelvű polikultúra előtt. E zártság-nyitottság adja vagy teszi lehetővé a másfajta jelleget.

Ennek első lépcsője az integrálódás egy balkáni-mediterrán világba. Amely szláv nyelvű, de ott az olasz kultúra közelsége. Az Adria, a térség e gyönyörű minioceánja nem elválaszt, hanem összeköt. Dubrovnikban Velencét lehet tanulni – és általában Itáliát. Splitben Rómát lehet tanulni – és általában az antikvitást. Kéznyújtásnyira a meleg tengerek világa. Az európai kultúra bölcsője. [...] E kisebbségi irodalom Magyarország felé zárt. De zsebében már a szellemi világútlevél.”²

Szerencsés – irodalomtörténetileg is jelentős – fejleményként a hetvenes évek legendás *Symposion* című, az akkori Jugoszláviában megjelenő folyóirata is meghatározó szerepet játszott Tolnai Ottó (és mindenekelőtt az 1971-es *Kormányeljárásban* című, a vajdasági irodalomban *mérföldkövet jelentő* könyv költője, Domonkos István) irodalmi kibontakozásában. A *Symposion* megújító szerepét nehéz eltúlozni: a világirodalom aktuális tendenciáitól elrekesztett honi (az Aczél–Kádár-korszak kultúrpolitikáját nyögő) magyar irodalom tájékozódási pontjául szolgált, talán legtovább éppen Tolnai főszerkesztői közreműködése idején.

A rendszerváltozás után az aknák fölszedettek, bár az „anyaországi” és a „határon túli” nem mindig igyekezett tisztázni a viszonyát egymáshoz. Tolnai Ottó munkássága mindenesetre 1990 után, azóta, hogy azért mindinkább megszűnt az „anyaországi” és a „határon túli” irodalom közötti alá-fölérendeltség, mondhatni hivatalosan is *a magyar irodalom elidegeníthetetlen, originális értékévé vált*. Hogy már korábban is az volt, annak kérelmelhetetlen bizonyítéka a *Költő disznósírból* című önéletrajz, amelyet Parti Nagy Lajosnak mondott „egy rádióinterjú-regényében” a szerző.³

Ha közelebb lépünk a mához, idetartozik egy Tolnaival rokonítható délvidéki nagyság, Végel László neve is: Tolnai munkásságával párhuzamban Végelnél is, így az elmúlt években megjelent *Bűnhődésben* (*Berlin-szövegek, naplóregény*, 2012) és *Neoplantában* (*Neoplanta, avagy az Ígéret Föld-*

² Poszler György: Tolnai Ottó: Költő disznósírból <http://tolnai.irolap.hu/hu/poszler-gyorgy-tolnai-otto-kolto-disznosirbol>.

³ Könyvalakban: Kalligram, Pozsony, 2004.

je, városregény, 2013.), a szülőhely, az otthon és haza sorsa (és irodalmi sorsa) *a tét*. A peremlét, a reménytelenség és a hontalanság szabálytalan ötvözetének megjelenítése miatt is válhatott az utóbbi években *az egyik fontos magyar regénnyé* Végel László városregénye – az Újvidékről, Novi Sadról, Neusatzról tett igen személyes és a szó legjobb értelmében *akarat*os vallomás. Mindez úgy, ahogyan az írónak egy szerb fiákeres elmesélte, s ahogyan az eddig mindent túlélő magyar a saját tapasztalatain átszűrte. Megrázó látomás a margóra szorultak történelmi kínjairól és a kilátástalanságról, a félelem és a gonoszság maró erejéről. Nemhiába nevezte egyik kritikusa, Radnóti Sándor egyenesen „Újvidék költőjének” Végelt.

Szembetűnő, hogy Tolnai Ottó egyik, időben utolsó munkája, a 2011-ben megjelent *A tengeri kagyló* is⁴ „városregény”, Magyarokanizsáé, azé a vajdasági településé, ahol Tolnai született. *A tengeri kagyló*ban Tolnai is „megállította az időt”, ahogy a közép-európai fenomén, Bohumil Hrabal Nymburkkal tette. A személyest és a történetit. A regény hosszú szövege, hogy meg- és felidézi saját városának szimbolikussá vált, érzékiséggel telített színhelyeit: az Erzsébet ligetet, a Vigadót, a regényes színezetű Csodafürdőt. Érzékeny megjelenítése ez a gyerekkor hol sötétebb, hol szabadabb, de semmiféle önkorlátozást nem tűrő tapasztalatainak: a szerző elmerül bennük, sőt olykor valósággal ritualizálja őket, e világ jellegzetes szereplőivel együtt. *A tengeri kagyló* minden belső izgatottsága ellenére nyugodtan fejt föl a maga kagylókinsét, kagylóvilágát, mondanivalóját. Érett alkotás, nagymonológ a mindennapokat átszövő legendákkal. Ebben áll az ábrázolás, vagy inkább kifejtés lírai súlya és ereje – stilizálás nélkül is. Az egykori benyomások, gyermekkori élmények hatása alatt az egykorvult mitikus világérzékelés és a képzelet terében mozognak a szereplők is, akiknek panoptikumában föltűnik az idegorvosként praktizáló Csáth. (Az olvasó dr. Csáth alakjában ismerhet rá.) Az átöröklött irodalmi tapasztalatok fényében állja meg a helyét a regény egyik alapmotívumául is szolgáló *városi fürdő*. Talán nem tévedek, ha azt mondom: ez is az irodalmi hagyomány reprezentatív megjelenése és beemelése a műbe, hiszen kiváltképp Kosztolányinál jutott többször is főszerephez a *gőzfürdő*, mint a kisvárosiasság elmaradhatatlan jelképe és a kisvárosi életforma kelléke. Egyebek mellett a *Gőzfürdő* (1914) című novellában, amely a Sárszeg-regények legismertebb előzményeihez sorolható. Tolnainál a kamasz, megférfiásodó fiúszereplők (megannyi önarckép) a fürdőben lesik meg a „város szépét”, a vágy étellel teli tárgyát, akit szoborba varázsolnak, és e földi tünemény combjai közé – ösztönös erotikus jelképként – tengeri kagylót helyeznek.

Ennek a minden bizonyára életrajzilag is valóságos, de nem különösképpen emelkedett erotikus csínynek az utólagos kísértése követelt helyet a regényben, és adja a mű invenciózus címét. A címadás egyébként

⁴ Forum, Újvidék, 2011.

is komoly súllyal esik latba Tolnai pályáján, az avantgárd lírikusi és prózaírói kézmozdulatokat mesterien egyensúlyozza ki jellegzetes, a helyre és az aurára utaló címválasztásaival (*Sirálymellcsont*, 1967, *Vidéki Orfeusz*, 1983) vagy azokkal, amelyekkel időről időre fölméri, hol tart éppen a maga útján (*Prózák könyve*, 1987, *Versék könyve*, 1992). Az író soha nem ér végére a műnek. A művek mozognak, egymásba folynak, variálódnak, átszítálódnak az időn, a prózák könyvéből például új prózák könyve lesz, mintha az alkotói fantázia folytonosan új világokhoz igazítaná a maga sokszor fölemlegetett „balkáni-mediterrán” valóságát (*Rothadt márvány*, 1997, *Balkáni babér*, 2001).

2. A TRADÍCIÓ VARÁZSA: KOSZTOLÁNYI

Ha elfogadjuk, hogy „a hagyomány megőrzendő szépség, nem pedig rablánc”, akkor Tolnai Ottónál a tradíció két kristályosodási pontja Kosztolányi Dezső és Csáth Géza élete és munkássága. Első és legerősebb láttelepe ennek a szabadkaiság, a bácskaiság. A második főleg a Kosztolányitól származtatható Adria-érintettség, amely egyszer megtalálta Tolnait, és a varázsnak azóta sem akar vége szakadni. Csáth esetében pedig az *árvacsáth* alteregó-fikciójában kicsúcsosodó irodalmi gyázmunka. Figyelemre méltó megállapítást tesz az életműben föllehető Kosztolányi–Csáth jelenlétről Tolnai monográfusa, Thomka Beáta, aki a kapcsolódások természetét „*finomadogatásként*” írja le.⁵

Tolnai rengeteg látható és (el)rejtett szállal kapcsolódik ahhoz a magyar irodalmi tradícióhoz, amelyre *ott helyben* talált rá, és amelynek *elfogadta az ajánlatát*, olyant, amelyhez magától értetődően köze van, amelyhez a sors kézen fogva elvezette. Tolnai fáradhatatlanul *végzi föltárá* munkáját egyfajta kötelességteljesítőjeként és újragondolójaként a Kosztolányihoz, Csáthhoz köthető irodalmi és léttradíciónak; ennek gazdagságát és következményét a Tolnai-opuszra az olvasó jobbára csak sejti, mert mindig újabb és újabb tartományára bukkan rá az írásokban. Mindkét szabadkait a „felmenői” között tudja: sokatmondó tény, hogy Tolnai Ottó mai lakóhelye Palics, Kosztolányi és Csáth Szabadkájához tartozó, az irodalmi tradícióba integrálható fürdőváros.

A Kosztolányi-ajánlat elfogadására példa a *Kosztolányi, az etruszk* című nagyszébe oltott (ön)vallomás. Ez a sokfelé szárazó, Kosztolányi délvidéki, bácskai és adriai nyomát kutató elegáns esszé Tolnai írói gondolatvilágába, s ezért programjába is belátást nyújt: a nyomozás, a rátalálás, a követés, az ösztönzés rétegeit fejtí föl, ahogy benne a tehetség és a művészi erudíció végzi a dolgát.

⁵ Idézi Utasi Csaba: Éjjeli halászat. In *Tolnai-symposion. Tanulmányok Tolnai Ottó műveiről*. Szerk. Thomka Beáta. Kijarat, Bp., 121.

Ott, helyben tehát: az Adria végeérhetetlen és szédítő kékje. De nem a délszlávoké, hanem a magyar irodalom Adriája. Az alkotóképesség teljében már a korai Kosztolányinál is. Kosztolányi és Esti Kornél tükörtengere. A Kosztolányi-elfogultság, mely sokunkat rabul ejt. Idézet Tolnaitól: „A tengert egy katonatiszt fogja megmutatni neki, aki csomag nélkül Fiuméba igyekezett, fürdeni. *Igen érdekes ember volt* – írja Kosztolányi. – *Már sokszor látta a tengert is.* A katonatiszt ujja, amellyel a tenger felé mutat, karneolköves – akárha ugyanaz a kéz lenne, amely a Belgrádi képekben gyűrűjével betűket karcol a vonat ablakára. *Háború lesz.*”

Kosztolányi mondata indítja el Tolnait.

Akinek ez a magyar irodalmi emlékezetben nevezetessé vált bekezdés, kiváltképp az utolsó mondat, a „Háború lesz” a tollhegyére került, az írhatott tárcát, tollrajzot és egyéb hírlapi műfajt, *mindig* költő volt, és *mindig* szépíró maradt, és korántsem csak a betű szerinti újságírócéh tagja. A nagy témák, vonzalmak előképei, az életvilág később remekművekké sűrűsödő darabjai, empirikus anyagai és mintái, korai leletei lépten-nyomon elének bukkannak különféle műfaji metszetekben. Az idézett bekezdést is a maga világába, élethelyzetébe mélyedő író, és nem a szenvtelen, az eseményeket, a készülő drámai eseményt kívülről szemlélő, leíró és lejegyző riporter írta. (Gondoljunk csak a jelenet költői gonddal kiválasztott szecessziós megoldására, az elegáns és örök sérülést okozó) *gyémántgyűrű* szerepeltetésére.) Nem mintha az újságírói normák betartása kívül esett volna a fiatal Kosztolányi szemléletén vagy elhatározásán: szándéka nem pusztán a dokumentáció, hanem túlnő rajra, és kiterjesztődik saját világérzékelésének az irányába.⁶

Ez történik Tolnainál is. Az „anyagkezelése”, ahogy föl kutatja magának a saját „Kosztolányi-helyeit”, a nagy elődöt is gazdagítja, nemcsak őt. Egészen kivételessé teszi, ahogy föltámasztja, lépésről lépésre *élő szereplővé* teszi Kosztolányit, s ahogy átveszi Rónay Györgytől, és a saját látókörébe vonja Kosztolányit, mint „etruszk” költőt is.

3. IRODALMI GYÁSZMUNKA: CSÁTH

Kosztolányi utolsó alkotói korszakában, az 1930-as években, a *Mostoha* című regénytörredékében Csáth emlékével viaskodott. Ennek pokoli kínjai ott vannak a fönmaradt fejezettörzökben, odavetett vázlatokban, az el nem készült regény munkajegyzeteiben. Kosztolányi, ha szabad így fo-

⁶ „Háború lesz”. In Mohai V. Lajos: *A vidék mélységes mítosza*. Savaria University Press, Szombathely, 2016. 28—33.

galmazni, Csáth „hűlt helyével” nem tud mit kezdeni, mai fogalmainkkal élve: képtelen „elereszteni őt”. Talán még büntudatot is kelt benne unokaöccse szörnyű végzete; „tragédiája messze visszaágazik az életbe”, állítja, és igazából nem is lehet fölmérni, mekkora súllyal volt jelen *ez a hiány, ez a gyászmunka* Kosztolányi életében, és hogyan van jelen az életműben.

Csáth emléke különös fényt kölcsönöz Tolnainak is: ő lesz Csáth *messze visszaágazó tragédiájának* egyik fölfejtője, aki a Csáth-jelenség mitikus kiterjeszhetőségével kísérletezett, és személyes identitást fedezett fel benne az írói/emberi sors foglalatára nézve. Csáth alakja, árnya, a Csáth-féle „árny zarándoka” különféle helyzetekben, alakmásokban bontakozik ki, és jelenik meg a műveiben. Az *árvacsáth* (1992) című nevezetes, közel száz versből álló, vallomásos „eposzának” teljes”költői anyagát” pedig egyenesen Csáth fantasztikus személyisége szolgáltatja – és, mint fentebb utaltam rá, fölbukkan *A tengeri kagyló* prózavilágában is. A közhelyszerű elemekből összeálló *árvacsáth* monumentális verséptéményében Tolnai Ottó rendkívüli beleérző képességgel akarja visszavezetni az íróelődöt a történelem kusza halmazába, célja, hogy visszaadja neki az életet, valahogy megmentse a világot a számára – és az olvasó számára. Két élet végtelen és rontó lehetősége kopírozódik egymásra, Csáthé és az övé. A Csáthról való megemlékezés egybeér a lírikus életvilágával.

Ahogy más módon összeér a kortárs Mirko Kovačéval.

4. EGY MÁSIK HELYI AKTUALITÁSRÓL

„Két párhuzamos világ van bennem óhatatlanul: az egyiket élem, a másikat írom. Hol, mikor, miként találkozunk, melyik hat melyikre, mi csordul át egyikből a másikba, melyik marad le, melyik tör előre, melyik foszt ki, és melyik lep meg ajándékokkal, melyik kettőz meg, és melyik választ el önmagamtól – ezen gondolkodom...” – írja Mirko Kovač a *Bevezetés a másik életbe* című könyvében.⁷

Amit Kovač leírt, írhatta volna bizton Tolnai Ottó is. És igaza lehet az olvasónak, ha fölfedezi ezt a művészi programot a rádióinterjú-regényben, hiszen minden fejezetében ott búvik meg. Tolnai életművében és művészi szemléletében a Kovač-féle értelemben is a párhuzamos világok sokasága van jelen, ahogy az tehát kiolvasható az interjú-regényből, még ha ez – a saját tapasztalatai szerint – gyanakvásra ad is okot. Az interjúregény 122. oldalán az olvasható, hogy a szerb írók közül legközelebb Mirko Kovač áll hozzá. Kovačról tudható, hogy a délszláv próza egyedülálló jelensége, otthona Ivo Andrić prózája közelében van. Sokak véleménye szerint a *Város a tükörben* című könyve már-már kongeniális folytatása a Nobel-díjjal laudált *Híd a Drinának*, minden Balkánról szó modern próza alfájának

⁷ Mirko Kovač: *Bevezetés a másik életbe*. Ford. Radics Viktória. Magvető, Bp., 1989

és ómegájának. Kovač írói világának érvényességére is a Balkán üti rá a pecsétjét, abban az értelemben is, hogy a mesteri mintaként tekintett Ivo Andrić írja. A Balkán örök bizonyossága, hogy „lássuk, halljuk a sebzett rab szív dobogását. Mennydörgésbe és felhőkbe burkolózva közelednek az elkövetkezendő századok, és nézik szégyenem. A nemzedékek színe előtt lelkem pőrén és gyáván hever, mint kettétört kard. Perzsel a világra nem jöttek részvétteljes tekintete.”⁸

Egyik kedvencem Tolnai Ottó tollából a Mirko Kovač *Malvina Trifkovic életrajza* (2000) című kisprózához írt reflexiója, kisesszéje. Ebben a legmegragadóbb elem az, ahogy Tolnai megmutatja, hogy Kovač voltaképp hogyan kereste és találta meg az irodalom és az élet számára a könyörtelenség, a brutalitás és a hidegfejű örültség legegyszerűbb balkáni történetét, s hogy milyen kevés elemből lehet nagy szilárdságú tartóoszlopokat építeni a regényben. A szégyen története és története Kovač írásműve, és nagyon távolra lát vele az író, a század végén bekövetkezett újbóli délszláv pokolra. Nagy terhet hord vele – ezt a következtetést vonja le Tolnai Ottó, akinek a jelenlétét, az írói jelenlétét is végig ott tudjuk, és amelyben a közös „jugoszláv sorsközösség” forgását sem nehéz fölfedezni.

Végezetül: néhány emlékezetes Tolnai-toposz. A tengert megfestő gyermekkori kékfesték fénysugarat árasztó képe mellett például. A kékítőgolyó mellett. Fölmerül a Palicsi-tó irodalmiasan ismerős szépsége és Rovinj távoli tengerpartja, ahol a halászhajók kilökték a zsákmányukat a szárazföldre, eleséget nyújtva a költő fiatalkori csavargó énjének. Ott, ahol ma is a rovinói halkonzerv készül, a Mirna Rovinj, amit Tolnai a budapesti boltokban keres Mirko Kovačra emlékezve. Idemácsolom ezért a *Sírálymellcsont* című korai vers látványát: „...mint a régi szentképeken / a részletesen megrajzolt lélek / megállt egy pillanatra a sziget fölött.”

⁸ Ex ponto. Ford. Vujicsics D. Sztoján. In *Verses világjárás*. Vál. Rába György. Kozmosz, Bp., 1971

BAKONYI ISTVÁN

Míg kabátot cserél Isten

Iancu Laura első drámájának kiadása után egy évvel, 2014-ben újabb verseskötete jelent meg *Míg kabátot cserél Isten* címmel ugyancsak a Magyar Napló Kiadónál. Gazdag lírai anyag. Benne az évszakok jelképiségeivel (költőnk kedves hónapjai a télhez kötődnek), a versnek gyógyónási szerepével, a háború tragikumának feldolgozásával, a hazához és az anyához fűződő szoros kapcsolat megnyilvánulásaival, a borús világkép jelzéseivel, az *Este a faluban* sorozat kiteljesedésével. Hat tudatosan megszerkesztett ciklus. „...Iancu Laura igazi humanistaként szólal meg ebben a kötetben, és olyan tartalmat kínál az olvasóknak, mely női hangvételésnek köszönhetően szinte egyedülálló a vallásos magyar költészetben. Költeményei apró kincsekhez hasonló imádságok...”

(Szabó P. Katalin: *Iancu Laura: Míg kabátot cserél Isten*. Bárka, 2015/3. 77.)

A versek jó részében erős lelki terhekről, mélységes emberi kötődésekről olvashatunk. Természetesen Istenről, hitről hasonlóképpen. Vagy éppen arról, hogy a „szívem visszafelé dobog”, jelezvén a megtalált haza és az ott hagyott hátország együttes élményvilágát. „...Iancu Laura erőlködés nélkül képes meggyőzni bennünket, hogy üdvösségkeresésében, az ő költészetének szintjén, az örök hétköznapi gesztusok egyikeként, konkrét a spiritualitás; mint ahogy beláthatatlan gazdagságú és tarkaságú életanyaggal látja el költészetét a felsőbb valóság, Isten világa...” (Kelemen Lajos: *Végül Isten és gyermekei fesztelenek*. *Iancu Laura: Míg kabátot cserél Isten*. Magyar Napló, 2015/6.)

Már a hangütés, az *Ének* belső világa is ilyesfajta tartalmat közvetít. A „bádog Krisztus virrasztásával”, „a magányos Istent” gyötrő kinnal, egy „megkésett anygallal”. Feltűnő a tőle egyébként szokatlan, bár nem egészen szabályos szonettforma rögtön a kötet elején. A vers „színhelye” az „Ó utca”, jelezvén a két világszint együtteségét, fontosságát is. Ebben a kötetben tovább járja korábban megkezdett költői útját, azon a szilárd alapon, amelyet megismerhettünk előző köteteiben és világában. Újdonságára életművének tudós elemzője így utal: „...Új tematikus távlatot nyit a háborús valóság (s a halottak világa); ami az emlék és a gyász korábról ismerős érzületét is mélyíti, fokozza. ... A kötet lírai főhőse mindemellett nem a szenvedő én, hanem a „magányos Isten”...” (Halmai Tamás: *Isten peremén*. Magyar Napló, 2019. 37.) S Halmai éppen az *Ének* című verssel kapcsolatban írja ezt – joggal.

S ebben a világban az *Angyal* is különös jelentőségű: a tisztaság, az erkölcsiség képviselője, aki a róla címzett műben ilyen szerepet játszik: „... Felsír, mint ki idegen, / retteg, hogy megszeretem.” Ez sem a szokásos angyalkép; összetettebb annál. A költői én sajátosságai formálják ilyenné. Benne az emberi és az angyali jegyekkel. S az angyali értékekkel szemben ott a történelem valósága. A *Hiába János* (micsoda beszélő név, Ady „mesebeli Jánosának” távoli rokonaként!) hőse, az alcím szerint egy kárpátaljai hősi halott, akinek emlékére íródott a vers. (Természetesen nem a későbbi háborúról van itt szó, de annál fájóbb a képzelt párhuzam, jelezvén a történelem folytonos ismétlődést, a borzasztó háború barbarizmusát.) Akár a *Szeretföld* hőse is lehetne ennek a versnek központi alakja, akinek „...Nem sarjad utóda...” Ikerverse a *Szerelem*, amelyben ezt találjuk: „90 éve úton vagy, Haza. / Bosznia nagyon messze van – sügtad, de már holtan...” Néhány szóval megragadott tragikum, annak megértésére, hogy „...miért tört ki a világháború.” Rejtett szavak, rejtett érzések lírája. Van benne valami időtlenség, persze konkrétum is. Így, együtt szép és emlékezetes. S ebbe a történelmi távolba helyezi bele a költő saját privát világát, külső és belső történetét. „...S bár gondolatai, érzései mindvégig ott járnak a gyermekkori környezetben, ez a visszafelé dobogó szív mégsem a múltba vágódásról, sokkal inkább a múltban életről árulkodik...” (Bartusz-Dobosi László: Meztőláb. *Iancu Laura: Míg kabátot cserél Isten. Vigília*, 2016/1. 103.) Egyébként a *Látogatók* egyik sorában olvashatjuk: „...úgy érzem, szívem visszafelé dobog...”.

A *Vízen* már a „privatizált én” köreit mutatja fel. Íme, az egész szöveg: „Tegnap, úgy három után, / nehezemre esett, / átkeltem a Dunán, / egyenletesen, / mint, aki örökséget hord a hátán / és a tekintetében. / Ahogy újból mondani kezdtem: / hogy szerettelek, az volt a büntetésem, / s mint viharban a szalmaszál, / megjelentél a szélben.” Egy hétköznapi pillanat a szöveg elején, aztán gyorsan emelkedik a szint. Kirajzolódik tömören egy emberi kapcsolat rajza, a pillanat és egy hosszabb idő megidézésével, aztán egy csattanónak is fölfogható lezárással. A teljesség igényével. Ezen a helyen a materiális valóság a „díszlet”, és ez a valóság áll a középpontban. A személyes lét és sors, valamint az egyetemesség szintjének együttes jelenléte. A gondolati líra szép példái sorjáznak a kötetben, a legfontosabb emberi és morális kérdésekkel a középpontban.

Az ilyen példák közé tartozik a *Téltudat* című vers is. Félelem, rettegés, önmagával szembenezés. Ilyen fogalmakat juttat eszünkbe a szöveg, ilyen részletekkel: „...nyelvemből elhull minden szó, / s ha volt valaha: a hitem, / és ellenem fordul...” Drámai belső küzdelmet folytat önmagával, olyan küzdelmet, amelyet gyakran megvív az ember, és gyakran bele is fárad, s lelkiileg elszegényedik. Mélybe hatol itt a költő, bár elképzelhetetlen, hogy nem vezet fölfelé útja a valóságban. Nem véletlen ugyanakkor, hogy a következő vers címe: *Erőtlenül*, majd ezt követi a *Zsákutca*. Érdekes

megjegyzés a következő: „...Iancu Laura katolicizmusa Rónay György, Pilinszky János vagy Péntek Imre vallásosságával rokon, de attól mégis nagyon távoli, hiszen lírájának női szubjektuma nem tehető zárójelbe. ...talán azokhoz a megragadó és kifinomult asszonyokhoz hasonlít, akik a középkorban az evangéliumokat másolták különböző kódexekbe...” (Szabó P. Katalin: *i.m.* 76.) Figyelmet érdemlő szavak, bár Péntek Imréhez fűződő rokonságát nem egészen értem. Másrészt nincs okom Iancu Laura vonzó nőiségét kétségbe vonni, és a középkori párhuzam is rokonszenves, ugyanakkor alapjaiban nem a férfiség vagy a nőiség az igazán meghatározó a költészetben. Megértvén persze, hogy vannak ilyen sajátosságok és különbségek.

Vissza-visszatérő téma és élmény az anyához fűződő mélységesen emberi és gyermeki kapcsolat. Ez a legerősebb kapocs, az elhagyott szülőföld miatt érzett fájdalom és hiány legérzékletesebb értéke. *Anyám imádkozik*, ez a címe egyik legemlékezetesebb versének. A cím is pontosan jelzi, hogy az anya és az imádság szerves egységet képez ebben a világban, amelyben „árnyéktalan a fájdalom”. Anyaversei a téma legjobb magyar és világirodalmi szintjével jelentenek egyenlőséget. Drámaiságukban, mélységeikben. „...Egyik országból hiányzol, / másokban épp imádkozol...” Ez még csak tárgyyszerű tényrögzítés, hogy aztán így emelkedjen föl a szöveg: „...Araszolva a sötétben / gaz verte utakon / hideglelés elgondolnom: / a hit is földre nyom.” Nincs tehát igazi föloldás, a hit és az ima sem elég – úgy tűnik. Itt is elsődleges a belső, lelki küzdelem megnyilvánulása. „...az anya motívum, amely a szerző édesanyjához fűződő rendkívül mély, zsigerekig lehatoló kapcsolatát több versen keresztül is bontogatja. Nagy-nagy hiány, örök fájdalom az édesanya távolléte, s a nehéz sorsával szembeni tehetetlenségérzés kapcsán előkerülő szomorúság...” (Bartusz-Dobosi László: *i. m.* 101–102.) Ugyanakkor van ebben egy még távolabbra mutató jelzés is: az anya alakja megtestesíti a szülőföldet, annak táját, a „gaz verte utak” miliójét. Az „anya föld” világát, miközben mindezek a szavak az „anyaország” nevezett környezetben szólnak. Valószínűleg innen szólnak az *Újabb* szavai is, azzal együtt, hogy: „...A kapuban még megölelem. / Ágynak esik, és értem mond imát...” És van úgy, hogy gyermekkori emlék bújik elő a múltból, ahogy például az *Itt jártál* soraiban láthatjuk.

És nemcsak a magyar és csángó világ momentumai szüremkednek be lírai világába, hanem a külvilág pillanatai is. Ebben a tekintetben is van változás a korábbiakhoz képest. S egy akkor nagyon friss lírai reakció a *Szerda* című versben található. Két hír a világból. Az egyik a kijevei Majdanon történtek, amikor az oroszbarát elnök elleni tüntetés vérbe torkollott, száznál is több halottal. A másik az író társ, Borbély Szilárd halála. Két különböző hír, ám mindkettő megrázó. „Amikor ezt írom, / a Majdanon már túl sok halott van, / és meghalt a Nincstelenek szerzője...” Újra szigorú tényközlés, aztán jön a lírai kibontakozás, a lélek rezdüléseivel.

A személyes gyász fekete ruhájával, s a végkifejlettel: „...Körülölel egy messziről jött rettenet, / egyedül vagyok, hitetlenség, / egyedül, veled.” Itt is a hittel folytatott küzdelem megtestesedése. Költőnk történelmi érzékenységének megjelenítése új vonás ebben a kötetben. Erről tanúskodik az 1939–1943 is. Belehelyezkedik a háborús múltba, annak egy személyiségébe, a „felnégyelt nyelvű” búcsúba, a világ szégyenét elviselő emberbe. Még összetettebbé teszi az élményt egy tény: „...Furcsa leírni, de például Trianon a moldvai magyarság kirekesztettségében semmiféle változást nem hozott, hiszen már évszázadokkal korábban megszakadt a kapcsolat az anyanemzettel. Így válik érthetővé a régi-új hazát megtalált Iancu Laura kései keseregése...” (Bartusz-Dobosi László: *i. m. uo.*)

Hasonlóképpen erős az otthon iránt tanúsított mély érzésvilág felmutatása, bár ebben vannak előzmények. S az *Otthon* című versben megjelenik a kötet cím is: „...Haza kéne menni, míg kabátot cserél Isten...”. A vágyakozást finom eszközökkel fejezi ki, mögötte a nehezen megvalósítható tényekkel. S közben ott egy kiemelt mondat: „...Az ég magason, a föld kemény...” Különböző színhelyek, különböző szférák. Az egyik a pozitív, a másik inkább a negatív értékek hordozója. Kelemen Lajos szerint: „...Az emberi sors eredendő kettőssége azonban valami hasonló, fekete-fehér szentenciában aligha megoldható. A modern vallásos líra bensőséges-ségével, kendőzetlen vallomásaival, gyónásával voltaképpen a mai költői tétováság, a nagyszabású elhatározásait hezitálás megtörője...” (Kelemen Lajos: *i. m. uo.*) Igen, és innen a *gyónás* fogalma kiemelendő, hiszen ez a szakralitáshoz köthető cselekvés tulajdonképpen az egész kötetre vonatkoztatható. S az otthonhoz köti egy „otthonról hozott ólomkereszt is a maga súlyával. (*Örökség a határon*) Súlyos örökségével.

Folyamatos a párbeszéd Istennel, szinte a kötet bármely szakaszában. Imádságok ezek a művek, a szó legjobb értelmében. Ez majd az *Este a faluban* című sorozatban jelenik meg elsősorban, de el-elszórva végig vonul az egész kötetben. Láthatjuk, hogy az ilyesfajta megszólalás a legközéppontibb része ennek a versvilágnak. Nemcsak a magasztalás szavait találjuk bennük, hanem sokkal inkább a válaszra várók kérdések sorát, egészen a számonkérésig. „...Csak az ég kopik, elvásik fénye...” – olvassuk például a *Mint oly sokanban*, miközben az ember az ég felé tekint. S a *Szőkevény* egyik részlete: „...S tudod, mi van még, Istenem? / Tiszta vétek, szeplőtelen: / öröklétről álmódó halál...” És egy, tőle szokatlan, nagyobb terjedelmű költeményben megszólítja a közelmúlt legjelentősebb pápáját is. A *Boldog II. János Pálhoz* rokonságot mutat az Istenhez szóló műveivel, itt viszont több a történelmi párhuzam. A szellemi alapállás hasonló. A békeközvetítő, 482 szentet avató egyházfőhöz szól, akinek megbocsátottak a protestánsok és a zsidók. S aki eljött Romániába és Magyarországra, de Erdélybe nem jutott el. S a drámai kérdés: „...Nem tudom, atyám, / van-e még idő, / s félsz-e még vajon / keresztet vetni, / amolyan áldást / oszto-

gatni a / Szeret-menti nyílt / sírokra, hol a / túlélők néma / szava nem ének / és nem hozsanna...” Bizony ezek a gondolatok rokonságot mutatnak a *Petrás Incze János* című dráma kérdéseivel, már ami a Vatikán mulasztásaival kapcsolatos. S a moldvai magyarok hazája e költemény tanulsága szerint „fehér lepel.” Igen, itt is van szelíd számonkérés, hiszen a szakralitás mellett a történelem viszontagságai is megérintik a költőt. Álljon itt egy izgalmas felvetés! „...Iancu Laura hívő, *szólandó énje* az abszolút elhivatottságig Istené. Annál érdekesebb, hogy – mint annyi kortársa – ő is hajlandó próbát tenni abból a jelenkori és hovatovább kifürkészhetetlen heroizmusból, amely ugyan dacosan ragaszkodik az Örökkévalóhoz, viszont azzal a kitételrel, hogy a XX-XXI. század részére kifazonírozott örökkévalóságban mindig is megvolt, s legyen is meg az ész hatalma és érdeke...” (Kelemen Lajos: *i. m. uo.*) Valóban: az ilyesfajta költészet, s annak művelője ékes bizonyítéka az ész, az értelem és a hit egymást erősítő viszonyának.

Rendkívül összetett a feljebbvalóhoz fűződő viszony. Van, ahol a megihitség a jellemző. „Vastagodik az esti szürkület, / elém vetődik, Uram, a rettenet, / nem tudom, merről jön, / ki küldi rám a szerelmet...” – így kezdődik a *MT 25, 13*. A címben megjelölt újszövetségi részlet egyébként így szól: „Vigyázzatok azért, mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok, a melyen az embernek Fia eljő.” (*Szent Biblia*. Károli Gáspár fordítása. Magyar Bibliatanács, 1989) S az *eljövetel* sajátosan így születik meg a Iancu-vers végén: „...Gondolsz-e néha arra, / lehetnél Te is a jegyesem?” Ismeretes, hogy Jézus a katolikus hagyományban többször is megjelenik, mint „mennyei vőlegény”, jelezvén valamiféle misztikus, szoros kapcsolatot a földi lényekkel is. Népénekekben találhatunk erre vonatkozó idézeteket. Valószínűleg ennek a versnek hátterében is ott húzódik meg ez a hagyomány, ha nem is a második eljövetelt jelzi ez az összefüggés.

Vannak áttételesebb, rejtettebb megnyilvánulások is a fentiekkel kapcsolatban. Például ez a miniatűr remeklés: „Vasárnap délután / felszállt az ezüst dér. / A szemközti fán / a meddő ősz vesztegel. / Kétezer éves neveddel / ülök szemben. / A valahonnan érkező idővel.” (*Idő*) Az őszi pillanat és a már-már örökkévalóság kapcsolódik itt össze, a kétezer éves név nyilvánvalóságának segítségével. Iancu Laura jellegzetes verseinek egyike ez, újra a példás tömörítés szép példája. Nyelvi pontossággal, a titkok föllebbentésével, igényes módon.

Mint ahogy ez a szint jellemzi azokat a műveit is, amelyekben tiszteleg az elődöknek és a kortársaknak. Akikhez emberi és erkölcsi rokonszenvvel viszonyul. Weöres Sándor, Kiss Benedek, Mezey Katalin, Oláh János. Nem alkalmi versek ezek, hanem olyan művek, amelyekben a megidézett alkotó lényegéről esik szó. Vagy éppen egy-egy motívum kifejtése történik meg, mint a Weöres emlékére írott *Gólyában*. Másutt használja a köszöntött előd vagy pályatárs beszédmódját, felnéz tehetségére és erkölcsisé-

gére. Minden esetben jelzi a szellemi rokonságot, a szimpátiát. A közös feladatok nagyszerűségét.

A kötet leghangsúlyosabb részét a tíz versből álló *Este a faluban* ciklus adja. (Kettő már azt ezt megelőző verseskötetben olvasható volt.) Volt tehát már előzménye, ám itt csúcsosodik ki igazán az azonos című, számozott művek sorával. „A beszélő alapállása az öröklött szorongásé, a hagyománnyá lett fájdalomé... Az epikusan tág versszerkezetek vissza-visszatérő eleme a nyelvhez való viszonyt illető kétely. Isten megszólíthatóságának bizonytalansága épp úgy, mint a „nyelvháza” illuzórikus voltának félelme...” (Halmai Tamás: *i. m.* 43.)

Az *Áruld ez, Uram* kezdéssel nyílik minden esetben a szöveg, egyben megadván az alaphangot. Az Istennek való párbeszéd reménysége fejeződik ki ezzel a hangütéssel. Már az 1. számú versben drámai kérdések záporoznak az Úr felé. (Eszébe juthat az olvasónak Nemes Nagy Ágnes *Istenről* című, hasonlóképpen sok kérdést fölvető verse, aminek aztán ez az utolsó sora: „...Egy szót se szóltam.” A magyar költészetben van hagyománya ennek a „perlekedésnek”. Elég, ha Ady Endre istenes lírájára gondolunk, de egyik legnagyobb drámánkat, *Az ember tragédiáját* is említhetjük. Közelebbről Pilinszky költészetében is akad hasonló példa.) Itt, Iancu Lauránál a befejező sorok közben a konkrét helyszínre is utalnak, jelezvén az *Este a faluban* cím indokoltságát. „...Mikor elmentem, itt hagytalak, / anyám fekete hajával játszottál éppen, irigykedtem – nem tagadom, / trágját szórtam a szántóföldeken, / jussomért dolgoznom kellett, / ha vastag volt a kapanyél, megnyújtottad tenyerem – és jókat neveltél.” Ezek a sorok pedig József Attila hasonló tárgyú versvilágával rokoníthatók; ott is, itt is a fizikailag is jelen lévő Isten áll a középpontban. Akit közvetlenül meg lehet szólítani.

„...A kérelem, s mellette a dac, a lázadás pogány szólamai, ágostoni felhangoktól kísérve; a hit útvesztője és tisztánlátás félelmetes terepe, ahogy idő és tér átfoghatatlannak tűnő távolságait nyitja meg egyik verssor a másik után; s mindehhez voltaképpen egy kicsiny falu estéje a lírai ürügy, éig verődő következményei pedig az esendő emberben ütköznek össze...” (Kelemen Lajos: *i. m.* uo.) Kelemen egyébként „versszimfóniának” látja ezt a ciklust, kitágított kerettel, monumentális arányokkal. Joggal írja ezeket a sorokat a valóban példás lírai vállalkozásról. S felvonnulnak a sors kiemelt pillanatai, a faluhoz kötődő és az onnan már alig látható és átélhető élmények. Benne vannak a kislánykorhoz köthető kérdések is, amelyek a maguk szent naivitásával érdekesek és lényegre törők. A 3. számú vers például így kezdődik: „Áruld ez, Uram, / miért nem alszol! / Álmodat én álmodom kialvatlan újszülöttek ágyán, / s ha kiabálok, nincsen hangom, / vacogok kések és ollók között...” Félelmek is gyötrik közben a lírai ént, az Úr hatalmasságának tudata tölti el ilyen érzésekkel. Ugyanakkor a számonkérés az egyik legfontosabb mozzanat ezekben a

versekben. „...számon kéri Istenen az értelmetlen halált, a hazátlanságot és hitetlenséget, s az élet minden olyan számára fontos kérdését, amelyre nem találja a választ...” (Bartusz-Dobosi László: *i. m.* 103.) Igen, nemcsak itt, másutt is a válaszkérés kiemelt szerepet játszik, s az is tény, hogy a válasz bizony elmarad. Drámai kérdések sorát olvassuk, s a válasz hiánya még feszültebbé teszi ezt a lelki világot.

Ám a számonkérésen kívül találunk példát az imaszerű könyörgésre is. A szerelemmel kapcsolatos kérdések után a 4. vers így fejeződik be: „... Éjszaka van, maradj velem. / Szél járja arcomat, / tekintetéről álmodok / hét éjszakában hét napot. / Megigazítod hajamat, / mint atya tékozló fián, / s ha Te meg is kegyelmezel, / megbocsát-e anyám?” Szépséges sorok, megkapó élethelyzet. Összekapcsolódik bennük a Föld és az Ég, a földi ember és a mennyei Úr. Mint ahogy Iancu Laura egész költészetében is megfigyelhetjük, megcsodálhatjuk ezeket az irányokat. Rendkívül érett az itt élénk táruló költészet, gazdag jelképiséggel, nyelvezettel, a legjobb hagyományokat követve, illetve a legkorszerűbb irányokat beolvasztva a líra belső világába. Egy hosszabb drámai monológ születik meg így, ilyen részletekkel: „...A te szíved, / akár az évszakok / virágzik és temet. / Ki győzi látni, hány csókból / tör ki a háború, dagad a rettenet, / s ki az, ki nem hallja: / átokzsoltárt zeng mind, / téged is becsapva, / ki félholtan énekel párban. / Hát meddig hallgatózol, jó Uram?...” (6.) Igen, monológ, hiszen a megszólított nem felel...

Mindezek ellenére egyértelmű, hogy a költő a *létező Úr*hoz szól, erről tesz tanúbizonyságot minden szavával, költői-emberi tisztaságának erejével. S ekkor is látható, hogy lesz itt még folytatás.

Fotó: Csetvei Klára

BALI ANIKÓ

Gyanútlan kagylók

Ritkán úszom,
de a tengerrel hasonlóak vagyunk:
testem közel hatvan százaléka víz,
bennem is lennie kell a mélyen hallgató anyagból,
amelyből sok év alatt születnek meg az igazgyöngyök.

*

Néhány karcsapás, és átveszem
a tenger ritmusát,
a cethalakkal együtt lélegzem,
óriás teknősök mozgását mímelem,
a kopoltyúsoktól megtanulok
víz alatt énekelni.
A tengerfenékre színes halak csalogatnak,
kalmárok, kagylók, korallak
suhannak el mellettem,
alkalmazkodom a sötétséghez,
a felfedezés ösztöne,
ami emberi
ragad magával,
egy ideig elhiszem, hogy képes vagyok
tisztelni a tenger univerzumát.

*

Mélyebbre merészkedek,
egy zátonyon túl
ellenem fordul a test
csökevényessége.
Harc ez ember és tenger között,
a hódítás vágya, az erőfitogtatás
felébreszti bennem szörnyeimet:
birtokolni,
elvenni,
vinni akarok

valamit abból, ami az enyém is,
ami évezredekkel ezelőtt
a tengerfenéken maradt,
ami vanni van,
de még nincsenek rá szavaink.

*

Ahogy kagylótestbe idegen
porszem tolakodik,
a sejtfalakhoz tapadva
elszívja a kocsonyás anyag sóját,
hívatlan vendég,
idegen szellem,
így hatolok egyre lejjebb én is,
kezdetben csigákat,
halakat, rákokat gyűjtök,
elmagyarázom nekik a mondatok
rendjét, hogy képessé tegyem őket
az akváriumomban való életre.

*

Egyre csak úszom,
mélyebbre és mélyebbre,
sosem látott élet csápjai
tekerednek a lábam köré,
de csak úszom, erősítem
a lábcsapásokat,
míg elérem a legmélyebb pontot,
onnan nincs tovább,
ha zászlóm volna,
kitűzném: íme az ember,
aki meghódította a legnagyobb
mélységeket.

*

Készen állok, hogy elvegyem jussomat,
magamra öltöm a tenger pikkelyes bőrét,
markomba viszem, amit markolni lehet,
amíg a tüdőm bírja, maradok,
a tenger megérzi

parazita szándékomat.
Elrugaszkodok,
hátamra kígyók, csigák,
vízi csikók tapadnak,
hallgatásuk, ahogy tengerfenéken
az üledék, a számban gyűlik össze,
megreccsen a fogak között,
felsérti a hangképző szerveket,
megül a nyelv repedezett hátán,
feltépi az ízlelőbimbók idegszárait,
de én csak úszom a felszín felé,
ahogy a levegő fogy, úgy könnyebbedik
a vállamra nehezedő teher.

*

A tenger kihány magából,
mint Jónást a cethal,
a kiöklendezett nyállal együtt
vetődnek papírra asztalomnál
a mélység eltitkolt lényei,
néha ragadozók, máskor vízi tündérek
születnek belőlük,
a sorok közé tülekednek,
át akarják venni az uralmat a szavak fölött,
visszakapni, amit örökségemként vettem el tőlük.
Egy ideig hagyom, aztán egyetlen lélegzettel
visszaparancsolom őket a nyelvem alá.

*

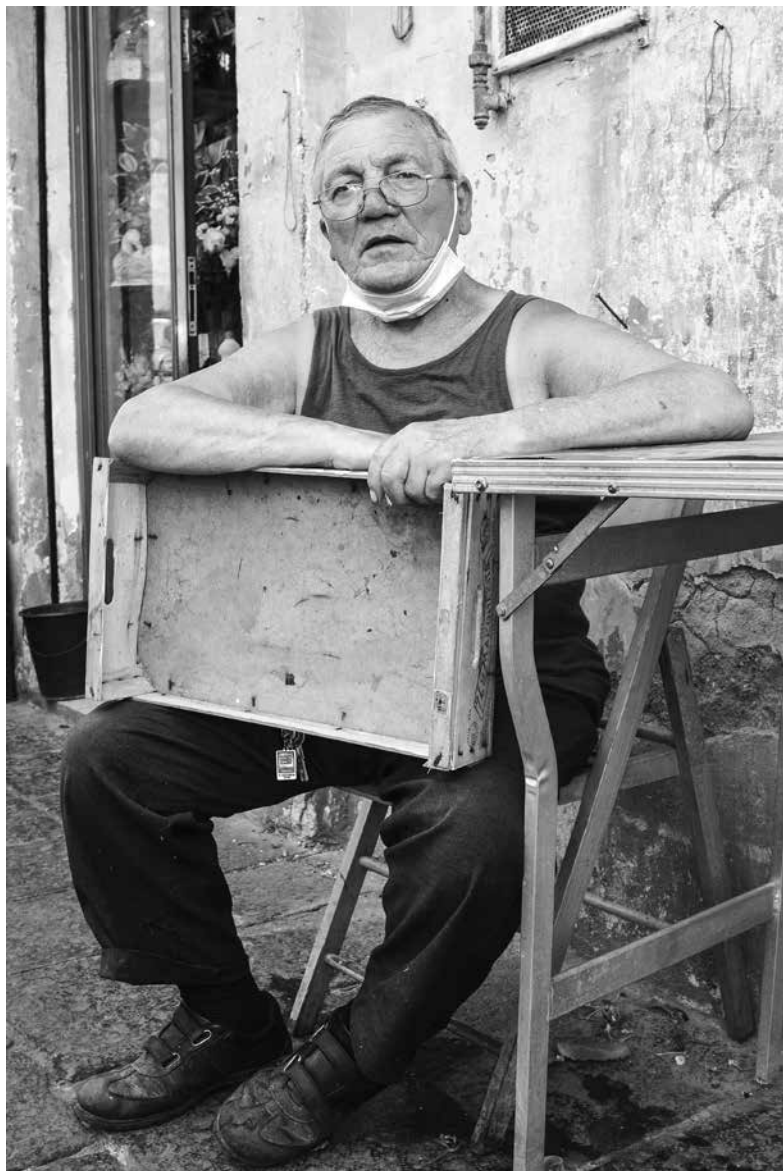
Ott várnak most is,
nyitott számon keresztül a fényre,
amit évek alatt rétegeznek
egy homokszem köré
a gyanútlan kagylók.

(Felfújt lufi)

Felfújt lufi az iskola kötözőszalagon lóg rajta az udvar a kosárpálya az osztály a táblára írt v-a-k-á-c-i-ó színes betűi a bizonyítványok Marika néni asztalán álljunk tornasorba páronként mondja a tesitanár lassan indulnunk kellene Vince kíséri Marika nénit mert mindig Vince áll elől ötödik óta ő a legmagasabb és a bajusza is serken elkezdjük a ballagmárt a nyitott ablakon túl a nyár botorkál összeolvad a gyerekzsivaj a méhek duruzsolásával zsong az udvar a kémiaszertárból Icuka néni szalad héliumos palackkal a kezében pumpál néhányszor a lufiba közben elkapja a kötözőszalagot hirtelen emelkedni kezd minden emelkedik ő is a lába a kosárpalánkot súrolja szalad utána az igazgató mögötte a helyettesek az énektanár fél kézzel vezényel felkapaszkodik a szalagra a héliumtól manóhangon énekelünk Marika néni az ablakhoz szalad összecsapja a tenyerét jesszusom átlép az ablakon elkapja az egyik helyettes nadrágszárát ugrik utána a tesitanár ezt nem hagyhatjuk Vince utánalép követi az osztály előbb a nagymenők akik a múlt héten még bezártak a lány wc-be utánuk következnek a vagány csajok aztán a kevésbé azok a stréberek a mindig buzgómócsingok a kiskedvencek a legvégén ott lógok én is közben Icuka néni pumpál úgy megnőttünk nyolc év alatt szipogja a lufi egyre csak dagad emelkedik attól tartok kidurran de csak megy felfelé elhagyjuk az iskolát még látom a tetőre felrúgott labdák pöttyeit zöld hajú nénik a hársfák apró hangyák a gyerekek az udvaron a panelházak ablakából nagymamák integetnek nincs megállás emelkedünk egyre magasabbra térkép a város nincs visszaút innen biztosan nincs közben azon gondolkodom tanultunk-e valamit a héliumról meddig bírja lehet hogy soha többé nem térünk vissza egyre távolodunk a földtől elérjük a légkör határát mi van ha kiderül hogy a föld mégis lapos a Marson meg egyáltalán nincs oxigén és hiába akartam űrutazó lenni a törött karom miatt amúgy sem lehet a fizika hármast sem sajnálom csak visszamehetnénk végre de emelkedünk egyre feljebb a tesitanár hirtelen ejtőernyőt vesz elő viszi magával a tanári kart kapaszkodnak egymásba ahogy a hélium egyatomos molekulái kapaszkodnak ereszkednek lefelé Marika néni könnyezve integet már csak az igazgató kopasz fejét látom felnézek Vince feljebb mászott a menő fiúk és lányok utána én várok sosem voltam jó rúdászásból majd csak történik valami mert valami mindig történni szokott Vince eléri a lufi száját szakszerűen engedi ki a héliumot ezt is megoldja ahogy mindig mindent megold lassú sziszegéssel zsugorodik a lufi ereszkedünk előtűnik a föld kiderül hogy mégis gömbölyű előrajzolódnak a házak a fák az utcák a nagymamák udvaron a gyerekek mi újra belekezdünk a ballagmárba de nem manó

hangon én érek elsőként földet segíték a lányoknak furcsa de rám kacsintanak megérkezik Vince kezét fogunk ahogy régi cimboráknál szokás Vince megveregeti a vállam most tűnik fel hogy magasságban utolértem őt és nekem is kinőtt a bajuszom Vince a kezembe nyomja az összezugsugorodott lufit állunk és nem értjük mi történhetett hiszen mi csak el akartunk ballagni az iskolából.

Fotó: Csetvei Klára

DEBRECZENY GYÖRGY

azt a sötétséget akarom

Szőke Imre nyomán

emlékek nélkül vagyok
néhány pipacs a töltés oldalában
pont ilyen lenne a baszás
combom tövénél hervadt ujjbegyek
gyűrűfehér hús ajkaim emlőd körbezabálják
mentolos idő

írtam neked egy levelet – mondtam –
az idősek otthonának teraszán
műfenyő átdöfött nyakú szaloncukor
női testekbe darált látomások
holt nyelven hallgatsz nincs mit mondanom
lebegtem a rácsok között

gyémántból volt egy szőke kislány a gangon
a gyárudvarra zuhant
tényleg fázom anyu
hallgatom minden mondat végéről a pontot
kibeleznek megkoronáznak meggyújtanak

kilépek ajtón-ablakon
mindenfelől mint dumdum golyók
pillangók kik megszöknek helyettem
nincs itt már hely e gyors pokolban
úgy szeretlek mint jégeső
élj úgy mint aki látta az istent kint a parkolóban

vártuk a hármass villamos égett sárga ladikját
mondta egyik kukázó a másiknak
de ha megszűnök várni nem vagyok
azt a sötétséget akarom ami az ég mögött van

ott ült az ember

ült a vasútállomáson az ember
ott ült a kis ember a nagy padon
a tengernél ülhetett volna
homokpadon de itt salakbeton

és mindenütt beton talpfa sín
mindenütt vasútállomás
ott ült szegény a nagy padon
azután egyszercsak felállt

szépségverseny

közös tálban közös cseresznyemagok
most lehet jönni cseresznyézni
megtanulni a miniszter úrtól
helyes használatát a kaszának

a Tállya-vidék legderekabb agrárminisztere
szépségversenyen traktorok bírása Egerben
ha Szent Donát napján belecsap a villám
akkor sem érheti semmi baj őt

feldíszített ökrösszekereken
vonulnak végig a városban a gazdák
az előjárók és a közönség ünneplő serege előtt

feldíszített traktorokkal járják végig a várost
a színház előtt felgyorsulnak
és megszépülnek a traktorok

szökésem az ólombörtönből

ment-e a könyvek által
a mi dolgunk elébb?
gondolák a könyvtárban
gondolások
gondolásokra gondolások

a dózsepalota könyvtárában
ment-e a rá gondolás által
előbb a gondola
a gondolat

ment-e a dózse-
palota által
Giacomo Casanova
följebb
vagy előbb?
van mikor ólmos
a gondolat a bot
s az ég
börtönben ólomszürkeség
ólmos tetőlemez

én most elindulok
majd Casanova fedez

Tájkép kutyasétáltatás idején

Azt nézem, melyik kutya rángat
pórázon embert maga után.
Torkából feltör a madárdal,
ha hisztérikusan reagál

Az úton szétszórt ablaküveg,
megvakult a szemközti ablak.
Üresen tátongó szemüreg,
de a házak szívében dal van.

Tántorgó részegek az úton,
mint meg-megbicsakló mondatok.
Döglött karácsonyfák halomban,

amíg ti ünnepet tartotok.
Csak fenyőfán díszek voltatok,
őrlődtek a szeméthalmomban.

Tudhatom

A dolgaim alázatosan leborulnak
mit keres a földön a műtárgy
s az égen a műhold
mert fontos a műgond s a valódi

Ez a város totálkáros
és senki nem vezet itt körbe
Egy csendes sarokban isten
némán köpköd a tükörbe

Sámánok extatikus utazásai
s a kagyló az istennő
szent tárgyainak egyike
Van ahol fizetnek is vele

A kőhold a földre zuhant
a föld felemelkedett a holdba
Maradt a házfalakról lecsorgó
vörös lő-fájdalom

Szálkakereszt tövében
issza a szomjazó a faszeszt
Látcsőgyárat lát amíg lát
de tönkrement

Szánt tóföldeket
de a beteg sírjához kimegy
Kárpát-medencecsonttörés
itt az élet is orvosi eset

Én elárvultam másokat
és mások elárvultak engem
Tört szárnyadat borítsd ránk
mérgező éji felleg

van ki férfi, van ki nő

van ki férfi
van ki nő
van akinek a levágott haja kinő

a levágott haját könnyű szárítani
a paróka árába beszámítani
mert van amikor az ember
igenis beszámítható

a haja beszárítható vagy ki
és előtte meg is lehet mosni

lehet a haj korona
hagymák távoli rokona
lehet a fejbőr hajas
és hajszálaink közé
keveredhet korpa
brokkoli és kínai kel
ősz húrja zsongás
kettőnyolcvanas kolbász
tyúkszem disznóláb

van ki férfi
van ki nő
van akinek a levágott lába kinő

TUNGLI M. KLÁRA

Ámulat

Repülés.
Elszakadás a földtől.
Aprócska házak, szűkülő falvak, városok.
Kétségben bukdácsoló felhők.
Ez itt Európa?

Tengert látni s nem meghalni.
Élni szakadatlan hullámevezésben,
homályban s fényben –
az örökké változó, mégis
mindig egy időben.

Embermese

Ölelni
majdnem lehetetlenül,
ahogy az óceán a földet,
aztán ellökni
kegyetlenül.

Kései utóérzet

Ragyogó délután faltuk egymást,
mint éhes farkasok
a prédát.
Este émelyegtem.
Kiköptem a számból
a kihunyó napot.

Tétovaság

Nagybőjtben
különbékét kötünk tétován.
Magunkkal is?
Növekszik az emberben az Isten?
Ki hajol meg ki előtt?

Szelíd faggatás

Ahogy a ház ölel
és az országhatár:
szelíden, mozdulatlanul.

Ahogy a sírhantot
szeretteid,
eggyé válva a földdel,
örökös kegyelemben.

Megérdemelten?
Hidd, hogy úgy!

Sokan lettünk

Kissé kopár tavaszelő,
de szép tulipános, orgonás.
Húsvéti szavak, mobilüzenetek.

Otthonvággyal tele a lelkem.
Csendemben a feltámadt Krisztus
lépteit hallom.
Közelít, s leül az asztalomhoz.
Mellénk telepszene, akik már
az Ő világából valók.
Egyszeriben sokan lettünk.

Köröttünk piros fénynyaláb.

Messzire tekintés

Szomorúnak látszik
mint egy kiürített ház.
A fák szűkében megpillantja
a távoli repcetáblákat.
Sárgán tárják szét magukat a horizontig.
Mégfürdik illatukban.
Lehámlik róla a bánat.

Hiányos álom

Az nem lehet,
eltűnt a sági erdő!
És hol a hegy?
Itt sosem volt útszéli kőkereszt?
És kiskert kaporral,
máksorokkal?

Valaki széthúzza a függönyt.

Szentség

K. Á. Flórája nyomán

Gyönyörű ez a nő.
Leány, szívében várakozással.
Madarakat röptet a noním kedveséhez.
Bokrot zöldít, hajnalvirágot fest,
gyepszőnyeget terít a völgybe
szerelmeseknek.

Léptei a virágok közt
tündérien óvatosak.

Hajlik feléje dús olajág,
körüllengi a béke.
Érzi: az a szentség.

Rácsselemez

Boda Balázs Gábor Metamorfózisa a Váruccában

Ha tovább nézem ezt a rácsot,
átalakul.
Negyvenkét fehér kocka:
örömeim.
Tizenhárom szürke fog közre
négy feketét.
Mélyek, súlyosak.
Oldalt hét félvilágos.
Kiegészül?

Várucca /81.

Jáger István Tavaszához

Ablakok ezek itt,
netán kockák?
Mit látok rajtuk?
A mester rongypamacsos
kézmozdulatát?
Kéktavaszában piros lángot,
arcáról sosem hervadó
lágymosolyát?
Ahogy érik, pezsdül a világ.
Apamadár kirepül,
míg az anya fészken ül.
Nincs, ki haragos:
minden szelídül.

Ajándék voltam

Utadon talált ajándék voltam neked,
kit valaha azért vesztettek el, hogy te
egyszer megtalálj, s gyémántvalóm
szívedből örökké kiragyogjon.

Napom barlangfalára

Újulásvágyam
avítt modernség.
Napom barlangfalára
vésett jelenet.
Mint világutazó
bámulok rá.
Borzongani
nem szeretek én.
Micsoda megkönnyebbülés:
nem éled föl,
s nem jön felém
egy öles bölény.

Fotó: Csetvei Klára

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

Dormán László:

Weöres Sándor borotválkozik (1969)

írott kép Fenyvesi Ottónak

A fényképet a mi fürdőszobánkban is
exponálhatta volna a művész, amit

volt, hogy néha sötétkamrának rendeztem be
fotópapírral vonva be az ablak négyszögét.

A fixiroldatot nagyapáink demizsonjában tartottuk,
s a piros lámpa fényében pedig a *Psyché* pikáns

lapjait olvashattam senkitől se zavartatván.
Ám az később volt, a 'kilencszázhetvenes években.

Most még kilencesztendős vagyok, apámé
az elsőbbség a fürdőben, első órája lesz a francia

a gimnáziumban, magam délutános vagyok,
harmadikos. A *Buba énekét* könyv nélkül fűjjük.

Nézem tehát, hogy apám borotválkozik,
számban az álom ízeivel fogmosás előtt.

Fürdőszobánk átlagos helyiség abban a korban,
költő, tanár és pedagógosz gyerek mind ilyen

falak között készül reggelente, s elnyúlhat
este majd a kádban, ha már letette a lantot.

Apám és Weöres Sándor nekem háttal, de látva
látom őket vállaik fölött a tükör fekvő téglalapján.

A költőtől balra az arctörlő kendő, mely – bár fekete-fehér
a gyönyörűn kompozíción – halvány rózsaszín

a mi tapolcai valóságunkban is, jobbra a hengerforma
tárgy meg a legfinomabb hintópornak lehet

ultramarinkék doboza. Hószínű csempesor fut keresztbe,
a nadrágtartók pántjai függélyesen feszülnek,

apámé X-et, Weöresé Y-t rajzol a hátukra.
Apám a frizuráját éppen úgy, balról jobbra,

fésülte, akár csöngei boglyahaját az apám lehetne
W S mester. Bő habot pacsmagolnak gigájuktól

szemgödrükig szét, jobb kezükön gyűrű aranylik
amíg ha nem is Wilkinson, ám legalább Astra pengével

lehúzzák a borostát, amely estére újra nő.
S az is hiába, hogy megvénültek és meg is haltak azóta,

mert csak az én arcom öregszik tovább, de az övüké örökétig
oly sima már, mint az angyaloké vagy akár két babapopsi.

Dormán László fotója

DOROZSMAI-SZABÓ ESZTER

Víz-dal

Azt mondom
sekélyes vagyok
de csak mert nem
úszol mélyre
sosem

oldódj fel
arcom
fodraiban
és
ha elönt
a szégyen
elsüllyednék
a föld alá
a felhők
tükröződése mögé
hogyan rejtse el
testemet
húzz ki engem

hullámzó kedélyem
mint a dagály és
apály állandó
váltakozása
tombolok
vagy csendesen
csobogok
fülkagylódba
súgom
a szerelmet

köldököm vízgyűrűi
mutatják
éveim
hol kő vagyok
néhol iszap

hajolj fölém
megmutatom
ki vagy
fürödj meg bennem
tisztulj meg bennem

Üveg-dal

Leginkább
áttetsző lennék
úgy
hogyha
átlátnának rajtam
az se lenne baj
mert nem volna
szégyelni valóm
vonatablakként
teret tárnék
a suhanó
világra
tisztán látna
rajtam keresztül
bárki
gyerek ujjakat
őriznék sima arcomon
ha hátam a falnak vetném
más tükre lehetnék
de a szálkát nem mutatnám
bár hajlítva
torz képet
láttatok
de csak mert
nem vagyok jól
ne haragudj
arcokat kutatok
olvasom ráncaikat
tűzben edzettek
sivatagban szétolvadt
a bensőm
majd újra összeállok

ha megköveznek
pókhálót rajzolnak
repedéseim
a szilánkjaim
ezernyi
színre bomlanak
ha süt a nap
szivárványt festenek
a rajtam eltűnt betűk
előbújnak
ha rám lehelsz
átlótt szívek
és monogrammok
ha mocskos leszek
nem baj
lemosható vagyok
ha összetörök
újrahasznosítanak

Összegyűrt papír

Ha például
munkába mész
reggel van
épphogy napkelte
sárga, piros fénycsíkok
az emberek arcán
te lefelé nézel
a szennyvízcsatorna
rácsai közé akadva
látsz valamit
ami fehér
és gyűrött
papírra emlékeztet
vajon lehajolsz- e
megnézni mi az?
érdekel- e
mi van ráírva?
lehet bevásárló lista
vagy egy napló részlet
nem tudod gyerek

kamasz vagy felnőtt
kézírás van rajta
lehajolnál kisimítani
elolvasni
a ráírt szavakat?
vagy rálépnél
a csatorna részébe
paszíroznád
esetleg fociznál vele
és jó messzire rúgnád
vagy ha véletlen már
a kezébe vetted
a legközelebbi
kukába hajítanád
mint egy kosárlabdát?
megmondom miért kérdem
az elveszett papír
gondolatokkal
összegyűrtén
a csatorna felett
a napkelte
sárga piros csíkjaival
szétterülve
ráncain
talán én vagyok
lehet hogy egy regényből
kiszakítva heverek
a földön
kisimulnék
vagy a széllel szállnék inkább
ahelyett, hogy fennakadtam
volna itt a rácsokon
bár írnál rám
egy szerelmes verset
ne káromkodást
kérek
hisz már amúgy is
bűntudatom van
amiatt hogy
fákat vágtak ki miattam
leszakítok magamból
egy darabot
ez piszkos és fekete

nem kell
én azt hiszem
leginkább
hófehér szeretnék lenni
tabula rasa
amin még
nem hagytak
ennyi sáros
lábnyomot.

Fotó: Csetvei Klára

RÉV TAMÁS

Spirálfüzet, golyóstoll

Most már mindegy, de tényleg nem kellett volna a department meetingen rajzolgatni. Bobó már nem akart semmit, se egy ötsoros emailt, se saját csöndes szobát, csak különösebb bonyodalom nélkül haza akart érni az irodából. Felhúzott lábbal ült a hetes buszon, a térdét az előtte lévő ülés támlájának támasztotta; a feje az ablaknak dőlt, a tekintete befelé, a térde felé irányult, a karjai a teste előtt összefonva, úgy várta, hogy a busz végre a Huszár utcához érjen, onnan már csak pár perc séta, és végre otthon lehet.

Amikor 2019-ben idejött a céghez, a havi department meeting volt a legnagyobb gondolja. Olyankor összegyűltek az egyik nagy tárgyalóban, és ott az osztályvezető egy órán át ecsetelte, hogy jól megy a cégnek – az egész belefért volna egy ötsoros emailbe.

Az év végén, amikor felújították az irodaházat, és másfél hónapon át otthonról dolgoztak, a department meeting is csak egy email volt. Nem ötsoros, de a kollégákkal még így is emlegették, hogy milyen szürreálisan jó volt ennyivel megúszni. Egyszer Bobó hozzátette, hogy talán vissza se kellett volna jönni az irodába, dolgozhatnának végig otthonról, de a kollégák lepisszegték.

Nem Bobón múltott, hogy a koronavírus-járvány után vissza kellett menni az irodába. Az otthonról dolgozós időszak vége felé egyre többször álmodott Bobó az irodaházzal. Az irodaházat arra tervezték, hogy emberek legyenek benne, ott üljenek, álljanak, menjenek a lifttel fel és le; és ha az irodaház nem kapja meg a megfelelő terhelést, meglazulnak az eresztékei. Semmi komolyra nem kell gondolni, csak majd befúj a szél az ablak alatt, majd kicsit nyikorog a hóviharban, aztán, ha már végképp magára hagyták, szép csendben összeroskad. Bobó nem mesélt senkinek az álmairól, de amikor kapott egy emailt, hogy a következő héttől kezdve hetente háromszor be kell menni, nem lepődött meg különösebben.

Nem is volt annyira rossz visszatérni az irodába, talán csak rajzolni nem kellett volna a department meetingen. Bobó hátul állt a nagy tárgyalóban, kezében a jegyzetfüzete, egy vastag, franciakockás spirálfüzet. Csak megszokásból hozta magával, a department meetingen úgyse mondanak semmi fontosat; de ha már magával hozta, és a golyóstolla is oda volt tűzve a füzet fedőlapjához, kipróbálta, tud-e a álltában, a meetingre csak félüllel figyelve rajzolni.

Először csak palcikaembereket rajzolt. Aztán egy kerek fejű, vizenyős szemű, kopaszodó középkorú férfit rajzolt. Egész jól sikerült, hát rajzolt

egy negyvenes házaspárt, aztán egy miskakancsót, rövid lábakkal, mellény helyett zakóval, a kezében aktatáska. Mire befejezte a rajzot, a department meeting is véget ért.

Hazafelé menet, ahogy felszállt a hetes buszra, látott egy fickót, aki mintha a rajzfüzetéből lépett volna elő: az arca ugyanolyan kerek, a szemei ugyanúgy vizenyősek. Bobó idegesen megrázta a fejét, aztán leült az egyik üres székre és kibámult az ablakon. Az Astoriánál feltűnt egy hajlott hátú, bajszos, pocakos figura. A fickó kopott zakót viselt, a kezében barna aktatáska, szóval a lábait leszámítva pont úgy nézett ki, mint a miskakancsó, amit a department meeting végén rajzolt.

– Ez nem lehet igaz – nyögött fel Bobó. Bekuckózott a busz kárpitborítású székébe: a lábát felhúzta, a karjait összefonta a teste előtt, a fejét az ablaknak támasztotta, és remélte, hogy különösebb bonyodalom nélkül eljut a Huszár utcáig.

Úgy bekuckózott az ülésbe, annyira jól kizárta a külvilágot, hogy csak két megállóval később, a Reiner Frigyes parknál vette észre magát. Gyorsan leszállt, és lehajtott fejjel hazagyalogolt. Otthon kipakolta a táskáját: a céges laptopot visszarakta az íróasztalára, a kulcsát kiöblítette, aztán elővette a jegyzetfüzetét. Kitépte az pár lapot, amin a rajzai voltak. A szöveges jegyzeteit visszamásolta a füzetbe, majd a kitépelt lapot betette a táskájába. Elrakott egy doboz gyufát, zseblámpát, egy kulacs vizet, majd újra elindult otthonról.

A Normafához ment, mert ott tudott egy tűzrakó helyet, ami egész közel volt a végállomáshoz. Már szürkült az ég, mire odaért. Gyűjtött egy kis rőzsét, a jegyzetfüzetéből kitépelt lap pont megfelelt gyújtósnek.

Szépen égett a tűz, akár kenyeret és szalonnát is hozhatott volna. Vagy legalább egy sört. Már mindegy, gondolta, hátat fordított a tábortűznek, belebámult a sötét erdőbe. Pár perc múlva észrevette a szentjánosbogarakat. Aztán a hallása is kiélesedett, a tűz pattogása ellenére hallotta, hogy a turistaúton jönnek-mennek az emberek. Valami kopogott a földön, mintha rizst, vagy homokot szórtak volna szét. Bobó megfordult, megerősítette a tüzet, zseblámpájával a földre világított, így már látta, mit szórtak szét az úton: betűtésztát.

A lába előtt össze is állt egy mondat: Nem a rajzokon múltott. Kis szünet után újra ugyanaz: Nem a rajzokon múltott. Aztán újra: Nem a rajzokon múltott. Nem a rajzokon múltott.

– Na igen – mondta Bobó félhangosan. Egy kis homokkal eloltotta a tüzet, a hamut lelocsolta a kulacsában lévő vízzel, aztán elindult hazafelé.

Végre egy jó kérdés

Amikor Gyurka összepakolt a konzultáció után, és visszaindult a tanszékre, az I épület geometrikus vonalai különösen zabolátlannak tűntek: a háromszög alapú lépcsők meredekebbek voltak, mint máskor, a déli fal íve már-már spirális alakot vett fel, a 136a szoba pedig szűkösebb volt, mint máskor. Gyurka tudta jól, hogy a szoba valójában nem változott. Az Informatika épület össze-vissza kanyargózó vonalai ellenére egészen szabályos, szinte téglalap alapú szoba volt, talán a levegője volt különösen nehéz és fülledt. A két kollégáját, Lacit és Rékát ez láthatóan nem zavarta, csöndben ültek az asztalaiknál. Amikor Gyurka belépett, Laci, ahogy szokott, felnézett és biccentett, Réka viszont oda se nézett, mégis hangosan köszönt.

A konzultáció szörnyű volt, húsz perc késéssel beesett az egyik hallgató, az előadásra nyilván nem járt be, és az első kérdéséből rögtön kiderült, hogy legfeljebb kétszer nyitotta ki a könyvet. Gyurka hiába hozta elő a szokásos szemléltető példákat, hiába talált ki újakat, a hallgató még mindig nem értette, mik azok a matroidok. Még jó, hogy azt nem kell megmutatni, hogy mikor és hogyan használják őket a gyakorlatban, mert azzal már legalább nyolckredites lenne ez a tantárgy, az meg elég nehézkesen fér bele a tantervbe.

Ezután kéne visszaülnie a kéziratához, pont ő írja az új tankönyv matroidokkal foglalkozó fejezetét. Reménytelen az egész. Leült a gépéhez, megnyitotta a kéziratot, de nem bírt koncentrálni. Már percek óta ült a monitor előtt, amikor azon kapta magát, hogy újra a nagy számok polinomidejű faktorizációján gondolkodik. Jó, ez túlzás, annak a cikknek a címére próbált visszaemlékezni, amit pár hónapja olvasott, arról szólt, hogy bizonyos peremfeltételek mellett, egy N pozitív egész szám D -vel oszthatósága $\log D$ időben eldönthető. Egész ígéretesnek tűnt. Ha megtalálja a cikket, már csak pár apró lépésre van szükség, például reprodukálja az algoritmust, kicsit általánosítja, és ezután a nyilvános kulcsú titkosításokat sokkal könnyebb lesz feltörni. Onnan meg már a P versus NP probléma sincs túl messze.

Tudta, ha erről beszél a kollégáknak, rögtön kinevetik. Titokban kéne ezzel foglalkozni. Egyedül nyilván kicsit lassabban halad, mint egy egész csapat, meg ott vannak az egyéb teendői, például az oktatás, meg az se baj, ha a tanszéki összefüggéseken el tudja mondani, hogy mit kutat mostanában. És persze itt van az új Rendszeroptimalizálás könyv, a legutóbbi tanszéki értekezleten mondta is a tanszékvezető, hogy az egy konkrét, kézzel fogható feladat, nagyon hálás lenne az egész tanszék.

Gyurka megdörzsölte a szemét, átfutotta a matroidos fejezet kéziratát, aztán a gyomrában jelentkező különös bizsergésből tudta, hogy megint

elkalandozott a figyelme. Ez volt az a bizsergés, ami miatt már többször is volt gasztroenterológusnál, az emésztésével mindig minden rendben volt. Gyurka most is sejtette, hogy ez a bizsergés most sem egy krónikus betegség előjele, hanem már megint a nagy számok oszthatóságán gondolkodik, és ettől valahogy sokkal elevenebbnek érzi magát, mint máskor.

Fel is állt a helyéről, és sétálni indult. Az ajtóból visszafordult, a nap-tárában ellenőrizte, hogy aznap tényleg nincs több órája, majd tényleg elindult. A Petőfi hídnál ment le a rakpartra, és a köveken egyensúlyozva haladt tovább észak felé.

Nem volt túl kényelmes az alsó rakpart kövein sétálni, de Gyurkának megfelelt. Tulajdonképpen a mozgás fontosabb volt, mint a gondolkodás. Ahogy kőről kőre lépdelt, átmozgatta a lábait, a csípőjét, és ahogy a karjaival egyensúlyozott, egy kicsit a felsőtestét is átmozgatta. Közben jobb oldalról, a lába magasságából a folyó neszeit, balról pedig, több méterrel a feje fölött az alsó rakpart forgalmát hallotta.

Menet közben hagyta, hogy elkalandozzanak a gondolatai. Először eszébe jutottak az új szemléltető példák, amit a konzultáció közben talált ki, ha azokat beteszi a készülő tankönyv matroidos fejezetébe, már át is küldheti a tanszékvezetőnek ellenőrzésre. Ezután az oszthatósági tételen töprengett, eszébe jutott, hogy hova mentette le azt az ígéretes cikket, amit újra el akart olvasni, ettől jó érzés töltötte el, ezután már nem tudott a munkára fókuszálni.

Egy kamaszkori emléke jutott az eszébe. Ebben az emlékből is a Duna-parton sétált, csak akkor nem a belvárosban, hanem valahol Újpest és Káposztásmegyer között, a parttól kicsit beljebb, a fűzfák alatt lépdelt. Tizenhét éves volt, egy házibuliból ment volna hazafelé, aztán inkább az ártéri erdőben barangolt, kezében fél üveg borral, és azon gondolkodott, vajon hol akadt el az élete.

Amúgy nem volt rossz buli, a gimnáziumi barátaival általában jól érezte magát. A gót zene kötötte össze őket, Sisters of Mercyt hallgattak és Joy Divisiont. Vastagon sminkeltek, a hajukat feketére festették, és csakis vörösborot ittak. Mégis, Gyurka már otthon, készülődés közben úgy érezte, hogy valami nem oké. Rendesen kisminkelte magát: fehér alapozóval, bordó rúzs, mindig így szokta. A lila blúza csinos volt, ahogy a fekete kabátkája is. Aztán, gondolta, ennyi most pont elég lesz, felvett egy sima kék farmert, meg egy világos sportcipőt, és elindult.

A házibuliban már vagy két órája hallgatta a szomorú zenét, beszélgetett már majdnem mindenkiel, és ez a fura érzés csak erősödött, ez most nem a generál gót komorság volt, hanem tényleg, úgy érezte, még itt sincs igazán otthon. Aztán elege lett az önsajnálataból. El se köszönt, csak felvette a cipőjét, megkereste a kabátkáját a fogason, felvette azt is, és kiment az ajtón. Az egyik kisboltban vett egy üveg fehérbort, csak azért is fehérret, elég volt a dekadenciából, és elindult a Duna felé. Csak az ártéri

erdő szélén vette észre, hogy nincs dugóhúzója, ha inni akar, majd be kell nyomni a dugót.

Az éjjeli derengésben észrevett egy észak felé tartó ösvényt, elindult rajta. Ahogy a szemével az ösvényt követve óvatosan lépdelt, a valós számok axiómáit gondolta át, mert az majdnem mindig megnyugtatta. Ismert egy műveleteken alapuló axiómarendszert, ami a számokat megfelelteti a számegyenes pontjainak. Hallott egy másik rendszerről is, ami a halmazelméletre építi fel a számokat. Miért ilyen hidegek ezek definíciók? A hármastól vajon megkérdezte már valaki, hogy szeretne-e prímszám lenni?

Az ösvényt követve egy lankás, süppedős, kavicsos partszakaszra ért. Napfelkelte volt, az még nyáron is hideg. Jólesne egy kis bor, gondolta Gyurka, felemelte az üveget a szeme magasságába, átnézett rajta, a folyó felé, és erről mintha eszébe jutott volna valami a gyerekkorából. De hiába törte a fejét, csak addig jutott, hogy ez a látvány emlékezteti valamire. Hajnal volt, hideg levegő jött az ártéri erdő felől. Begombolta a dzsekijét. Keresett egy botot, benyomta a dugót a palackba. A végén a kelleténél kicsivel jobban megnyomta a dugót, magasra spriccelt a bor, de végre, nyitva volt, letörölte az arcát, és nagyot kortyolt az üvegből.

Nem emlékezett már, hogy mire gondolt azon a kavicsos partszakaszon. Azt viszont tudta, hogy most a matroidos fejezeten kéne dolgoznia, mégis itt sétál a rakparton, és álmodozik. A kő, amin állt, megmozdult a lába alatt. Harántterpeszben állt, előre-hátra billegtette a követ. Mindkét végpont stabilnak tűnt. Megpróbálta a követ egyensúlyban tartani. Sikerült. Óvatosan leengedte a követ az egyik stabil pontra, aztán felnézett, és észrevette, hogy nincs egyedül. Néhány méterrel odébb egy fiatal, legfeljebb húszéves férfit látott. Az ismeretlen férfi ki volt sminkelve, és deréktól felfelé női ruhát viselt. Ő is egy kövön állt, láthatóan nem egyensúlyozott, csak állt, és Gyurkát fürkészte.

Gyurka végigmérte az idegent. Világos sportcipő, kopott farmer, lila blúz és egy derékig érő, fekete dzseki volt rajta. Izmos, mégis nyúlánk férfi volt, a haját rövidre nyírta, az arcán az alapozó fehér, a rúzsa bordó. Egyenesen, de mégse mereven állt, az egyik kezében egy fehérboros palackot tartott. A palack alján még maradt egy kis bor, a bor tetején ott lebegett a dugó.

– Jól elvagy? – kérdezte az ismeretlen.

– Aha – mondta Gyurka. Valahonnan ismerősnek tűnt ez a srác. A Rendszeroptimalizálás órán biztosan nem látta, de lehet, hogy valamikor vizsgáztatta?

– Mi van? Mit nézel?

– Nem nézek semmit. Csak elgondolkodtam.

– Mesélj, mint gondolkodtál?

– Tudod, matematikus vagyok – kezdte Gyurka.

– Tudom.

Gyurka a valós számok axiómáira gondolt, mert az mindig megnyugtatta. Sokféleképpen definiálhatja őket, de egyiket se érezte megfelelőnek, mert az összes definíció arról szól, hogy mit csinálhatunk a számokkal. Vajon megragadhatja a lényegüket egy axiómarendszerrel? Van nekik szabad akaratok? Miért nem vonzzák úgy egymást, mint a valóságos anyag? Miért nem állnak össze úgy, mint a csillagok?

Tudta, hogy ezzel az okfejtéssel nem megy semmire, mégis megnyugtatta. Az idegen persze még mindig ott állt előtte a rakparton. Fura figura volt, de még mindig nem jutott eszébe, honnan ismerheti. És különben is, hogyhogy csak pár lépés távolságból vette észre?

– Nem értettem jól a neved – mondta Gyurka.

– Mert még nem mutatkoztunk be.

– Igaz. Én Gyurka vagyok. Szia.

– Tudom.

– Te mindent tudsz?

– Csak azt, hogy kérdezni szeretnél valamit.

Gyurka a hajába túrt, aztán újra megszólalt.

– Olyan ismerős vagy. Mondd, te tényleg létezel?

– Na, végre egy jó kérdés – felelt az idegen.

Gyurka félszegen az idegenre mosolygott. Az visszamosolygott, aztán egy színpadias mozdulattal kiitta a maradék borát. Gyurka az üveget nézte, kellemesen ismerősen tört meg rajta a folyóról visszaverődő fény. Az idegen leengedte az üveget, Gyurkára nézett, mozdulatlan maradt, és lassan halványodni kezdett.

Gyurka nézte, ahogy halványodik az idegen, aztán megdobta egy kavicssal. A kavics akadálytalanul áthaladt rajta. Gyurka még egy pár percig figyelte, aztán inkább a víz felé fordult. Szerette nézni, ahogy mindig hullámszik egy kicsit, össze-vissza tükröződik, mint a gyűrött ezüstpapír. A tekintetével követte a folyót az első nagyobb kanyarig, majd végül, mint aki megértett valamit, elindult, vissza az I épületbe.

Szokatlanul könnyű léptekkel haladt. Ahogy visszaért az 136a szobába, rögtön leült a gépéhez, és az új tankönyv matroidos fejezetén dolgozott. Fél nyolcra meg is volt az új szemléltető feladatokkal. Átküldte az anyagot a tanszékvezetőnek, aztán felállt, és hazasétált.

Csak otthon, fogmosás közben vette észre, hogy útközben elvesztek a fülkagylói. Hosszan nézte a fülei helyét a tükörben, egy-egy szabályos, szűkülő lukat látott, egy-egy titokzatos, a koponyájába ékelt járatot. A lukak körül nem voltak sebhelyek. Megtapogatta őket, és nem fájtak. Mint ha soha nem is lett volna fülkagylója. Pedig voltak neki, ahogy mindenki másnak is, akit ismert, ebben egészen biztos volt.

A fülkagylói másnap reggelre se kerültek elő. Sőt, a bal lábáról eltűnt néhány lábujja. Hiányzó lábujjai ellenére ugyanolyan könnyen sétált, mint

korábban. Felöltözött, megreggelizett, és bement az egyetemre. Annyira jól haladt az oszthatósági problémával, hogy csak kora délután vette észre, hogy még nem ebédelt. Regisztrálta a tényt, hogy kimaradt az ebéd, és fáradhatatlanul dolgozott tovább.

A következő nap szombat volt, és Gyurka legszívesebben egész nap ágyban maradt volna. Délig aludt, kiment a konyhába, megkent két szelet vajas kenyeret, jó étvággal meg is ette őket, aztán visszafeküdt aludni. A vasárnap csak annyiban volt más, hogy amikor kiment a konyhába, két szelet száraz vajas kenyeret talált a konyhaasztalon. Hiába törte a fejét, nem tudta, hogy kerültek oda.

Hétfőn megint energikusan ébredt, és csak a reggeli után vette észre, hogy térdtől lefelé hiányzik a bal lába. Ahhoz képest, hogy hiányzott, egész jól tartotta a testét. Leült a földre, ráhajolt a lábára, és megnézte, hogy is van ez tulajdonképpen. Látni nem, de ki tudta tapintani a körvonalakat.

Betelefonált a tanszékre. Azt mondta, egészségügyi okokból nem tudja megtartani az óráit.

– Nem akarom részletezni – mondta Gyurka a telefonba –, de nem árt, ha közel van a mellékhelyiség.

– Akkor inkább ne részletezd – mondta a tanszékvezető.

A hívás után leült dolgozni. Jól haladt, maga is meglepődött, mennyire. Annyira jól haladt az oszthatósági algoritmussal, hogy komolyan fontolgatni kezdte, ezt a részeredményt akár publikálhatná is. Írt róla egy emailt a szobatársainak, aztán megírta a cikk absztraktját.

Örült, hogy ilyen jól haladt, csak azt zavarta egy kicsit, hogy a bal lába után a jobb is eltűnt.

A kollégái többet nem látták Gyurkát. Pár héttel később szétosztották az óráit a doktoranduszok között, az asztalához valaki mást ültettek. Talán teljesen el is felejtették volna, de emaileket később is kaptak tőle, és szívesen foglalkoztak velük, hiszen Gyurka gyorsan és pontosan dolgozott, és amit írt, az fontos volt és szellemes.

TÁRKÁNY-KOVÁCS BÁLINT
Vigántpetend

Deszkák

Szélesek a deszkák.
Régiek és szélesek a deszkák.
Régiek, szélesek és méltóságteljesek a deszkák.
Régiek, szélesek és méltóságteljesek a deszkák az ágyam fölött.

Diófa

Letört a sudár,
a reccsenés végén zöld diók.
Hiábavaló nem sikerültség –
mégse harc, mégse kudarc,
csak szelíd türelem.

Est

Napszentület után
hirtelen lepi meg
a hideg a kertet,
ám a kőház bazaltfala
még emlékszik a melegre.
Nem tudom miért,
de ez reményt ad.

Engesztelés

A fiatal diófa reggel még a tavaszba ágaskodott.
A kezem bizsereg, a fülem cseng a láncfűrésztől.
A törzs csonka hengerei mozdulatlan hevernek szerteszét.
Nincs érvényes rítusom, hogy kiengeszteljem.
Ezért írtam ezt.

Átváltozások

A pince dohos és földes volt.
A pincém száraz és köves lett.
A borospincém illatos és életteli.
Az emberek szívesen időznek velem itt.

Ebekről és fiakról

A kutya és a gyerek nehezen szemlélődhető.
Gyorsan mozognak és kizökkentik az embert.
Beavatkozásra kényszerítenek,
nem lehet tőlük verset

Pajtakapu

Az alaktalan arany ragyogást
napsugarakká metszi
deszkáival a pajtakapu.
A vég vág a végtelennek alakot.

Szilvapottyánás

A japán szilvafa dúsan susog a szellőben,
vörösen issza a fényt,
és olykor gondol egyet,
megtöri a tikkadt csöndet,
szeszélyesen földre suppant egy apró éretlen szilvát.
Koppan a tipegőn,
és ezzel akaratlan,
rétegeire bontja a csöndben búvó
rejtett zajokat:
itt egy parány méh zümmög szorgosan,
ott egy ideges gyík zizzenti az avart,
a körtefa levelei zurrogva lengedeznek,
a tuják sudárja suhogva lobog.
Óh, te titokzatos szilvapottyánás!

Lét és idő

Valamikor halkan hullt a földre a toboz.
Valamikor teljes dicsőségében pompázott a nemes vörösfenyő.
Valamikor beleremegett a fűrész első, lágy érintésébe.
Valamikor ügyes bárdok faragták ki a gerendát.
Valamikor tetőt ácsoltatott egy tervekkel teli ember.
Most itt fekszem alatta.

Akaratlan

A diófa nem akar,
mégis megmetszeti magát velem.
A fű sem akar,
mégis fűnyíratat engem.
A tücsök is csak ciripel,
engem mégis elcsendesít.
Az öreg ház csak tűri a romlást némán,
így tesz engem javítójává.

Tavaszi

A kerti rézcsapon kaptam rajta
a két, szerelmesen összeragadt bodobácsot.
Ügyetlenül totyorogtak odébb,
hogy elzárhassam a vizet.
Megtelt a locsolókannám.

Nyárutón az érett nap

Nyárutón az érett nap
meleg melankóliába vonja a tájat,
érezni az elmúlást,
hiába súgja az ész: körforgás,
a lélek a végbe mártva mereng.
Az ember egynyári növény,
szomorú látni hervadását.
Romlok és romlotok.

Miért vagyunk ennyire reménytelenek?
Miért vagyunk ilyen töröttek?
Ha néha-néha összeborulunk is,
egymásban szánva magunk,
miért öljük egymást tovább másnap?

Szigorú legyen-e a morál?
Mennyi bűnt bír el a lélek?
Látlak titeket bukottak,
szilaj gyűlölettel eseng
szemetek a bűnbocsánatért.
Kezetek ront, szátok szid.
Ilyen volna az ember?
Ezek vagyunk mi?
Így kell elfogadni?
Nem is bukott, csak ő másként látja?

A lelkiszem is lehet vak.
A lelkiismeret is lehet néma.
És akinek van füle a hallásra,
az is lehet süket.
Néha mindenki tesz jót,
de ettől a lelke mélyén nem jó,
csak vak, süket és néma.
A ritka jóság nem az alap,
pusztán alkalmi jelenségek egyike.
Kár volt azért az almáért,
és innen a szemérem:
tudjuk a jót s a rosszat,
s tudjuk, hogy nem vagyunk jók.
Életünk fügefalevél.

Hogyan alkudjunk az ördöggel?
Mindenben ott munkál,
mindenkiben ott munkál.
Hogy kell az ördöggel együtt dolgozni?
Tettel, szóval, mulasztással?

A hazugság az, amiben az ember él.
Az életben nem hangzanak el
olyan mondatok,
mint a regényekben vagy a filmekben.
A drámában minden mondat értelmes,

minden mondat tart valahová,
mond valamit.
Az életben mindenki össze-vissza beszél.
A hazugságokba annyira bele van gabalyodva,
hogy semmit sem ért, és semmit se mond.
A hárítás, elkenés, csúsztatás, falazás,
mentegetőzés, vádaskodás, terelés,
hízélgés, besározás manőverei
mindent érthetetlenné tesznek.
Fügefalevelek, rejtsetek el engem!

Senki nem ért senkit.
Amit a másik mond,
egy nagy tintapaca teszt,
úgy értik, ami eszükbe jut róla,
úgy igaz, ahogy elhiszik.
Amit mondanak,
az valami álca,
álca az álcában,
hazugsággal fedett hazugság,
együttérzéssel fedett irigységgel fedett
gyűlölettel fedett titkos vonzalommal fedett
féltékenységgel fedett közöny,
hajj, regő rejtem, regő rejtem!

Mit lehet itt mondani?
Építeni magos Déva várát...
Mit kell magunkból a falba építeni?
Ki legyen az áldozatunk?
Mi bennünk a tiszta, szerető asszony?
Mi bennünk az önfeláldozat?
Vezekelni egymás bűneiért,
tizenketted társunk tekintetében.

Bánok mindent, és bánok mindenkit
bánom magam, és bánom a bárányt.
Sötét eperfalevél, fügefalevél,
lágý, nyári végi bánat.

MOSONYI KATA

A Lélekvándor – Tőzsér Árpád 90

Október 6. fontos történelmi dátumunk, nemcsak Arad miatt, de az akkor már szlovák magyar falu, Gömörpéterfala miatt is: ott született, nőtt fel, s az irodalom számára kivált poeta doctusként a Lélekvándor, aki kettős hazátlanságát beleoltotta a világ-lírába, egész egzisztenciáját beköltöztette az irodalmi életbe, s jó értelmű Kaméleonként szerepjátszó lett. Tiszteljük Mittel úrként, a sztoikus Finneganként, a satirikus Juvenalisként, Cinnaként, Euphorboszként, Akhilleuszként is, aki végül beérte a teknőst. Európé földjét keresztül-kasul járta szellemével, Homo triplex-maszkjainak anyaga a műműveltség: „*minden vers után megfordult, / minden stílus alá benyúlt, / amit tudott, mindent lenyúlt*”. Költészete mitogramma, terebélyes mítoszesszencia; gondolati líráján eluralkodik a bölcséleti indulat, mellyel üzen a mának. Mitikus figuráit, szenvedésük által „örök rokonainkká” teszi. Elve: „il n’y a pas de hors-text”, nincs semmi szövegen kívüli, a jelentések egymásra strukturálódnak. Palimpszeszt-manővereivel egymásba oltja a legnemesebb kultúrhagyományt. Az intertextualitás bűvészműtávként számos műfaj pereget ki keze alól. Identitásdrámája a Faust Prágában a morál, a hűség, felelősség örök példája. A kisebbségi paradoxonból egérutat a közép-európai lét paradoxonán át talált. Nagymestere az ovidiusi bölcsesség költészetté formálásának. A közös kulturális tudást nem létező tárgyként vizsgálva, magát is ide sorolja, önreflexióiban kíméletlenebbül és illúziótlanul néz szembe a testi nyavalyákkal, de a történelmi romlottság tényével is. Naplóiban élveboncolást végez. Ebben is éppoly szenvedélyes, mint ahogy bánik eszközével, a nyelvvel. Ünnepeltként mit kívánhatunk neki, s egyben mit kérhetünk tőle? Hagyjon magának több időt a kontemplációra, könnyedén elmerengve, a líra ablakán kihajolva!

SZÁMUNK SZERZŐI

Röhrig Eszter (1954, Budapest) író, kritikus. Legutóbbi kötete: *Ephyra, szerelmem* (Napkút Kiadó, 2023).

Takács Nándor (1983, Mór) költő. A Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban érettségizett, majd a ELTE-n diplomázott biológusként. A Győrben megjelenő *Műhely* folyóirat munkatársa. Bakonyzúcsón él.

Sándor Zoltán (1973, Nagybecskerek) író, szerkesztő. 2003-tól a Magyar Szó napilap újságírója, 2013 óta az Újvidéki Rádió Szempont című kulturális műsorának munkatársa. Szabadkán él.

Iancu Laura (1978, Magyarfalva) költő és néprajzkutató. Tagja a Magyar Művészeti Akadémiának. József Attila-díjas. Velencén él.

Filip Tamás (1960, Budapest) költő. József Attila-díjas. Budapesten él.

Varga Richárd (1984, Sopron) történelem-magyar szakos tanár, zenész, slammer, költő. Magyarpolányban él. *Súlyok repüléshez* című kötete 2023-ban jelent meg a Művészetek Háza Veszprém kiadásában.

Györe Balázs (1951, Budapest) József Attila-díjas költő, író. Budapesten él.

Székelyhidi Zsolt (1973, Debrecen) költő, fotográfus, zenész.

Gyukics Gábor (1958, Budapest) műfordító és költő. Szegeden él.

Takács-Csomai Zsófia (1991, Zirc) a győri Széchenyi Egyetem és az ELTE-n tanult. Bakonyzúcsón él.

Berka Attila (1976, Budapest) író, szerkesztő.

Kollár Dávid (1993, Budapest) szociológus, költő.

Nyilas Attila (1965, Budapest) költő. Legutóbbi kötete: *Szerelemgyermek* (2010). Budapesten él.

Perei Vivien (1988, Budapest) az ELTE-PPK-karán szerzett diplomát. Aktív tagja a magyar slam poetry közegnek.

Hörcher Eszter (1984, Budapest) kritikus, irodalomtörténész. *Tükröződések és kölcsönhatások* című könyve 2023-ban jelent meg a Művészetek Háza Veszprém kiadásában.

Mosonyi Kata (1949, Mosonmagyaróvár) kritikus. Pécsen él. A *Valóság* nyelvi inkarnációi című kötete 2025-ben jelent meg a Művészetek Háza Veszprém kiadásában.

Mohai V. Lajos (1959, Budapest) József Attila-díjas költő, irodalomtörténész.

Bakonyi István (1952, Székesfehérvár) kritikus, irodalomtörténész. József Attila-díjas.

Bali Anikó (1974) bölcsész szakot végzett a PTE-n. Ha megérkezel c. verseskötete 2023-ban a Parnasszusnál jelent meg, Pécs mellett él.

Debreczeny György (1958, Budapest) költő, Budapesten él.

Tungli M. Klára (1938, Izsákfa) az ELTE Bölcsészkarán végzett. Magyar történelem szakos középiskolai tanárként dolgozott Csurgón, Marcaliban, Kaposváron és Veszprémben.

Németh István Péter (1960, Tapolca) költő, tanár. Sümegen él.

Dorozsmai-Szabó Eszter (1979, Veszprém) tanítónőként dolgozik. Óvodapedagógiát, teológiát, művészetterápiát és rajzelemzést tanult.

Rév Tamás (1982, Budapest) író, programozó.

Tárkány-Kovács Bálint (1980, Budapest) cimbalomművész. Vigántpetenden él.

A Vár Ucca Műhely Könyvek sorozat

eddig megjelent kötetei

2002

Fábián László: A gond embere (1)
Széki Patka László: Amorgosz II-III.
(2)
Orcsik Roland: Rozsdamaró (3)

2003

Bodosi György: Don Domani (4)
Mészáros Ernő: A város peremétől az
akadémiáig (5)
Búzás Huba: Napranéző (6)

2004

Brassai Zoltán: Gárdonyi Géza (7)
Fenyvesi Ottó: Blues az óceán felett
(8)
Horváth Tibor: Búvópatakok (9)
Arany Zsuzsanna: Ördögtrillák (10)

2005

Sarusi Mihály: Túl-a-gulág (11)
Hordós Csaba: Szélzene (12)

2006

Nemere István: Születésnap novem-
berben (13)
Domján Gábor: Csalódott szereplők
(14)

2007

Bíró József: Self acting (15)
Ányos Pál: Higgy, remélj, szeress (16)

2008

Széki Patka László: 60 vers (17)
Fábián László: Az öröm embere (18)

2009

Ányos Pál: Édes Fiaim ...Figyelmez-
zetek! (19)
Sarusi Mihály: Hiábahaza (20)

2010

Virág Zoltán: Szülőföldek, határok,
dialógusok (21)
Széki Patka László: Átégett ég (22)

2011

Arany Zsuzsanna: Isten bálján (23)

2012

Fenyvesi Ottó: Tele van a memória
(24)
Botár Attila: A helyzet izotópjai (25)

2013

Kulcsár Ágnes (képzőm-i albuma)
(26)
Tungli M Klára: Észrevétlen és alig
(27)
Janus Desertus: Fabulae de Urso mai-
ore (Pusztay János) (28)
Réthy István: Bojtorján és Fuszulyka
(29)
Sebő József: Dicshalom (30)

2014

Géczi János: Szélbe burkolt város (31)
Sarusi Mihály: Szentföldön (A Vaga-
bundkorzó VII.) (32)
Botár Attila: Időfoltok (33)
Fenyvesi Ottó: Dryfujaca szcelina
Géczi János: Pozłupane plakaty (len-
gyel nyelvű) (34) és (35)
Fenyvesi Ottó: A szabadság foglyai
(36)

2015

Tungli M. Klára: Tornokok fölött a szó...
(37)
Tömöry Péter: Bodóné lányai (38)
Debreczeny György-Nyírfalvi Károly:
Két hang, tíz ujj (39)
Faludi Ádám: Betépett oldalak (40)
Brassai Zoltán: Megérkezni és itt ma-
radni (41)

2016

Botár Attila: Kötődések (Ave Regina)
(42)
Arany Zsuzsanna: Desiré Kalandjai (43)

2017

Praznovszky Mihály: Írók és kultuszok (44)
Péntek Imre: Vizuális kalandozások (45)
Tungli M. Klára: Nadi és Lara (46)
Kántás Balázs: Áthangolás (47)

2018

László Zsolt: Hajnal a mélyben (48)
Virág Zoltán: Próbára tett emlékezet (49)
Sándor Zoltán: A gonosz átváltozása (50)

2019

Bokányi Péter: Álom, emlék, hullámvérés (51)
Faludi Ádám: Nincskereső (52)
Búzás Huba: Félrevert harangjaim (53)
Kántás Balázs: Poetica humanistica hungarica (postmoderna?) (54)
Botár Attila: Mire készültek csillagok? (55)
Kántás Balázs: Európa(i) Rádió(s) (56)

2020

Péntek Imre: Megviselt papírmúzeum (57)
Virág Zoltán: Nyelvi mozaikok és kulturális rezonanciák (58)
Bakonyi István: Írók, költők nyomában (59)
Tungli M. Klára: Tüzes jégvirág (60)
Botár Attila: Úszómester néhány szonra (61)
Fenyvesi Ottó: 66 (62)

2021

Csányi Erzsébet: Vajdasági Diptichon (63)
Búzás Huba: Évszázadok feje fölött (64)
Éltető Erzsébet: Szív/Rag/tapasz (65)
Gál Csaba: Ellenszer (66)

2022

Péntek Imre: Elpergő évek (67)
L. Móger Tímea: Sajátfalu (68)
Fenyvesi Ottó: Mély vizek, magas hegyek (69)
Pollágh Péter: Régi voltam (70)

2023

Somogyi Csaba: Variációk egy naprendszerre (71)
Pusztay János: ... és mégis és újra tündököl a templom (72)
Hörcher Eszter: Tükröződések és kölcsönhatások (73)
Szeles Judit: Libegő (74)
Korinek Janka: Szélkerék (75)
Varga Richárd: Súlyok repüléshez (76)

2024

Debreczeny György: Akarom mondani (77)
Hegyi Zoltán: Garázsmenet (78)
Botár Attila–Csontos Katalin: Holdban dobszó (79)
Kántás Balázs: Kitérni nincs mód (80)
Kilián László: Niomé III. – Az idő mítosza (81)

2025

Fenyvesi Ottó: Mély vizek, magas hegyek, 2. kiadás (69)
Mosonyi Kata: A valóság nyelvi inkarnációi (82)
Péntek Imre: Viaszrózsák egy szerelemre (83)
Fábián László: Emberi stádiumok (84)

A Vár Ucca Műhely számait a következő üzletekben biztosan meg tudja vásárolni

Relay Café 1446 Aréna – **1148 Budapest**, Hungária körút 48.
Inmedio 2410 Óbuda Auchan – **1033 Budapest**, Szentendrei út 115.
Inmedio 2401 Bp Campona – **1223 Budapest**, Nagytétényi út 37-47.
Inmedio 2417 Bp Pólus Center – **1152 Budapest**, Szentmihályi út 131.
Inmedio 2103 Soroksár Auchan – **1239 Budapest**, Auchan Soroksár, Bevásárló utca
Inmedio 2441 Budaörs Tesco – **2040 Budaörs**, Kinizsi út 1.
Inmedio 2102 Budaörs Auchan – **2040 Budaörs**, Auchan, Sport utca 2.
Inmedio 2104 Törökbálint Auchan – **2045 Törökbálint**, Torbágy utca 1. B/420
Inmedio 2135 Budakalász Auchan – **2011 Budakalász**, Omsz Park 1.
Relay 1113 Érd Stop Shop – **2030 Érd**, Budai út 13.
Inmedio 2126 Solymár Auchan – **2083 Solymár**, Szent Flórián utca 2.
Inmedio 2101 Fót Auchan – **2151 Fót**, Fehérkő út 1.
Inmedio 2847 Dunakeszi -Fót Te – **2120 Dunakeszi**, Fóti út 120.
Inmedio 2150 Maglód Auchan – **2234 Maglód**, Eszterházy János utca 1.
Inmedio 2105 Sz.miklós Auchan – **2310 Szigetszentmiklós**, M0, Háros utca 120.
Relay 1101 Tatabánya MÁV – **2800 Tatabánya**, Győri út 1.
Inmedio 2506 Komárom Igmándi u – **2900 Komárom**, Igmándi út 11.
Inmedio 2112 Salgótarján – **3100 Salgótarján**, Erzsébet tér 5.
Inmedio 2305 Mezőkövesd – **3400 Mezőkövesd**, Mátyás király út 101.
Inmedio 2303 Miskolc Auchan ex – **3500 Miskolc**, Pesti út 9.
Inmedio 2327 Miskolc Auchan – **3527 Miskolc**, József Attila utca 87.
Inmedio 2707 Debrecen Malom... – **4027 Debrecen**, Füredi út 27.
Inmedio 2702 Debrecen Auchan – **4031 Debrecen**, Kishatár utca 7.
Inmedio 2715 Debrecen Tesco – **4031 Debrecen**, Kishegyesi út 1-11.
Inmedio 2706 Fehérgyarmat – **4900 Fehérgyarmat**, Kossuth tér 3-5.
Relay 1702 Szolnok MÁV – **5000 Szolnok**, Vasútállomás, Jubileum tér
Inmedio 2809 Szolnok Auchan – **5000 Szolnok**, Szandaszőlős, Felső Szandai rét
Inmedio 2920 Szolnok Volán Üzlet – **5000 Szolnok**, Ady Endre út 15.
Inmedio 2805 Orosháza Vásárcsarnok – **5900 Orosháza**, Könd utca 47-49.
Inmedio 2830 Orosháza Tesco – **5900 Orosháza**, Vásárhelyi út 23/a.
Inmedio 2220 Kecskemét Auchan – **6000 Kecskemét**, Dunaföldvári út 2.
Inmedio 2209 Csongrád Fő u – **6640 Csongrád**, Fő utca 2-4.
Inmedio 2202 Szeged Auchan – **6722 Szeged**, Zápor utca 4.
Inmedio 2508 Bonyhád – **7150 Bonyhád**, Szabadság tér 12.
Inmedio 2902 Kaposvár Pláza – **7400 Kaposvár**, Kaposvár Plaza, Berzsényi utca
Inmedio 2504 Pécs Árkád – **7622 Pécs**, Árkád, Bajcsy-Zsilinszky utca
Inmedio 2109 Szfvár Auchan – **8000 Székesfehérvár**, Holland fasor 2.
Inmedio 2002 Pápa Kossuth u. 3 – **8500 Pápa**, Kossuth Lajos utca 30.
Inmedio 2915 Nagykanizsa TESCO – **8800 Nagykanizsa**, Tesco, Boszorkány utca 2.
Inmedio 2613 Győr Vásárcsarnok – **9001 Győr**, Herman Ottó utca 25.
Inmedio 2632 Győr Árkád – **9001 Győr**, Árkád, Budai út 1.
Inmedio 2602 Sopron – **9400 Sopron**, Széchenyi tér 13.
Inmedio 2608 Szombathely Szűrcs – **9700 Szombathely**, Szűrcsapó utca 4.
Inmedio 2612 Kőszeg Városház u – **9730 Kőszeg**, Városház utca 5.

Keresse lapunkat a Relay vagy az Inmedio üzleteiben!

valamint kapható az Írók boltjában (Budapest, Andrásy út 45.)
és Veszprémben a Művészetek Házában.